

АСТРИД ЛИНДГРЕН

КАТИ В ПАРИЖ

Част 3 от „Кати“

Превод от шведски: Теодора Константинова, 2003

chitanka.info

ПЪРВА ГЛАВА

— Зная един малък, евтин хотел на левия бряг на Сена, там можем да отседнем — каза Ленарт и замислено подръпна от лулата си. — В него са живели Робеспьер^[1], Мадам Кюри^[2], а също и аз.

— М-да, нагоре по хълма е пълно със стари, изискани хотели — каза Ева.

Самата аз не казах нищо. Париж! Сватба в Париж — защо пък не? За този град съм слушала само хубави неща. Щом си го помислих и усетих как в мен се надига духът на възторга. Но реших да го върна обратно в бутилката и само от време на време да го пускам на свобода.

— Ще бъде фантастично, но...

— Освен това има едно голямо предимство — заяви Ева. — Мога да ви осигуря шаферка.

Е, шаферка не е най-важното нещо, което веднага търсиш в Париж, но все пак попитах:

— Наистина ли? И коя ще е тя?

— Долуподписаната Ева! Понеже смятам да прекарам ваканцията си под мостовете на Париж.

Това беше новина.

— Аз пък си мислех, че шаферките са петгодишни момиченца в розов тюл и с руси къдрици — вметна Ленарт.

— Мога да ви предложа представителна шаферка в черен рипс — каза Ева. — Take it or leave it!^[3]

Приехме с благодарност.

Бе една от първите майски вечери. Цяла есен, цяла зима и мъничко от пролетта бяха изминали от онзи паметен ден, когато в Средиземно море Ленарт ме поиска за жена. Седем месеца се въртах тук в очакване да се оженим. Беше безкрайно дълго. А само като си помислех, че клетият библейски Яков е чакал цели седем години за Рахил!^[4] Древните са изтърпявали какво ли не. За мен седем месеца бяха достатъчни.

Ленарт съвсем не бе първият мъж в живота ми. Той бе вторият. И се надявах, че с божия помощ ще е последният.

Първият се казваше Ян. Само преди една година му бях казала: „Е добре, сигурно ще се омъжа за теб, но първо трябва да се опитам да разбера какво е да си самостоятелен човек и да си стъпил на краката си, без някой да се грижи за теб и да ти урежда всичко“.

Тогава се появи Ленарт. И се видя, че всичко онова са били празни приказки.

Готова бях всеки миг да се откажа от своята самостоятелност и най-голямото ми желание бе някой да се грижи за мен. Стига този някой да е Ленарт!

— Я виж ти! — каза Ева пренебрежително. — Трябва само да се появи някой мъжки индивид, да махне с малкото си пръстче и край на самостоятелността!

„Някой мъжки индивид“ — това бе несправедливо! Ян също бе мъжки индивид, но заради него не се отказах от своята самостоятелност, та дори да бе помахал с всичките си двадесет пръсти и на ръцете, и на краката! Но с Ленарт бе съвсем друго. Как не го проумяваше Ева! Изглежда клетницата никога не се бе влюбвала сериозно!

Имах чувството, че освен мен и Ленарт никой друг на този свят не знае какво е любов. Майката на Ленарт изобщо не го разбираше. Само приказваше, че за да се опознаят двама истински, било нужно време, а младите юристи изобщо не можели да си позволят да се женят, понеже твърде рано създаденото семейство било пречка за кариерата им.

Та помислете само: ако младите слушаха всичко, което говорят възрастните, развитието щеше да замре, а земното кълбо щеше да спре да се върти.

„Да се опознаят!“ Сякаш аз не познавам Ленарт! Зная, че той е умен, интелигентен, спокоен, нежен, искрен, смее се на същите неща, на които се смее и аз, има меланхоличен вид с израз на нещо детинско, мъничко е суетен и въобще е направо очарователен. „Не можел да си позволи да се жени“ — та нали винаги се е казвало, че „двама могат да живеят също толкова евтино, колкото и сам човек“? А пък що се отнася до „кариерата“... само почакайте, Ленарт сигурно ще стане съдебен

съветник на много по-млади години, отколкото е станал баща му, щом има толкова богата на идеи и насърчаваща го жена като Кати.

Тези неща не ги казвах на майката на Ленарт. Също и тя не изричаше от един път всичките си възражения, само тук-там подхвърляше по някой предпазлив намек. Но после Ленарт ме изпращаше, винаги минавахме първо през Зоологическата градина, там се целувахме бясно и се кълняхме, че ще се оженим веднага, щом само си намерим някоя малка бърлога за живеене.

Впрочем аз имах двустайното жилище на „Капитен“. Но го делих с Ева и сърце не ми даваше да я изхвърля на улицата. Години наред тя бе живяла в малки, грозно мебелирани стаи и не можех да я върна в този ад. Ева бе отчаяна. Било ужасно да съсипваш щастието на двама млади, казваше тя. Щипеше добре закръглените си бедра и въздишаше:

— О, де да можеше тази въздра плът да се превърне в роса и да се изпари! Та гълъбчетата да имат своя гълъбарник само за себе си! Де да можех да изчезна като дим! Или пък да стана мъж. Тогава можех да постъпя в бронираните войски. А сега съм просто машинописка в адвокатската кантора на улица „Капитен“.

— Да, сега несъмнено ще е малко неудобно да спиш при танкистите в Стренгнес — добавих аз.

Ева отчаяно си търсеше ново жилище. Ленарт и аз търсехме още по-отчаяно. Но все пак не бяхме толкова отчаяни, та да дадем направо четири хиляди крони за двустаен апартамент, който бе „полумобилиран“ и имаше отвратителна, боядисана в черно трапезария — това бе едно от най-добрите предложения, които получихме. Нежеланието ни да хвърлим тъй лекомислено четири хиляди крони на вятъра се дължеше може би отчасти на факта, че ги нямахме.

Накрая съвсем отчаяно казах на Ленарт:

— Навярно ще се оженим едва когато дойде време да празнуваме златна сватба.

Но после се случи нещо. Стена до стена с Ева и мене живееше възрастна двойка. Един дребен, очарователен червенобузест мъж и една среброкоса, нежна мъничка дама. Познавах ги съвсем бегло, както се познават съседите от същия етаж. Когато се срещнехме, се поздравявахме и понякога си казвахме, че времето е хубаво или пък че доста е застудяло. Все пак се случваше и да помогна на старата дама,

като ѝ отнеса пазарната кошница до петия етаж, когато и аз се качвах по стълбите.

Обаче един съботен следобед в ранната пролет, докато тичах от кантората за вкъщи, камбаните на църквата „Хедвиг-Елеоноре“ забиха тъжно, а жената в млекарницата ми каза, че нашият съсед, червенобузестият господин, е починал и сега е погребението. О, толкова мъчно ми стана за жена му, която сега щеше да остане съвсем сама. И си помислих, че трябва да ѝ позвъня и да ѝ занеса малко цветя. Някой друг ден. Не днес. Днес щяхме да вечеряме с Ленарт. Само ние двамата. И забравих за всички покойници и всички самотници заради Ленарт, който бе жив и с когото щяхме да прекараме цяла вечер сами. Забравих за всичко. Но след две седмици срещнах долу пред входната врата среброкосата мъничка дама, потънала в дълбока скръб. Загриза ме съвестта. Сега бе много късно да ѝ нося цветя. Но за да направя нещо, поне взех пазарната ѝ кошница и започнахме нашето мъчително изкачване по стълбите.

— Ох, тези стълби! — изпъшка тя. — Но скоро ще ги забравя. На първи юли се премествам при сестра си в Норчопинг.

— Така ли? — възкликнах аз.

Тогава старата дама ме потупа благо по рамото и каза:

— Долу в млекарницата чух, че ще се жените. Искате ли да вземете моето жилище? Но сигурно и на вас са ви омръзнали тези стълби и предпочитате да живеете в къща с асансьор?

Оставих кошницата и я погледнах в очите. После думите сами изблигнаха от мене. Опитах се да ѝ обясня, че с радост бих живяла на самия връх на Вавилонската кула и без асансьор, стига да имам жилище, и че... ох, ох, ох, не можех да си представя нищо по-чудесно от това да остана да живея на улица „Капитен“.

— Значи всичко е наред — каза тя и мило кимна. — Три стаи и не много висок наем...

Стиснах я за рамото и се опитах да покажа колко съм ѝ благодарна. Тя отново кимна и каза:

— Ще ми е драго да си мисля, че това ще е първият ви дом като млада съпруга. Мъжът ми и аз прекарахме тук тридесет и три години и винаги сме били щастливи.

Само стиснах рамото ѝ още по-силно. О, знаех си, че съществуват и тези неща! Имало и щастливи бракове. Имало хора,

които не са се разделяли, отнасяли са се добре помежду си и са споделяли всичко цели тридесет и три години. А това ще сторим Ленарт и аз — дори за повече от тридесет и три години!

Трябваше да я последвам, за да разгледам жилището и направо полудях при мисълта колко хубаво ще стане, когато Ленарт и аз го подредим както си искаме. Сега това бе стар дом и посвоему изглеждаше приятен и уютен. Но щеше да се превърне в нов дом, един нов, красив, удобен и практичен дом — и това щеше да е *нашият* дом — ура-а-а!

След пет минути връхлетях при Ева, тупнах се в гърдите и викнах:

— Кой, мислиш, стои пред теб?

— Прилича ми на Кати — каза Ева сухо. — Не познавам друг, който поне приблизително да изглежда толкова глупаво.

— Имаш право — извиках аз. — Това е Кати от улица „Капитен“, и такава ще си остане. Освен това пред себе си виждаш най-щастливия човек на земята.

После изтичах до телефона и позвъних на Ленарт.

— Ленарт! — изкрещях аз и се опитах да му разкажа всичко.

— Връзката сигурно не е в ред — каза Ленарт, — чува се странно бълбукане.

— Ах, Ленарт — викнах отново, — самата аз бълбукам.

Когато му зараказвах, той не ми повярва. Абсолютно се противеше да го приеме за истина и ме предупреди да не храня розови надежди, преди да е подписан наемният договор.

Но след осем дни всичко бе наред и вече бях окачила договора над леглото си, за да го виждам, щом сутрин се събудя. А майката на Ленарт успяхме да убедим, че една ранна женитба е божия благодат и е за доброто на обществото и на индивида.

Накратко: животът ни се усмихна!

А сега Париж! Ленарт искаше непременно да се оженим в Париж. Естествено, не можехме да си го позволим, естествено, това беше безумие — но колко хубаво бе, че той го желаше!

Та коя бях аз, че да се противопоставям на своя господар и повелител! Що за прелест, да започнеш един брак, като създаваш пречки пред най-невинните и най-безобидни малки хрумвания на съпруга си!

Докато майският здрач се сгъстяваше пред нашия прозорец, ние седяхме там, пиехме си чай, бърбяхме и крояхме планове. Да, щяхме да се оженим в Париж, всичко бе решено.

— Ще ви е спомен за цял живот — увери ни Ева.

— Е, особено с такава шаферка — каза Ленарт.

Тази нощ почти не спях.

Никога още не бях ходила в Париж.

[1] Максимилиан Робеспьер (1758–1794) — един от водачите на френската революция, екзекутиран от революционното правителство. — Бел.пр. ↑

[2] Мария Склодовска Кюри (1867–1934) — полска физичка и химичка, със съпруга си Пиер Кюри откриват в 1898 г. радиоактивните елементи полоний и радий, получава Нобелова награда в 1903 г. — Бел.пр. ↑

[3] Вземай или се отказвай! (от англ.). — Бел.пр. ↑

[4] Битие, 29:20. — Бел.пр. ↑

ВТОРА ГЛАВА

Да кроиш планове, да стягаш багаж, да пътуваш... Колко забавно е всичко това! Като изключим стягането на багажа, разбира се. Както е казано в „Трима мъже в една лодка“: „Ако Джордж е възпрепятстван, то Харис е най-неподходящият човек на света за стягане на багаж“.^[1] Това се отнася идеално за Ленарт и мене. Ако Ленарт е възпрепятстван, то само една кутия пудра може да предизвика в куфара по-голямо опустошение от мен самата. Колко различно е при Ева. Тя е родена за стягане на багаж. Подрежда нещата както трябва, намира място за всичко и никога не държи в ръце обувки, които е трябвало да се сложат най-отдолу, когато куфарът е вече стегнат.

Ленарт и аз щяхме да отпътуваме за Париж с неговия двуместен стар фиат. Шаферката щеше да долети със самолета „Нощен парижанин“. И понеже Ева трябваше да започне пътуването си четири дни след нас, за съжаление нямаше да си стяга багажа заедно с мен. Налагаше се сама да си нареждам куфара, доколкото мога. При тази гледка Ева оставаше коравосърдечна и се взираше съсредоточено в своя учебник.

— Нямам време — каза тя, когато предпазливо ѝ намекнах, че очаквам да ми помогне. — Нямам абсолютно никакво време. Трябва да уча френски. Още вкъщи в Аамаал учителят ми страшно се ядосваше, когато вместо „с'est moi“ казвах „je le suis“^[2], и не смея да мисля какво ще стане, когато ида в Париж.

В този миг на външната врата се позвъни. Бе Ленарт, който искаше да види докъде съм стигнала със стягането на багажа.

Самият вече бил готов, увери ме той. Тогава още не знаех, че в стягането на багаж той е по-зле и от мен, тъй че с радост го заведох при куфара, който полупълен лежеше на пода.

— Можеш да ми помогнеш — казах аз.

— Благодаря — отвърна ми Ленарт. — Здравей! — обърна се той към Ева.

После изсипа цялото съдържание на пода. Използвала съм лош метод, заяви той. И се залови да стяга куфара по своя метод. Не открих никаква разлика между двата метода, освен че той доста по-обилно разсипа пудрата — но това бе глупава кутия, която винаги се отваряше.

— Изхвърли цялата кутия — предложих аз. — Париж е пълен с пудра! Помисли все пак, че отиваме в Париж.

После се отдадохме на мечти. Седяхме от двете страни на куфара и го подреждахме. Бъбрехме и разсеяно пъхахме в него по някоя вещ.

— Ах, ще е прекрасно да видя Сена — казах аз. — Колекционирам реки.

— Сена ще ти хареса — каза Ленарт.

— Но трябва да живеем евтино, не забравяй, Ленарт! Всъщност няма нужда да ядем. Сирене, хляб и червено вино, са *suffit*^[3], както казват французите, нали, Ева?

— Не зная — измърмори Ева. — Стигнала съм едва до „Уводни писмени упражнения във френския език“.

— Хотелът ни е в Латинския квартал^[4] — каза Ленарт. — И те уверявам, че това е най-очарователното място в Париж.

— Трябва да споделя с вас нещо тъжно — прекъсна ни Ева. — Болката и изненадата докараха племенницата на сержанта до още по-голямо безумие.

Ленарт я изгледа въпросително.

— Какъв сержант? Познавам ли го?

— Не вярвам. Сержантът е само един пример от моите „Уводни писмени упражнения“ — обясни Ева. — Всъщност много тъжен пример.

Ленарт не я слушаше. Взе велурените ми обувки и бавно и внимателно ги напъха под една бяла блуза, на която това очевидно не ѝ се хареса.

— В колата имаме спиртник, тъй че по пътя можем да си сварим яйца и да си направим кафе. Това ще излезе по-евтино, отколкото да ходим по скъпи ресторанти.

— Подло е да не съчувствате поне малко на клетата сержантска племенница — каза Ева тъжно. — Само си помислете, отначало е била просто най-общо малко превъртяла, а сега болката и изненадата са я докарали до още по-голямо безумие. Но вие го приемате съвсем спокойно и само дрънкате за вашия стар спиртник.

— Каква е тази глупост, която четеш? — попитах аз.

— Само не с този тон, ако смея да помоля — отвърна Ева. — Точно днес получих тази книжка от моя учител по френски и тя ми харесва. Ако учебниците съдържат само изречения от рода „Колко струва стая с едно легло и баня?“ или „Покажете ми, моля, пътя за Айфеловата кула“, тогава се отказвам да уча. Тук имам нещо съвсем различно. Разпалва въображението. Само чуйте: „Не би ли могла Мария с лекота да подкупи този пазач с някоя красива малка лъжа?“. Или: „Капитанът с червените бакенбарди никога няма да продаде двуколката си на зарзаватчийката“.

— Ако това са „Уводни писмени упражнения“, мисля, че трябва да се пазиш от учебници за напреднали — предупреди я Ленарт и се обърна към мене: — Поне веднъж трябва да идем в истински ресторант, за да видиш какво е френска кухня.

— Латинският квартал, Монмартър и Монпарнас — казах аз и напъхах любимата си шапка в куфара. — Досега за мен това бяха просто думи. Само като си представя, че скоро наистина ще бъда там!

— Скъпа — каза Ленарт, — колко хубаво ще е да ти покажа всичко.

— Моят рибар бе принуден да продаде най-хубавата си лодка на стария браконьер — заяви Ева. — Глухонямата му жена е разтревожена заради тази тъмна сделка. Трябва да признаете, че тук е вложен дълбок трагизъм! Жената е глухоняма, само си помислете! Тя се върти насам-натам и е толкова разтревожена, че почти ще се пръсне заради безумната сделка с лодката на нейния мъж. Но може ли да изрече и една-едничка дума на упрек? Не! Най-много да изгрухти нещо

неодобрително и не бива да си мислите, че то може да възпре един мъж, захванал се вече да продава лодки.

Ева изрече това гневно и изгледа Ленарт така, сякаш той имаше пръст в цялата работа. Но Ленарт остана напълно спокоен.

— „Нотр Дам“ в Париж — каза той. — Това е най-красивата църква, която съм виждал. Всъщност е много жалко, че не можем да се венчаем там.

— Ах, няма никакво значение къде ще се венчаем — отвърнах аз. — Все ще бъде в Париж. Ева, не се ли радваш за Париж?

— Напротив — отговори Ева. — Но — добави тя и хвърли поглед в учебника, — върнахме се вкъщи, след като ни известиха, че избата е пълна с вино и млади угоени петлета.

— Естествено. Но за това е нужно време. Дотогава да се наслаждаваме. Ленарт, нали няма да се сърдиш, ако понякога с Ева скитаме по магазините? „Лафайет“, „Прентан“ и всички останали...

— Не зная дали ще мога да ви го позволя — каза Ленарт строго. — Не, по скоро ще се опитам да ви попреча. Ако не помогне друго, винаги мога да те заключа в хотелската стая.

— Пфу! — каза Ева и захлопна учебника. — Не би ли могла Кати да подкупи този пазач с някоя малка лъжа?

— Положително може — казах аз и с упование целунах строгия пазач по красивото му чело.

[1] Из романа на Джеръм К. Джеръм „Трима мъже в една лодка“. — Бел.пр. ↑

[2] „Това съм аз“ — „Аз съм швейцарка“. (от фр.). — Бел.пр. ↑

[3] Това е достатъчно, (от фр.). — Бел.пр. ↑

[4] Латински квартал — квартал на студенти и художници в Париж. — Бел.пр. ↑

ТРЕТА ГЛАВА

Всеки, който в слънчева майска утрин е тръгнал с кола за Париж, за да се ожени за Ленарт, знае, че това навярно е най-вълнуващото нещо, което може да му се случи. Изглеждаш сам на себе си още побезумен и от племенницата на сержанта — наистина не само болката и изненадата имат такова въздействие, аз самата винаги малко превъртам, когато съм безгранично щастлива.

— Към Париж — каза Ленарт възбудено и скочи в колата, където аз вече седях и треперех от напрежение и очакване.

После свихме към Крайбрежния булевард и след четвърт час оставихме зад себе си Хорнстул.

„Сьодертелие“ пишеше на пътните табели. О, де да пишеше „Париж“, нали за там бяхме тръгнали.

— Надявам се никога да не съжаляваш за това — каза Ленарт и ме погледна в очите толкова сериозно, че за малко да полетим в канавката.

Да съжалявам! Да съжалявам, че в слънчева майска утрин съм тръгнала за Париж, за да се оженя за Ленарт — за подобно нещо навярно никой досега не е съжалявал!

Тъй щастлива и тъй освободена сигурно няма да се чувствам вече никога през живота си. И в същото време съм мъничко, ама съвсем мъничко уплашена да не би боговете да се разгневят и да решат, че ми върви прекалено добре — можеше поне да ме боли някъде или нещо подобно. Но когато го казах на Ленарт, той отвърна, че според възгледите му смисълът на живота бил в това хората да са щастливи. И тогава аз подхванах парадния марш на Сьодермандландския полк и пеех тъй силно, че сьодермандландските крави, които навярно си мислеха, че това е националният химн, образуваха шпалир от двете страни на пътя. Те ме гледаха с големи, изпълнени с упрек очи — не знаеха, че отивам в Париж, за да се оженя за Ленарт.

Е, това беше ден! Ябълкови дръвчета и люляци бяха потънали в цвят, а слънцето сияеше над кадифенозелените нивя и пожълтелите от рапица полета.

— Няма друг месец като май — каза Ленарт, като се озърташе щастливо.

И аз се озъртах щастливо. Погледнах Ленарт. Нямаше друг месец като май и нямаше друг мъж като Ленарт. Той не бе тъй красив, че направо да се уплашиш като го видиш, но аз не го и желяех друг. Точно така трябваше да изглежда моят мъж. Малко остри черти на лицето, тъмнокестенява коса, сини очи и гъсти вежди. Странно! Когато се запознах с него, веждите му изобщо не ми харесаха. Бяха толкова едри и придаваха на лицето му малко тежък вид. Колко глупава съм била! Сега тъкмо този тип вежди ми бе любим. А също обичах ръцете на Ленарт. Бяха жилести и както държаха кормилото, изглеждаха толкова надеждни. За една такава жилеста, кокалеста ръка щях да се придържам до края на дните си — това съзнание ми даваше забележително чувство на сигурност. О, бях толкова благодарна, че съдбата отреди да срещна Ленарт, защото не бих могла да живея без него, но ако не бях го срещнала, всъщност никога нямаше и да узная това! Дали и аз означавах за него също толкова много? Ах, ах, ах, едва ли бе възможно, тъй като аз бях само една незряла ябълчица. Но си помислих, че щом така безгранично го обожаваш, то може би и той...

— Ако изглеждах като теб — казах аз, — нямаше да мога да живея без себе си.

Той не се съгласи толкова бързо, колкото очаквах, и аз разпалено продължих:

— Впрочем помисли за Тургенев!

— Защо да мисля за Тургенев? — попита Ленарт.

— Тургенев е казал, че е готов да се отрече от славата си и от всичко друго, стига да намери в целия свят само една жена, която да се безпокои, ако той закъснее за вечеря.

— Затова ли трябва да мисля за него точно сега? — попита Ленарт.

— Ах, не разбираш ли, че си истински щастливец в сравнение с Тургенев! Аз ще вдигна врява до бога, ако ти закъснееш за вечеря.

Ленарт се съгласи, че е истински щастливец в сравнение с Тургенев.

Който бърза за някъде, трябва да потегли в зори. В ранните утринни часове, когато пътищата са безлюдни, трябва да се измине най-голямата част от етапа за деня. Ленарт ми го бе втъпил и наистина още в пет часа сутринта аз бях вече облечена и готова да ме вземе, докато Ева спеше като пън и на моите сърдечни прощални думи отговори само като поотвори едното си око и изръмжа:

— Дръж се здраво на завоите!

Благодарение на ранното ни тръгване стигнахме до Хелсингбор доста преди свечеряване и можахме да се поразтъпчем на чужда земя. Е, наистина Дания не е съвсем чужда земя. Но докато се шляехме из приветливите улици, разглеждахме препълнените витрини и се заслушвахме в задушевната реч около нас, все пак изпитвахме възбуждащото чувство за другост. Тук изобщо не беше като на улица „Капитен“. И това бе хубаво, с което не искам да кажа нищо лошо за улица „Капитен“.

— Преди всичко рибата е по-различна — казах на Ленарт, когато седнахме да вечеряме и от чиниите се разнесе ухание на златистокафяви писии. — Пържена писия с такива размери няма да намериш на шведска земя.

— Е, „пържените рибки“^[1] у дома не са чак толкова лоши по размери — каза Ленарт и се засмя лукаво.

Ресторантът, в който бяхме влезли, бе много приятен и на всяка маса имаше по една бележчица, която гласеше: „Всяка вечер тук нещо се случва“.

Това звучеше наистина многообещаващо и решихме да останем, докато нещо се случи. Докато чакахме, изучавахме народния живот по околните маси и тогава съзряхме едно неповторимо явление. Видяхме пиян датчанин.

В първия момент изпитвахме чувство на благодарност и облекчение, че това не е швед. Иначе се казва, че всички пияни в Хелсингбор са шведи. Но явно не бе така. Този дребен човечец с оченца като пиперени зрънца и дебело исландско яке приличаше на датчанин толкова, колкото можеш да си пожелаеш, а настроението му бе с най-висок градус. Той се втренчи нежно в една префърцунена дама на съседната маса и запя:

*„Ела, Каролина, ела, Каролина, ела,
хайде да идем в Клампенбор...“*

Тя не даваше вид, че е склонна да иде с него в Клампенбор или където и да е другаде. Напротив, загледа го доста строго и укоризнено, а същото сториха и останалите три дами на нейната маса. Но състоянието на дребния човечец с оченца като пиперени зрънца бе такова, че и в най-строгите погледи той явно прочиташе само любов и нежност. Освен това изглежда преценяваше броя на дамите, безспорно присъстващи в сетивния му свят, на повече от четири, защото след като достатъчно време го бяха гледали злобно, той ги заплаши с пръст и рече:

— Ай, ай, жените могат да ме обичат, ама не на тълпи, не и цели дамски клубове!

После, кандилкайки се на доста несигурните си нозе, излезе, а четирите дами, очевидно много яшни, се завърнаха към трапезните си удоволствия. Ние седяхме и чакахме „нещо да се случи“. Но не се случи нищо друго, освен че човечецът с оченца като пиперени зрънца си подаде отново главата и гласът му изпълни целия ресторант:

— Не цели дамски клубове! Всичко трябва да си има граница!

А на следващия ден на „три бързи скока“ прекосихме датските острови. Шеланд, Фюн и Ютландия — навсякъде цъфтеше много приятно, имаше обилна зеленина и аз затвърдих мнението си, че една равнина с хълмове и долини, наречена Стара Дания, спада към най-хубавото, което може да се види. Сред зеленината изникваха белите селски къщи и те изглеждаха така, сякаш са там от вечни времена, поникнали сами от земята. Всичко напомняше малко на приказка от Ханс Кристиан Андерсен и всяка минута очаквах да зърна малкия Клаус да завива зад някой обор и да вика: „Дий, всичките ми коне!“.

Нашият малък фиат летеше жизнерадостно напред, но понякога ни изпреварваха големи, мощни автомобили, от което Ленарт ужасно се дразнеше. Подобно на малкия Клаус и аз се изпълних с известно чувство за малоценност и изпитах дивото желание да накарам фиата да даде всичко от себе си. „Дий, всичките ми конски сили!“ Ленарт твърдеше, че „Домът на преселниците“ върху покрива увеличавал въздушното съпротивление и нарушавал равновесието на колата,

поради което скоростта се намалявала. („Дом на преселниците“ — така Ленарт наричаше големия си куфар, който царствено се кипреше върху покрива.) Някакъв нахален стокхолмски автомобил ни изпревари на три пъти. От време на време той спираше, за да налят бензин, а и пътниците да хапнат, и тогава си възвръщяхме преднината. Но после той внезапно се появяваше отново зад гърба ни, презрително бибипкаше и профучаваше направо предизвикателно покрай нас. Шофьорът надменно ни помахваше, а Ленарт само изръмжаваше. Помислих си за списъка, който Ева бе сложила в чекмеджето на бюрото си: „В случай че побеснея — това е списък на онези, които ще ухапя“. Ако Ленарт имаше подобен списък, сигурно шофьорът на този автомобил щеше да е на първо място.

— Мисля, че с времето ще трябва да си набавим малко по-мощна количка — каза Ленарт и лека-полека започваше да се гневи на верния си стар фиат.

Отначало не казах нищо, но усилено мислех.

— Ленарт — заявих накрая, — изобщо не можем да си позволим нова количка. По-скоро трябва да си набавим детска количка.

Ленарт ме погледна изненадано.

— Толкова скоро ли ти се иска детска количка?

— Да, с едно малко, сладко, розово бебче в нея. Децата излизат по-евтино от колите. А времето за доставка е почти същото.

Замълчах и зачаках въздействието на доводите си.

— Хм, може би — каза Ленарт, след като размисли известно време. — Е, тогава естествено ще трябва да се разделим с фиата.

— И тогава няма повече да ни изпреварват, ура! — викнах аз. — От една детска количка ние двамата можем да изтръгнем максималната скорост, готова съм да се обзаложа! Никой няма да успее да счупи рекорда ни. Защото тогава няма да мъкнем „Дом на преселниците“ върху покрива, който да оказва съпротивление.

— Ти не знаеш какво съпротивление може да окаже едно яко бебе — заяви Ленарт. — Но ще бъде прекрасно!

Пихме немска бира за здравето на нероденото ни дете, докато седяхме край пътя сред цъфнали жълтурчета някъде в Северна Германия.

Когато за пръв път пътуваш за Париж и то, за да се ожениш за Ленарт, навярно не можеш да си съвсем справедлив. По отношение на Дания, Германия, Холандия и Белгия е малко несправедливо да профучаваш покрай всичките тези красоти и забележителности и само да очакваш час по-скоро да зърнеш Айфеловата кула. Имах чувството, че трябва да помоля Дания, Германия, Холандия и Белгия за прошка заради непристойното ни бързане, но може би Ленарт бе прав, когато каза, че Дания, Германия, Холандия и Белгия не са се разтревожили много.

Летяхме към Париж с най-високата възможна скорост. И докато профучавахме през Хамбург и Бремен, през потъналата в цвят Холандия, през Брюксел, през приветливата зеленина на хълмистата Северна Франция, знаех само, че пред очите ми се мяркат бързо отлитащи прелестни изображения на градове и хора, улици и площади, към които някой ден с удоволствие бих се върнала.

Но сега погледът ми жадуваше за Айфеловата кула. И пет дни, след като бях напуснала улица „Капитен“, зърнах характерния ѝ силует, открит в небето.

— Май действително сме пътували в правилната посока — казах на Ленарт. — Айфеловата кула, нали?

Бе неделя. „Много е удобно да пристигнеш в Париж някоя неделя, тогава уличното движение е по-слабо“, бе казал Ленарт.

— Ако това е слабо улично движение, тогава аз съм Великият мюфтия на Йерусалим — измърмори Ленарт ядно, когато фиатът като подгонен заек сред глутница злобни и нахални автомобили профуча покрай Триумфалната арка. Но успяхме да се измъкнем и безгрижно поехме надолу по „Шанз Елизе“. Едва си поемах дъх. Не от уплаха, а от възторг. Най-великолепният булевард на света се простираше пред очите ни. Столицата на света ни бе уловила в клопката си.

Ленарт ме погледна доволно, сякаш бе негова заслуга, че „Шанз Елизе“ си е „Шанз Елизе“. Милиони автомобили изпълваха огромния булевард пред нас и отразяваха слънчевите лъчи с хиляди блестящи светлинки. Бе часът на аперитива и кафенетата по тротоарите бяха пълни с народ, който съзерцаваше нашето нашествие. Не че му обръщаха тъй голямо внимание, както впрочем следваше да сторят, но какво пък!

*„The first time I saw Paris,
her heart was warm and gay.“^[2]*

Изпях това в ухото на Ленарт. Да, положително сърцето на този град биеше горещо и радостно. В този миг и моето сърце биеше в гърдите ми също тъй горещо и радостно.

Минахме покрай площад „Конкорд“. А там вече бе Сена, милата стара Сена, точно както си я представях. Малко се боях да не се разочаровам, но не, хората седяха долу на кейовете и ловяха риба, точно както трябваше да правят.

И после бавно напред по левия бряг и нагоре по булевард „Сен Мишел“. Към Пантеона. В една малка уличка, в сърцето на Латинския квартал, се издигаше малка, неугледна бяла сграда, която бе нашият хотел. И кой, мислите, стоеше на пътната врата с вид, сякаш хотелът и цял Париж му принадлежаха? Кой друг освен Ева! С ръка, кокетно опряна на хълбока, по съвсем парижки маниер. Но все пак тя бе тук вече от няколко часа.

— Bonsoir, madame, bonsoir, m’sieur^[3] — каза тя бързо. — Само елате и чуйте!

Тя ни въведе в един малък френски коридор, от който се виеше нагоре тясно дървено стълбище. Оттам ехтяха весел смях, високи крясъци и един саксофон, който с шумното си хълцане заглушаваше всичко останало.

— Тук се е събрала половината Сорбона — каза Ева, — затова е този шум.

— Звучи добре — отвърна Ленарт. — Как иначе да звучи в Латинския квартал?

[1] Пържени рибки — шеговито название за девойчета. — Бел.пр. ↑

[2] „Когато за пръв път зърнах Париж, сърцето му биеше горещо и радостно“ (от англ.). — Бел.пр. ↑

[3] Добър вечер, госпожо, добър вечер, господине (от фр.). — Бел.пр. ↑

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

Едно славейче ме събуди в деня на моята сватба. Кацнало бе някъде долу в сенчестата градинка на хотела и пееше ли пееше с пълно гърло. Ева още спеше и не чуваше нищо. Може би в деня на сватбата си човек особено наостря уши за славейчета.

Тихо се промъкнах до прозореца и погледнах навън. Само аз и славейчето ли бяхме будни? Не, някакво отче от манастирското училище в съседство също беше будно и щастливо крачеше в градината си, усърдно зачетено в един молитвеник. Навсякъде цареше тишина и покой. Човек наистина не можеше да допусне, че се намира в сърцето на кипящ световен град. Но небето, което нежно и перленосиво се стелеше над малките покриви и зелените корони на дърветата, бе небето на Париж!

Седнах на перваза. Прекрасно бе поне веднъж да останеш сам с мислите си. Славейчето не ми пречеше. В деня на сватбата си една булка едва ли може да намери по подходящ съпровод за мислите си от чуруликането на малко славейче. Поне ако е щастлива булка — такава като мен! Щастлива бях, безкрайно. Но сега, когато великият миг бе тъй близо, изведнъж ме обзе лека тревога. Мислиш ли, славейче, че Ленарт и аз ще бъдем щастливи? Толкова хора се провалят в брака, мнозина, които в началото са били влюбени също тъй дълбоко като нас сега. Защо? Какво е нужно, та един брак да устои до края на живота?

„Чурулик“, каза славейчето.

Не, малък лъжльо, чурулик и влюбеност не са достатъчни, зная го, макар иначе да не зная чак толкова много. Вече разбирам, че е нужно нещо повече. Нещо, което е свързано с верността, искреността и добротата — о, ако можех да се науча на всичко това!

„Чурулик“, увери ме насърчително славейчето.

И точно тогава моят жених показва чорлавата си глава от съседния прозорец. Имаше такъв детински вид с разрошената си коса и бе толкова щастлив. Приличаше на ученик в първия ден от лятната ваканция. И внезапно с пронизваща уплаха почувствах, че ако това

щастливо момчешко изражение изчезне някога от лицето му, вината ще бъде моя.

— Здравей, булке моя! — каза той и протегна към мен ръка. И аз протегнах ръка, колкото можех, и пръстите ни се докоснаха. Усетих само крайчеца на пръстите му, но в мен се вляха смелост и упование. Вече не чувствах тревога. Със сигурност нашият брак нямаше да се провали.

— Не разбирам защо днес съм толкова щастлив — каза Ленарт и запремига към небето, където слънцето вече пробиваше сивотата. — Та, доколкото зная, днес няма да се случва нищо особено.

— О, напротив, нали днес щяхме да се качваме на Айфеловата кула?

— Не ми приказвай за Айфеловата кула, преди да съм пила кафе — каза Ева сърдито някъде отзад.

Тогава женихът изчезна и след четвърт час се появи гладко сресан на нашата врата.

— Кафе и пресни кифлички — каза той и сложи таблата на леглото.

След като Ева изпи две големи чаши, вече бе готова да говори не само за Айфеловата кула, но и за всевъзможни други неща, които според нея трябваше да предприемем този ден. А именно: обиколка по големите булеварди, пътуване по Сена, бързо минаване през някои от най-големите универсални магазини, а може би и едно кратко посещение при импресионистите в Жо дьо Пом, тук един обяд, там един аперитив — и накрая Ленарт попита много учтиво:

— Мислиш ли, че следобед ще ни останат няколко свободни минути, та Кати и аз да се оженим?

Ева каза, че това не е напълно невъзможно, дори програмата да е много наситена.

— Ще ви дам един добър съвет — каза Ленарт. — Не завладявайте Париж на един дъх. Започнете в началото малко по-кротко.

И така решихме да започнем в началото малко по-кротко.

— Да се пошляем и да позяпаме — каза Ленарт, — това стига за първия ден.

И ние се пошляхме и позяпахме.

Никъде по света един чужденец, поне на пръв поглед, не се чувства тъй бързо у дома си, както в Париж. След два часа вече си мислиш, че си роден тук. Та всичко ти е така добре познато. Всичко е точно така, както е описано в хиляди романи и филми, както е възпято в хиляди песни и е нарисувано на хиляди картини. Всичко бях виждала вече преди. Този прислужник със синята престилка, който в ранните утринни часове полива тротоара, кафенетата по тротоарите, където хората си пият кафето и си четат вестника под ярките, бистри слънчеви лъчи, старицата на щанда за цветя с най-хубавите пролетни теменужки, раздрънканите таксита, домакините с дългите бели франзели под мишница, всичко това бях виждала вече преди. Бях виждала букинистите по кейовете на Сена и спокойно течащата река при Пон Ньоф.

Виждала бях белите кули като луковици на „Сакре Кьор“ под небето на Монмартър. Виждала бях уличните фенери как се отразяват в мокрия от дъжда асфалт на площад „Конкорд“, старите улички в Латинския квартал и в Сен Жермен де Пре са ми странно познати, а в Люксембургския парк се чувствам така свойски, както в Хумлегаарден у дома. Защото за всичко това толкова много е писано и пято, толкова често е рисувано и снимано, толкова километри филмова лента е посветена на този град, че нищо в него не ми е чуждо.

Затова и първото ми посещение в Париж е като поредна среща. Но все пак нещо ми е ново. Нищо не е в състояние да те подготви за него: прекрасното чувство за освободеност, безгрижие и детинска жизнерадост, това е най-хубавият дар, който Париж предоставя на своите деца.

Започнахме с това да опознаем своя квартал и околните улици. Понеже Ленарт твърдеше, че един истински парижанин, поне тук на левия бряг на Сена, държи на своя квартал и не прави излети в други части на града. Ева каза, че с удоволствие ще бъде истинска парижанка, но възнамерява да прави тайни набези към десния бряг, за да наблюдава там живота и хората.

Живеехме горе на хълма „Света Геновева“ и ми се искаше в деня на моята сватба да засвидетелствам почитта си към закрилницата на Париж. Защото ако малката пастирка Геновева не се бе опълчила смело срещу Атила и неговите хуни, когато през пети век нахлули тук, за да

разрушат Париж, кой знае, може би днес нямаше да съществува Париж, където да се ожения за Ленарт!

Благодаря ти, храбра Геновево! Около раклата с нейните мощи в църквата „Сен Етиен дю Мон“ винаги пламтят свещи и аз също ще запаля свещ в нейна чест.

Когато излязохме от мрака на църквата, слънцето сияеше още по-ослепително и аз казах на Ленарт:

— Не си ли щастлив, че в деня на сватбата ни грее слънце?

— Да, но за всеки случай съм щастлив и независимо от времето. Защото нищо друго не се променя тъй бързо в Париж. Дори и дамската мода.

— А *propos*^[1] дамската мода — каза Ева лукаво, — какво ще кажете да идем с метрото до десния бряг, да разгледаме витрините и...

— Модата не се променя тъй бързо — каза Ленарт. — Спокойно можеш да изчакаш до утре.

И той ни поведе из Латинския квартал, където не виждаш никаква дамската мода и не можеш да допуснеш, че съществуват мъже като Диор и Фат. Това бе градът на книгите и градът на младостта. Тук имаше ли изобщо възрастни или стари хора и къде се бяха изпокрили? Срецахме само младежи, младежи от всички раси и цвят на кожата, които се шляеха по улиците и се тълпяха край масите на кафенетата. От Китай и Сиам, от Тунис и Алжир, от всички краища на Европа и на цялата земя бяха надошли тук, за да хапнат от Дървото на познанието, което растеше тук, а корените му проникваха дълбоко в Средновековието.

— Почти усещам как прахът от книгите нахлува в ноздрите ми — каза Ева, която навярно очакваше цял Париж да ухае на парфюми.

Лично аз предпочитах праха от книгите. Но вече бяхме излезли на „Рю Муфетар“ и тук нямаше прах от книги, тук богатствата на земята преливаха до самите тротоари, плодове и зеленчуци, докъдето погледът ти стига. Тук също цареше много приятна навалица.

А Ленарт отново изглеждаше тъй доволен, сякаш бе негова заслуга, че „Рю Муфетар“ си е „Рю Муфетар“.

— Ще дойдем тук някоя вечер, за да видите още по-весел народен живот — заяви той, сякаш искаше да каже: „Тогава ще ви направя още по-забавни фокуси“.

Но денят минаваше и часът наближаваше.

Ева застана пред малкото огледало и си нагласи шапката.

— Шаферката е готова — каза тя, — но какво става с булката?

Булката бе нервна, седеше на ръба на леглото, с треперещи нозе внимателно се напъхваше в найлоновите чорапи и си мислеше, че никога няма да стане тази сватба или каквото и да е друго.

— Можеш ли да разбереш какво намира той в мен? — попитах отчаяно. — Проумяваш ли защо иска да се ожени за мен?

Ева имаше обяснение за всичко.

— Това ми го разясни Кюре — каза тя. — Кюре е чел Шопенхауер и всички философи на земята. Ето как стоят нещата според Шопенхауер: „Младата жена е фойерверкът на естеството. За броени години тя е обдарена обилно с красота и прелест, само за да успее да омае въображението на мъжа дотолкова, че той да поеме грижата за нея до края на живота ѝ. Това никога не би се случило, ако мислите на мъжа се ръководеха от разумни доводи“ — завърши Ева.

Тревожно се разглеждах в огледалото. Фойерверк на естеството — не, тук Шопенхауер едва ли е имал предвид мен! Но все пак изглеждах доста прилично в морскосиния си костюм и розовите рози на Ленарт върху ревера на сакото.

— Ти си омаяла въображението на Ленарт, това е всичко — каза Ева с пренебрежителен жест. — И мисля, че не ти е било трудно. Защото, между нас казано, на него не му трябва много!

Клетият омаян мъж точно в този миг влезе в стаята и аз се хвърлих в прегръдките му.

— Колко е хубаво, че не се ръководиш от разумни доводи — казах нежно.

А после отидохме в шведското посолство и след приблизително пет минути бяхме вече женени. Преди още да се осъзная, бях се вrekла да взема Ленарт Зундман за свой съпруг. Стана така внезапно. Не чувствах ни най-малко да съм по-женена от преди. Но после отидохме в шведската църква (защото една сватба в Париж се разделя на две части) и там бе различно. Там имаше един приятен млад пастор, който отново ми зададе въпроса дали наистина ще обичам Ленарт Зундман в мъка и радост. И ми се искаше да извикам „Да!“ тъй високо, че да ме чуе цял Париж, но можах само да го прошепна, защото странна буца бе заседнала в гърлото ми. Гледах само Ленарт. Изведнъж бяхме съвсем сами на този свят. И си помислих: „О, само да знаеш колко те обичам!“.

И Ленарт ме погледна и навярно съм омаяла въображението му още повече, отколкото допусках, защото в очите му се четеше толкова много нежност. Мили мой, може би смяташ, че все пак съм фойерверкът на естеството, ти, моят клет заслепен любим!

Църквата бе празна, ако не броим Ева. Тя седеше на една пейка и доста често употребяваше една дантелена носна кърпичка.

— Ама трябва ли жените винаги да плачат по сватбите? — каза Ленарт по-късно малко подигравателно.

Ева гневно отхвърли думите му.

— Не плачех — изсъска тя. — Само скърцах със зъби, понеже си нямам никого, когото да обичам в мъка и радост.

Когато Ленарт и аз остареем, пак ще наминем тук. В малката гостилница сред красивата, потънала в зеленина долина Шеврьоз, където устройхме сватбената си гощавка. В тази китна долина Шеврьоз, където ливадите светеха от макове; маргаритки и камбанки се полюшваха от вечерния ветрец, а в здрача се обаждаше кукувица. Само на няколко километра от Париж, но такова селско спокойствие и идилия, сякаш се намирахме в Аркадия. Между закрилящите зидове на една цъфнала градина неколцина градски жители весело бъбреха на чаша бира с едно достолепно отче. Всъщност не бяхме сами. Ами да, Ева, естествено, присъстваше. Донесоха ни пиленце, което се топеше в устата, и ние го поливахме със съвсем леко анжуйско вино. Ядяхме, пиехме и си казвахме нежни словца, белите гургулици в кафеза край нас ласкаво си гукаха, розите на масата ухаеха и сияеха и наистина бе хубаво да се живее. А когато стигнахме до ягодите, Ева каза:

— Искам да ти дам едно напътствие за живота, който поемаш, Кати. Радвай се! Това е нужно повече от всичко друго. Всички омъжени жени, които познавам, развиват своите странности: изживяват се като мъченици. И ти ще започнеш да се изживяваш така. О не, не ми противоречи. Но когато го усетиш, преживей го в тъмната стаичка. Усещай го, колкото си искаш, но не го показвай, след като излезеш от стаичката. Радвай се, ти казвам. Впрочем можеш да се държиш както си искаш, да, не е нужно веднага да биеш Ленарт, но все пак!

— Какво — казах аз, — да не мога да бия Ленарт? Жена, която бие мъжа си, остава жизнерадостна и енергична, гласи поговорката. А ти нали искаш да имаш жизнерадостна жена, Ленарт?

— Е, сигурно ще имаме щастлив брак — каза Ленарт. — Жена ми ще прекарва по няколко часа на ден в тъмната стаичка, за да се самосъжалява, а щом си оправи настроението, изхвърква навън и се раздвижва, като ме набива!

— Ами да — викна Ева с такъв тон, сякаш искаше да каже: „Че какво лошо има в това?“.

— Не дрънкайте толкова безсмислици, девойчета — каза Ленарт. — Пийте си виното и съзерцавайте звездите.

Съзерцавахме звездите и мълчахме.

Бе тъмна нощ, когато най-сетне се прибрахме в Париж.

[1] Впрочем (от фр.). — Бел.пр. ↑

ПЕТА ГЛАВА

Може би след време човек разкрасява всичко в спомените си. Зная, че хотелът, в който живеехме, е малко студентско хотелче от най-прост вид. Добре си спомням, че в ъглите бе доста мръсно и че понякога, когато излезех от стаята си, едва не се задушавах от миризмата на манджа, която проникваше от кухнята на долния етаж чак до нас. Зная, че камериерката — жизнерадостната, набита Никол, оправяше леглата ни само като едва-едва изпъваше чаршафите, и че всяка вещ, която слагахме на скрина, си оставаше там като на малък, незасегнат от прах остров. Зная, че от малките студентски обиталища до нас се чуваха високи смехове, викове и тропот, а човек можеше да си помисли, че половината Сорбона се е събрала не просто в хотела, а в собствената му стая. Но там аз се чувствах добре. Чувствах се добре в нашата неразтребена стая със старата кафеникава ламперия, нашарените с рози тапети и ронливия хоросанен таван, който от време на време, когато студентската веселба над нас се развихряше най-силно, се сипеше върху пода на дребни късчета. Чувствах се добре с жизнерадостната и доста свадлива Никол, макар да разтребваше толкова небрежно. Впрочем как можеше да бърше прах и в същото време да дърдори и да ни удостоява с мнението си по въпросите на деня. Обичах тясното, виещо се дървено стълбище и гравюрите със „Седемте смъртни гряха“, които красяха стената над него. Обичах градинката пред прозореца ни и славейчето, което пееше всяка нощ, и облечените в черно отчета отатък зида, които можех да видя по всяко време на деня по градинските пътеки, увлечени в благочестиви разговори или зачетени в своите молитвеници. Накратко — чувствах се добре.

Не зная доколко е вярно, че тук като младо момиче е живяла Мадам Кюри, но си го представях с удоволствие. Как младата, бедна Мария Склодовска е седяла някога надвесена над книгите си може би тъкмо в нашата стая, как нозете ѝ са изкачвали точно това стълбище и как тя, също като нас сега, е бързала да излезе на нашата малка уличка

през същата пътна врата. Дали и по нейно време на ъгъла са спели двамата скитници? Сега всяка нощ бе така и аз обичах и тези скитници. Първата вечер, когато се прибрахме късно и аз едва не ги настъпих, бях силно разстроена, смятах, че е чудовищно хора да спят на улицата. Но скоро проуяхме, че тези скитници не искаха друго. В своя ъгъл те се чувстваха тъй добре, както ние в нашата стая.

Все пак си мисля, че скитници са лежали там и когато Мария Склодовска е бързала с тихи стъпки по тази уличка. Виждах я как повдига дългата си, широка пола, когато минава покрай тях. Къде ли е отивала? Може би на „Рю Муфетар“, за да купи нещо за ядене? Виждах как отваря тънкото си портмоне и изважда няколко франка, за да си купи малко готово картофено пюре и с него да утоли мъчителния глад. Тя се взира с очи, които не забелязват нищо от оживлението по улицата, навярно си мисли за някой експеримент, с който ще се заеме веднага, щом се прибере вкъщи, фантазирах аз. Фантазирах толкова разпалено, че попитах Ева и Ленарт дали и те не мислят същото.

— Сигурно — каза Ева. — А че в тази стая е живял Робеспьер, залагам главата си! Защото тук мирише на кръв! — заяви тя и взе да души, издула ноздри.

— Тук мирише на Pommes frites^[1], изпържени в малко гранясало олио — каза Ленарт.

— Тук мирише на кръв — не отстъпваше Ева. — Той е седял тук, точно в тази мърлява стаичка, където сте ме довели, понеже ти, Ленарт, трябва да живееш с Кати в разкошни брачни покои. Той е седял тук, казвам ви, тук, на тази маса, която несъмнено е останка от времето на революцията и оттогава изобщо не е бърсана. Той е седял тук предоволен и е обмислял кого да обезглавят на следващия ден...

Аз разпалено продължих:

— И когато му е хрумвало някое ново име, щраквал е с пръсти от възторг и е промърморвал: „Този си го бива!“.

— Вие двете имате зловещо въображение — каза Ленарт. — Робеспьер се е криел тук, когато самият се е опасявал, че ще го арестуват. Така ми казаха. Но навярно и то е лъжа.

— Ти винаги всичко разваляш! — каза Ева гневно. — Видя ни се толкова забавно... И все пак тук мирише на кръв!

— Тук мирише на Pommes frites — каза Ленарт. — А впрочем какво става с Айфеловата кула?

Ах, тази Айфелова кула, тя ни бе като трън в очите! Бяхме истински сърдити на клетия господин Айфел, защото изобщо не желаехме да се качваме на неговата кула. Но не виждахме никаква възможност да му избягаме.

— Не можем да се приберем вкъщи и да кажем, че не сме били там горе — заяви поривисто Ева. — Човек не бива да се държи така.

— Не трябва винаги да плуваш по течението — вметнах аз. — Особено ако ще те издигне на триста метра. Искам да бъда изтънчен турист, който се прибира у дома и казва, че е видял само неща, които „туристите не виждат всеки ден“.

— Да, но това трябва да има граници — каза Ева. — Не можеш да подминеш Айфеловата кула, Дома на инвалидите и Лувър.

— Да не би да твърдиш, че ще идеш в Лувър само от чувство за дълг? — каза Ленарт, дълбоко потресен в жадната си за изкуство душа.

— Не, не и не — увери го Ева и направи кратък успокоителен жест. — Разяжда ме копнеж по Мона Лиза и Нике от Самотраки. Но искам час по-скоро да ги оставя зад гърба си, за да мога да изляза и да си купя шапка.

Ленарт поклати глава и замълча. Накрая се разсмя и каза:

— О, боже мой, от колко различни неща се интересуват хората, когато дойдат в Париж. Ние тримата всъщност сме добър образец за туристи от различен тип.

— Така ли? — попитах аз. — Трябва да се поясниш!

— Ева спада към типа, който всъщност би трябвало да живее на десния бряг на Сена — каза Ленарт, — защото там е всичко, от което се интересува. Там са модните къщи, там са големите универсални магазини и там е „Рю дьо Риволи“...

— Каква е тази „Рю дьо Риволи“? — извика Ева и жадно разтвори очи.

— Там жените си потрошават токчетата из магазините. Купуват евтини пръстени и разни дрънкулки.

— Как да ида на „Рю дьо Риволи“? — поиска да узнае Ева.

— Не, Ленарт трябва първо да каже какъв тип съм аз — намесих се бързо.

— Ти си един много сладък малък тип — каза Ленарт и ме целуна по рамото. — Но не съм свършил с Ева.

— Да, нека чуем, от какво друго се интересувам — каза Ева. — Тъй мога да получа още цяла дузина полезни сведения.

— Ти искаш да се разхождаш по големите, елегантни булеварди. Искаш да седиш в кафенетата по „Шанз Елизе“ и да гледаш красиви францужойки в прекрасни рокли. Да-а-а, не мисли, че и аз не искам това, но...

— Какво друго искам да правя? — попита Ева и лицето ѝ доби израз, сякаш всичко това отдавна бе най-горещата ѝ мечта.

— Би искала да идеш в „Лидо“, „Дран д'ор“ и в други скъпи нощни клубове.

— Да, но не мога да си го позволя — каза Ева мрачно. — Затова трябва да си намеря някой подходящ милионер, а имам само десет дни време...

— Кати е от сорта, който трябва да живее на левия бряг — каза Ленарт.

— Звучи така, сякаш е далеч по-изискано да си някоя, която трябва да живее на левия бряг — отбеляза Ева недоверчиво.

— Не зная дали е по-изискано — отвърна Ленарт. — Кати се интересува от по-особени хора, от стари улици и сгради, от атмосфера и други подобни. Интересува се от книги. Навярно би могла цял ден да се рови в сандъците с книги и да е напълно щастлива.

— Ясно се вижда, че това е много по-изискан сорт — каза Ева. — Кати се интересува от книги и от простия, трудов народ, докато аз седя на десния бряг, следя промяната на модата и чета „Ла Ви Паризиен“, така ли?

— Няма сега да се дразним — каза усмирително Ленарт.

— Бих искала да обърна внимание, че на Ке Малаке си купих една книга, какво ще кажеш? Купих си „Цветя на злото“ от някой си господин Бодлер.

— Прочете ли я? — попита Ленарт.

Ева изглеждаше дълбоко оскърбена.

— Май си превъртял — каза тя. — Трябва ли да будувам цяла нощ и да проучвам господин Бодлер? Бих искала да обърна внимание, че нощем аз спя, затова съм толкова свежа — подчерта тя и наистина изглеждаше много свежа.

— Разкажи ни какъв тип си ти, Ленарт — казах аз, за да сменя темата.

— Да, що за изискан тип си ти? — поиска да узнае Ева. — Навярно искаш да седиш в „Нотр Дам“, докато стане време да се връщаме вкъщи, нали?

Ленарт навиг една от русите къдрици на Ева около показалеца си и леко я подръпна.

— Може би те ядосах. Нямах това намерение.

— Искам да зная какъв тип си ти — каза отново Ева. — Пусни ми косата! Кажи ни точно какво те е довело в Париж!

— На първо място дойдох тук, за да се оженя за Кати и да ѝ покажа един град, който обичам. Освен това обаче... ах, аз изобщо не съм никакъв тип, но искам само да кажа, че от нас тримата може би аз съм единственият, на когото наистина доставя удоволствие да ходи по музеи. В художествените галерии, искам да кажа.

— Ето ти на, изкарват те варварин сред само душевно изтънчени люде — каза Ева. — Навярно е безполезно да ви припомням, че още първия ден аз исках да ида в Жо дьо Пом.

— Да, изглежда не съм те преценил правилно, скъпа Евита — каза Ленарт.

— Впрочем — намесих се аз, — много е хубаво, че тримата се интересуваме от различни неща и излизаме вкупом. Защото по този начин можем да видим всички страни на Париж.

— Ще направим списък — извика Ева и отривисто избърса праха от писалището на Робеспьер. — Първо ще направим списък на най-важното, което трябва да видим.

Ева правеше списъци на всичко — като се започне с „В случай че побеснея — списък на онези, които ще ухапя“, та до „Мъжете в моя живот“. Сега тя извади един лист за писма и седна на масата.

— Списък на онези, които утре ще обезглавим — каза тя. — Уверявам ви, че Робеспьер е седял тук и е написал това. Сега ще видим какви рубрики трябва да съставим. „Когато отидеш за първи път в Париж — списък на нещата, които не можеш да избегнеш“. Ленарт, ти знаеш, диктувай!

— Да, това мога да го кажа и насън — отвърна Ленарт. — Тъй прави всеки еснаф, дошъл в Париж. А после се прибира у дома, тупа се в гърдите и вика: „Дали познавам Париж ли? Ехе, може да се каже!“.

— И какво прави той? — попитах аз.

— Качва се на Айфеловата кула — каза Ленарт, — разглежда гроба на Наполеон в Дома на инвалидите, посещава Лувъра — във висша степен задължително! — „Нотр Дам“ и „Сакре Кьор“ — също задължително. Взима аперитив в „Кафе дьо ла Пе“, с най-голямо въодушевление. Втурва се по магазините на „Рю дьо Риволи“ — ако той е тя. Тича в „Лафайет“ и в другите универсални магазини — ако той е тя. Една вечер седи на „Плас дю Тер“ горе на Монмартър. Друга вечер седи в „Дом“ в Монпарнас или пък може би във „Флор“ в Сен Жермен де Пре. Булонския лес и Люксембургския парк. Халите с лучената супа. Битпазарът. Букинистите по кейовете на Сена. Ето ви ги главните забележителности.

— Чух да разказват за нещо, наречено „Пигал“ — каза Ева.

Ленарт повдигна вежди.

— Наистина ли? — каза той. — Малко, невинно момиченце! Но имаш право. Някои туристи не стигат по-далеч от „Пигал“ и от увеселителните заведения наоколо. И от всичко скучно, на което можеш да се натъкнеш в Париж, това е най-скучното. В старите ми обувки има повече френски дух, отколкото там.

— Но навярно може да се иде там и с познавателна цел — опита се да го придума Ева. — Само с познавателна цел.

— Не е ли по-добре да започнем деня, като с познавателна цел посетим Айфеловата кула, за която вече толкова говорим? — попита Ленарт.

Отгоре се откриваше великолепна гледка. Виждаш цял Париж като палачинка в нозете си. А по стените имаше автомати и когато пуснеш пет франка, можеш да узнаеш всевъзможни неща: кой ти е щастливият ден и за кого ще се ожениш.

— Отдавна си задавам този въпрос — каза Ева. — Сега ще видим.

Бъдещият съпруг на Ева ще е „депутат“, твърдеше автоматът. Ленарт не вярваше, че тя може да се надява да си хване някой френски депутат. По-скоро някой шведски народен представител бил застрашен от това предсказание, заяви той.

— Мислиш ли? — усмихна се Ева и изглеждаше много зарадвана. — Е добре, значи трябва да ида в Парламента, щом само се

прибера вкъщи и разопаковам най-необходимото.

[1] Пържени картофи (от фр.). — Бел.пр. [↑](#)

ШЕСТА ГЛАВА

Копнежът на Ева по Мона Лиза, Нике от Самотраки и картините на импресионистите в Жо дьо Пом постепенно се уталожи. Но когато видя прочутата „Закуска в тревата“ на Мане, у нея се пробуди нов копнеж. Каза, че също искала да направи една закуска на тревата, макар и не тъй леко облечена.

— Скъпи Ленарт, не можем ли да го сторим? — помоли тя. — Закуска в Булонския лес, днес, когато времето е тъй хубаво.

Аз също го погледнах умолително.

— Да, скъпи Ленарт — казах аз.

— Държите се като две клетки дечица, които молят за нещо коравосърдечния си баща — каза Ленарт. — А в нашата фирма навярно не решавам само аз.

— Не, но ти ще караш колата — каза Ева.

— А Ева и аз ще се погрижим за всичко останало — съгласих се аз. — Хайде, Ева, отиваме да пазаруваме!

Втурнахме се надолу по стълбището покрай „Седемте смъртни гряха“ и Ева призна, че е установила у себе си безспорна склонност към всички смъртни грехове, с изключение на скъперничеството.

— Чревоугодничеството стои над всичко — каза тя и се спря пред изображението на неестествено дебелия мъж, който илюстрираше този смъртен грях. — Така ще изглеждаме след това, да-да-да-да!

Точно в този миг по тясното стълбище се заизкачва студентът с кадифените очи, който живееше в съседство с Ева. Той я обсипа с цяла серия кадифени погледи и двамата се разминаха с многократно „pardon“ и от двете страни. Останах с впечатлението, че се бавят ненужно дълго. Та стълбището не бе чак толкова тясно и въпреки чревоугодничеството си Ева още не бе достигнала такива размери, че да представляват препятствие за придвижването по тесни стълбища.

— Може би някоя вечер ще изляза с него да се пошляем — каза Ева, когато той изчезна в стаята си.

— Но ти изобщо не го познаваш — вметнах аз.

— Хайде де! — каза Ева. — При толкова тънки стени като в този хотел! Имаме обичай да си пеем по нещичко, макар и да се правим, че не е предназначено за другия. Всяка сутрин, когато си мие зъбите, той ми пее „Comme un petit coquelicot“^[1], а щом спре, аз запявам песничката „Когато за пръв път те зърнах“. Впрочем той може вече да я свири с уста. Понякога я свири погрешно и аз го поправам.

— Може би, когато порасне, ще стане депутат — подхвърлих аз.

— Не, следва медицина — уточни Ева.

— И това ли си чула през стената? — попитах смаяно.

— Не, узнах го от Никол. Всяка сутрин ми разказва по нещо ново за Анри и другите.

— Анри?

— Казва се Анри Бертран. Да, може би наистина някоя вечер ще изляза с него да се пошляем, ако съм го преценила правилно. Та човек е само веднъж в Париж! Е да, но първо яденето! Къде ще пазаруваме?

Свихме по „Рю дьо л’Естрапад“.

— Най-напред малко шунка — казах аз. — На тази улица е живял Дидро. Ти знаеше ли?

— Не, а в този миг ми е и все едно. Но знаеш ли какво прочетох снощи в „Пари Соар“? Снимали филм със заглавие „Рю дьо л’Естрапад“. За тази улица. С очарователния Даниел Желен в главната роля.

— Арестували са го на номер три, докато пишел „Lettres sur les aveugles“^[2].

Ева се закова на мястото си.

— Арестували са Даниел Желен? — викна тя.

— Дидро, гъско такава! — казах аз.

Тя явно си отдъхна.

— Ах, Дидро, значи! — каза тя с интонация, която ясно подсказваше, че Дидро може да лежи в затвора до края на живота си, ако това се налага.

— Виж, малката Воалетка още не се е събудила.

Стигнали бяхме до „Плас дьо ла Контрескарп“ и Воалетката лежеше в обичайния си ъгъл и спеше. Тя бе развалина като мнозина тук. Дребна женица, която виждахме вечер да се лута по „Рю

Муфетар“, весела, кокетна и мъничко смешна, затова я наричахме Воалетката. В този район живееха много бедни емигранти, тук действително имаше „прост, трудов народ“, както казваше Ева, но и доста тъмни личности, джебчий и други безделници, които прекарваха по-голямата част от живота си на открито. Настъпеше ли вечер, „Рю Муфетар“ и всички безчислени кръчми по тази улица се изпълваха до пръсване. Най-странни типове висяха пред ламаринените тезгяси и пиеха бира или перно. Тук всички викаха, дърдореха и се смееха, а между хората се промъкваше Воалетката и също се смееше и викаше.

Обичахме я. Воалетката имаше чар. Но сега спеше в обичайния си ъгъл на „Плас дьо ла Контрескарп“. На този малък площад някога в далечни времена се е намирала прословутата с лошото си име кръчма „Пом дьо Пин“, знаеш ли това, хей, Воалетке? Знаеш ли, че Рабле и Вийон са седели тук вечер и са дърдорели? Те можеха да ти бъдат весели събратья, с които да се забавляваш, ако живееше тогава!

Но сега Воалетката спеше. А ние искахме да си купим нещо за ядене.

— Шунка ли каза? И какво друго?

— Печено пиле, различни видове сирена и хляб.

— И бутилка леко, леко, леко винце — каза Ева. — Едно „Вовре“!

Вървахме на зигзаг между щандовете по „Рю Муфетар“ и пазарувахме на воля.

— Тъжна ли сте? — обърна се към мен един доста съмнителен господин.

Бях останала за малко сама, докато Ева купуваше ягоди. Той насърчително ми смигна и с това ми даде да разбере, че владее всевъзможни изпитани средства, за да ме направи щастлива, ако наистина бях тъжна. Ха-ха, само да знаеше, че ни най-малко не съм тъжна! Бях още по-весела и от Воалетката, която точно сега се събуждаше и се тъкмеше да започне новия си ден.

Когато минахме покрай нея, скришом ѝ пъгнах една смачкана стофранкова банкнота. Тя ме погледна като дете, което в коледната вечер гледа как запламтяват светлинките по елхата, и ми се усмихна с блага, топла усмивка.

Когато се завърнахме, Ленарт вече бе приготвил колата и тримата се наблъскахме в нея.

Всъщност не ми харесваше, когато Ленарт кара в Париж. Бе толкова напрегнато! Тук на левия бряг, добре, но щом попаднахме в бясното движение на площад „Конкорд“, нещо започна да ме гложди в стомаха. Ако искахме да останем живи, трябваше, както обикновено, да помагам според силите си: когато изглеждаше особено опасно, затварях очи, забивах нокти в дланите си и свивах пръстите на краката си, докато ми се схванат прасците. Това винаги даваше резултат и този път също всичко мина добре. През цялото пътуване по „Шанз Елизе“ свивах пръстите на краката си тъй силно, а докато обикаляхме Триумфалната арка стисках очи тъй настойчиво, че успяхме без произшествия да завием по „Авеню Фош“. Тук движението бе спокойно и аз предпазливо се опитах да изпъна пръстите на краката си. Всичко мина добре, и този път опасността бе преодоляна. Бавно подкарахме по изисканото авеню. Тук в красивите си къщи с равна морава отпред живееха богатшите.

— Не е ли странно — размисли се Ленарт, — само богатите и бедните са интересни за наблюдение. Всички останали по средата не занимават никого.

— Имаш право — казах аз. — Където и да идеш, забелязваш дворци на милионери и сиромашки коптори. Само крайностите. И което не е нито едното, нито другото, не те занимава.

— С всичко е така — каза Ева. — Ако искаш да те забележат, трябва да си краен. Или трябва да си като Воалетката, или да си женена за Ага Хан. Или да си безбожно красива, или да си толкова грозна, че на хората да им спира дъхът, когато те зърнат.

Размишлявахме върху това, докато навлизахме в свежата зеленина на Булонския лес, и стигнахме до заключението, че във всеки случай ние, които се намираме някъде по средата, сме най-големите щастливци, макар и да нямаше какво толкова да ни гледат.

— Дано само намерим свободно място, тогава ще видите една закуска на тревата — каза Ева.

— Няма ли първо малко да гребем? — предложи Ленарт.

— Ах, наистина ли можем да го направим? — извика Ева. — Колко очарователно! Не съм гребала от дете, когато ходех при баба си в Едслеског и вечер гребяхме по Едсла. Как се нарича тукашното езеро?

— Лак Инфериор — каза Ленарт.

— Да, значително отстъпва пред Едсла — установи Ева. — Съвсем не е толкова голямо.

Езерото блестеше сред слънчевите лъчи. Изглеждаше примамливо, макар и да не можеше да се сравни с Едсла. Малки лодки с млади парижани и парижанки бавно се плъзгаха покрай сенчестите брегове. Наехме две лодки, защото Ева искаше непременно да опресни спомените си от детството и да гребе сама.

— Ако си затворя очите, ще мога да си представя, че съм в Едсла — прошепна тя.

— Ако си затвориш очите, ще се блъснеш във всяка лодка, която се изпречи на пътя ти — каза Ленарт и хвана греблата.

Плъзнахме се по спокойната вода към многото други лодки. В повечето имаше млади двойки, или симпатични татковци, които с щастливо чуруликащи деца гребяха наоколо.

— Само си помисли — казах мъдро на Ленарт, — когато тези деца пораснат и заразказват за езерото от своето детство, ще говорят всъщност за едно малко изкуствено езерце в Булонския лес. Не е ли забележително? Кое е езерото от твоето детство, Ленарт? За това още не си ми разказвал.

— Канхолмсфьорд — каза Ленарт. — Там прекарвах всяко лято до десетгодишна възраст. После татко предпочете Западното крайбрежие. Но в Канхолмсфьорд се научих да плувам и там улових първия си костур, никога няма да го забравя.

— Струва ми се ужасно, като си представя, че някога си бил на шест, на десет, на петнадесет години, а не съм те познавала. Десетгодишното момче, каквото е бил Ленарт, вече не съществува. Изчезнало е, сякаш е умряло на десетия си рожден ден, и аз никога няма да узная как е изглеждало.

— По-скоро се радвай — каза Ленарт, — бях изключително разхайтено дете.

— Сигурно не е било така — възразих аз.

— Напротив, доколкото си спомням, върших само глупави пакости.

— Днес си много несправедлив към десетгодишния Ленарт — казах аз. — Не можеш ли да разкажеш и нещо хубаво за него?

— Обичаше животните — каза Ленарт. — Най-големият му приятел бе едно куче, кълна ти се. Имах куче, което обичах едва ли не повече от татко и мама. Така става навярно с децата без братя и сестри.

— Всички, които нямат братя и сестри, са за съжаление — потвърдих аз. — Все си представях, че имам седем сестри и седем братя. Това няма да се случи с моите деца, твърдо съм решила.

— Колко деца искаш да имаш? — попита Ленарт и заобиколи една идваща насреща ни лодка.

— Горедолу колкото в тази лодка — отвърнах аз и посочих лодката, пълна с очарователни деца на различна възраст.

Ленарт ме погледна и се усмихна.

— Това е хубаво — каза той. — Само ако са така забавни като майка си.

— Най-напред искам да имам момче — казах аз, — да порасне и да прилича на десетгодишния Ленарт, за да узная как е изглеждало бедното хлапе.

— Бог да ни е на помощ! — каза Ленарт.

На известно разстояние видяхме Ева. Заобиколена бе от цяла флотилия лодки, чиито екипажи се състояха само от мъже. Но Ева гребеше така, сякаш е сама в езерото от своето детство.

Появи се едва когато на една сенчеста полянка подредих закуската. Тя имаше изключително обоняние, щом се отнасяше до ядене.

— Превъзходно — каза тя и си взе от пилето.

— Кати умее да подрежда всичко така, че да изглежда красиво — каза Ленарт одобрително.

Толкова го обичах, задето каза това. По време на цялото ядене се радвах на думите му. Ленарт извади малките чаши, които бяхме прибрали в колата и пихме от лекото „Вовре“ за чест и прослава на деня.

Когато нашата закуска приключи, се изтегнахме на тревата.

— Само като си представиш, че лежиш в Булонския лес! — забленува Ева. — Смятам го за нещо повече от това да лежиш в обикновена шведска селска гора. Но защо ли всъщност смятам така?

— Защото си повлияна от всичко, което си чела за Булонския лес — каза Ленарт. — Цяла камара френски романи витаят в главата ти.

— Да, само колко дуели са се състояли тук — казах аз. — Колко пъти в ранни зори са скачали от леглата, за да препуснат до Булонския лес, преди да се е вдигнала утринната мъглица.

— Не съм чела никакви френски романи — измърмори Ева, — но въпреки това смятам за забележително, че съм тук. Защо хората вече не се дуелират? Щеше да е толкова интересно да седиш тук и да ги наблюдаваш.

Но Ева трябваше да се задоволи с гледката, която предлагаше днешният Булонски лес. Постепенно заприижда все повече народ и потокът от автомобили стана по-гъст. Парижките дами желаеха да пият следобедния си чай тук на въздух и ние последвахме примера им. Пихме чай в едно елегантно заведение и установихме, че струва колкото храната и нощувката за един ден в нашия малък хотел. Ето защо решихме от една страна никога повече да не пием чай в

Булонския лес, а от друга — да наблегнем на кафето, което явно бе много по-евтино питие в Париж.

— Но точно сега си мисля за чаша студена бира — каза Ленарт.

Бе вечерта на същия ден и бе много топло. Една топла, прекрасна юнска вечер в Париж — о, богове! Седнахме в кафене „Флор“, сред глъчта на хора от цял свят.

Един от тях бе Петер Бьоркман.

[1] „Като малък червен мак“, (от фр.). — Бел.пр. ↑

[2] „Писма за слепците“ (от фр.). — Бел.пр. ↑

СЕДМА ГЛАВА

В топла, прекрасна юнска вечер около девет часа всъщност не можеш да намериш маса във „Флор“. Наистина целият тротоар е изпълнен с малки масички, но на всяка седят двойно повече хора от нормалното и седят дълго. Когато дойдохме, келнерът съжалително поклати глава, но Ева му се усмихна подмилкващо и две минути по-късно вече седяхме на малка масичка, плътно притисната до стената, Ленарт получи своята бира, а ние — своите кафета.

Интересно е да се знае какви тайнствени закони управляват съдбите на парижките кафенета. Защо точно сега всички хора се блъскат във „Флор“? Защо не седят също тъй охотно в „Дьо Магос“, което се намира почти в съседство и е също толкова прочуто кафене? Така е и в Монпарнас, където бяхме друга вечер. В „Дом“ хората едва ли не седят един върху друг, докато в „Ла Ротонд“ точно отсреща има достатъчно място. Само като си помислиш! „Ла Ротонд“! Ако знаеха какво е сега, нямаше ли да се натъжат всички художници и поети, които някога са изпълвали „Ла Ротонд“ с веселата си глъч и са го смятали за единственото кафене в Монпарнас? Ала днес за такова минава „Кафе дьо Дом“. Не „Ротонд“, не „Купол“, не „Клозери дьо Лилас“, макар всички те да са стари, прочути кафенета, а тъкмо „Кафе дьо Дом“. Освен това естествено възниква въпросът трябва ли изобщо да се ходи в Монпарнас. Туристите, които се тълпят в „Дом“, навярно не знаят какво се е случило. Та не знаят ли, че Монпарнас е минало? Не знаят ли, че ако искаш да тръгнеш по следите на художниците, трябва да идеш в Сен Жермен де Пре? А точно това искат туристите в Париж и винаги са го правели. И то толкова усърдно, че художниците отчаяно бягат от тях — преди много време от Монмартър, после от Монпарнас, скоро може би и от Сен Жермен де Пре към някой друг квартал на огромния Париж. И утре ще има ново кафене, в което трябва да седнеш, ако искаш да си в крак с времето. Утре някое ново кафене ще получи тайнствен ореол около името си, който да му отреди място в дългата поредица от прочути парижки кафенета.

— Не виждам дълги бради — каза Ева и погледна с упрек над чашата си е кафе. — Обещаха ми дълги бради, но не ги виждам!

— Кой ти го обеща? — попита Ленарт.

— Вестниците — каза Ева. — Във всеки вестник у дома пише, че в Сен Жермен де Пре е пълно с екзистенциалисти и всички носят дълги чорлави бради.

— В Париж всичко се мени много бързо — каза Ленарт. — Времето на дългите бради навярно е отминало.

— А у дома Кюре и всички останали се разхождат с бради и не подозират нищо — оплака се Ева. — Най-предано носят дълги бради, мръсни якета и какво ли не още.

— Пиши на Кюре — посъветвах я аз. — Последен писък на модата от Сен Жермен де Пре: опитваш се да изглеждаш като обикновен човек!

— Това ще го разстрои тежко — промърмори Ева.

Но и голобрадият, немъжествен народ, който сега обитаваше кафене „Флор“, заслужаваше внимание и с правото на малък, нищожен остатък от кафе в чашата ние продължавахме да седим и да задържаме масата си до безкрайност, макар да ни бе мъчно за всички, които стърчаха наоколо, чакаха и ни пожелаваха да се пръждосаме в някое кафене в Отахейти.

Едно нищожно малко местенце близо до нас се освободи и видяхме как огромен млад мъж целеустремено се насочи натам. Той наистина бе грамаден, висок и едър, а масите отстояха една от друга на не повече от милиметри, но той знаеше как да използва междините. Движеше се гъвкаво и бързо като танцьор и въпреки могъщото си туловище спечели надпреварата за стола.

— Този не се спира пред нищо — прошепна ми Ева.

А великанът пъргаво и леко седна близо до мен, добродушно се усмихна и каза:

— Макар да сме дребни, и ние сме шведи.

— Я виж ти! — казах аз.

После замълчахме. Понеже само преди мъничко се бяхме разбрали, че не е добре да се срещаш със сънародници, когато си в чужбина, независимо, че бе добре, дето в Италия се срещнах с Ленарт. Но великанът ни погледна обезоръжаващо и рече:

— Петер Бьоркман се казвам. И трябва да сте мили с мен, иначе ще се побъркам.

— Здравей, Петер — каза Ленарт любезно. — Това тук е жена ми, казва се Кати, а това е Ева. Аз самият се казвам Ленарт Зундман. А защо ще се побъркаш?

— Сам съм в Париж. Нали разбирате какво означава това за един бърбовец като мен. Впрочем изглежда имате нужда от четвърти човек.

— Благодаря, не играя бридж — каза Ева.

— Трябва да сте мили с мен, казах ви — настоя Петер. — Били ли сте някога сами в Париж? Не? Е, добре! Тогава не знаете какво означава. След няколко дни започваш да жадуваш за човек, с когото да поговориш, тъй че се разплакваш от радост, ако пред „Кафе дьо ла Пе“ срещнеш леля Аугуста от Аамаал.

— Не е ли винаги хубаво да срещаш хора от Аамаал? — попита Ева коварно.

Но клетият Петер Бьоркман не знаеше, че Ева е родом от Аамаал, затова каза, че леля Аугуста била едва ли не най-лошото, което можел да си представи.

— Но нали разбирате, когато човек е сам в Париж, задоволява се с всякаква компания — заключи страдалецът.

Ленарт и аз гръмко и сърдечно се разсмяхме, но Ева явно не бе в настроение да приема обиди.

— Но не и ние, ние не се задоволяваме с каква да е компания — заяви тя и демонстративно отвърна поглед от него.

Петер изглеждаше дълбоко разкаян.

— Това е в мой стил — каза той и в смешно отчаяние се плесна по челото. — Винаги правя така. Наговорвам всевъзможни глупости, които изобщо не мисля.

Той посегна към ръката на Ева.

— Мило дете, не правете такава физиономия, иначе ще скоча в Сена! А нали знаете колко е мръсна водата. Не можем ли да бъдем приятели?

Ева каза, че щом като водата в Сена е толкова мръсна, този път ще му прости и Петер изпусна въздишка на облекчение.

— Знаех си, че сте разумно същество, а не тъй дебелоглава, както изглеждате. Виждате ли, вие толкова ми харесвате, наистина харесвам и трима ви. Хайде да идем някъде да танцуваме!

Спогледахме се колебливо.

— Аз нямам нищо против — каза Ленарт, — още не съм танцувал с младата си съпруга, искам да кажа, откакто сме женени.

— Толкова млади, а вече женени, така ли? — попита Петер заинтересувано.

Ленарт и аз кимнахме утвърдително.

— И събрахте кураж! И се решихте! Аз никога не бих се решил да се оженя.

Той поривисто се обърна към Ева:

— За това трябва да сте наясно още от самото начало.

Ева се разсмя с най-слънчевата си усмивка.

— Успокойте се, аз ще се омъжа за член на долната камара на Парламента. А от такива като вас Парламентът сигурно няма нужда, макар че там се дърдорят ужасно много глупости.

— Сгодена сте за някой депутат ли? — попита Петер учудено.

— Не, но ще се сгодя — каза Ева. — Така се твърди сред посветени кръгове на Айфеловата кула.

Изглежда Петер не разбра нищо от тези объркани думи, но не зададе повече въпроси, тъй че станахме и тръгнахме.

В малките странични улички на булевард „Сен Жермен“ имаше много танцови заведения, скрити зад заключени врати и спуснати завеси. Възбуждащи ритми проникваха до улицата и с нозете си усещах колко ми се танцува. Петер похлопа на една врата, която изглеждаше много тайнствена.

— Само за членове — обясни един цербер, който си подаде главата през малък отвор, но Петер размаха доларова банкнота и на размазан американски каза, че сме членове и изглежда станахме такива, защото ни пуснаха да влезем.

Нямаше много маси и дансингът не бе голям. Но Ленарт и аз не се нуждаехме от много място. Той ме взе в прегръдките си и затанцувахме в малки кръгове сред страхотната блъсканица, а той каза:

— Обичам те. Известно ли ти е това? Сигурно досега не съм ти го казвал.

— Не, не съм го и предполагала — прошепнах аз и направих малък радостен скок, тъй че нарушихме такта.

Иначе Ленарт и аз танцуваме добре. Ленарт обича да казва: „Когато остареем, обеднеем и посивеем, а децата не искат да се грижат за нас, можем да пробием на Ривиерата като професионална танцова двойка“.

Петер танцуваше с Ева.

— Танцуваш безсрамно добре — каза Ева, когато след първия танц се завърнаха на масата. — Танцуваш прекалено добре и сам го знаеш.

Петер се засмя и изглеждаше много доволен.

— Разбира се, че го зная. Това е единственото, което мога да правя истински добре.

— Да не би в гражданската си професия да си танцьор? — попита Ленарт.

— Точно обратното — отвърна Петер. — Търговец съм. Продавам печатарски машини.

— Танцуваш добре, Петер печатарската машина — каза Ева.

После и аз танцувах с него и използвах случая да го попитам какво е искал да каже със забележката, че никога не би се решил да се ожени. В моето положение на отскоро щастливо бракосъчетана всеки неженен мъж ми изглеждаше като предизвикателство.

— Не, не бих го понесъл — каза той. — Не и за по-дълго време. Нужно ми е разнообразие. А и коя, мислиш, би издържала с мен за постоянно?

— Защо пък никоя де не издържи с тебе?

— Толкова съм скучен — каза той. — Често съм скучен сам на себе си. А как ли само ще скучае с мен някое клето девойче!

— Колко глупаво говориш — започнах аз, но Петер ме прекъсна:

— Всички, всички млади госпожи искат да женят другите — каза той. — Но пред себе си виждаш мъж, при когото това няма да мине.

Тогава замълчах и се отдадох само на танца. И сякаш се носех на морска вълна. Ако прозорецът бе отворен, положително щях да полетя право навън в топлата парижка нощ.

Колкото добре и да танцуваше Ленарт, това не бе нищо, ама съвсем нищо, в сравнение с Петер. Само боговете знаят как успяваше така съвършено да владее огромното си тяло. Обладаваше равновесие и увереност, които въздействаха направо страхотно. При него тегло и окриленост се намираха в правилно съотношение, а към това се прибавяше и несъмненото му чувство за ритъм. Истинско блаженство бе да танцуваш с него. Струваше ми се, че стъпвам тъй леко на пода, сякаш съм коркова тапа във водата и усещах ритъма до най-малкото пръстче на нозете си.

Нощта над Париж бе топла и нежна, когато няколко часа по-късно поехме към къщи.

Тръгнахме по малките, тесни улички надолу към реката. По това време на нощта те бяха пусли и безлюдни и шумът от стъпките ни отекваше помежду къщите. Някакъв възрастен господин разхождаше кучето си, като пристъпваше внимателно по улицата. Наоколо имаше много антикварни магазини и от време на време той се спираше в светлината на уличните фенери и с късогледни очи се взираше във витрините. Ах, тук, по тази улица, някога е крачел друг възрастен господин и е дирел сред книгите и старите вещи някоя рядкост, за да я отнесе в дома си.

— Онзи там би могъл да е Анатол Франс — прошепнах на Ленарт. — Ако не бе покойник, искам да кажа. И ако е имал куче.

— Можеш да постъпиш така, сякаш е той, ако това ти доставя удоволствие — каза Ленарт.

Но аз не го исках. И все пак едва се сдържах да не се втурна към бедния възрастен господин и да му кажа: „Скъпи учителю, вие сте толкова възрастен, умен и изискан, а пък аз съм млада и съвсем не толкова умна, но имаме нещо общо. Аз обичам вашия Париж толкова силно, колкото и вие, простете ми, но трябваше да ви го кажа, скъпи мосю Франс!“.

За щастие се овладях и възрастният господин изчезна в една врата, без да подозира каква опасност го е грозяла.

А нататък бе реката, там бе Сена с тъмната си вода, от чиято черна повърхност се отразяваха светлините на града. Магазините на антикварите бяха затворени за през нощта. Няколко самотни странници сновяха покрай кея, иначе всичко бе тихо. Една спяща река в един спящ град. Спящ град ли? Да. В Монмартър и Монпарнас, в елегантните нощни клубове по „Шанз Елизе“ и в народните танцови заведения по „Рю дьо Лап“, навярно сега никой не спеше. Там парижката нощ бе по-различна отколкото тук. Но всичко онова бе тъй далеч от тази тъмна река, сякаш се намираще на друга планета.

Тръгнахме покрай кея и стигнахме до Пон Ньоф, а после поехме обратно през старинните улици на квартала Одеон към нашия собствен квартал.

— Това наистина е стар град — каза Ленарт и се спря посред улицата.

И усещахме колко стар е градът!

Обгърнах рамото на Ленарт и му прошепнах така, че другите да не чуят:

— Колко съм щастлива, че усещаш всички неща точно като мен. И че бродиш в нощта из такива стари улици, а не седиш в някой нощен клуб на „Пигал“.

Ленарт улови ръката ми и после поехме по други тесни улички, а Ева и Петер ни следваха. Нататък се простира Люксембургският парк, тъмен и тих зад високата ограда. Тънка, сърповидна луна надничаше над Пале дю Люксембург — за радост на френските кралици, чиито статуи се издигаха там между сенчестите дървета. Нощ е, паркът е затворен и Техни Величества властваха без ограничения над зелените си империи. Но бавно ще настъпи утрото и с него през портите шумно ще нахлуят всички весели студенти от Сорбоната и безцеремонно ще завладеят парка.

— Къде всъщност живеете? — попита Петер, когато приближихме Пантеона.

— Живеем тук на хълма „Света Геновева“ — казах аз. — Не се ли изпълваш с уважение, като чуваш това? Още от времето на Данте оттук над света са се изливали светлина, яснота и знания, като от маяк. Добре ли го казах?

— А сега вие живеете тук, какъв мрак — каза Петер.

Ева му хвърли укоризнен поглед.

— Това е нашата улица, а там отзад са нашите двама скитника — прибави гордо тя.

И наистина! Нашите клошари тъкмо се готвеха да си лягат в обичайния си уличен ъгъл. Сновяха по тротоара, единият отпред, другият подире му, като при това си разменяха разни дълбоки мисли. Бяха мръсни и окъсани, но крачеха с достойнство. Това, което чувахме, бе кратка вечерна беседа между двама джентълмени преди лягане. Единият от тях, патриарх с дълга брада, усърдно размахваше ръце, а за да придаде повече тежест на думите си, от време на време преминаваше на немски, а после отново на италиански.

— Такъв е животът — каза той и кимна философски. А след като установи това, спокойно и кротко си легна да спи.

— Не знаех, че скитниците говорят и немски, и италиански — казах аз.

— Навярно така се прави тук, в Латинския квартал — каза Ленарт.

Той отвори вратата на хотела. Бяхме си вкъщи.

Едва сега Петер проумя, че ще остане отново сам. Лицето му се помрачи от мъка.

— Лека нощ, малки Петер — каза Ева. — Лека нощ, мои малки скитници! Лека нощ, Париж!

Клетият Петер проумя нещастieto си в пълния му размер.

— Но сега не бива да се разделяме — запелтечи той разпалено, — точно сега, когато се срещнахме!

— Такъв е животът — каза Ева и изчезна във вратата.

ОСМА ГЛАВА

Но толкова лесно не можехме да се отървем от Петер. Още в ранни зори на следния ден Никол потропа на вратата ни и каза, че търсят по телефона господин или госпожа Зюндманг, и понеже Ленарт тъкмо се бръснеше, трябваше аз да изтичам по стълбите до телефонната кабина на долния етаж.

Вдигнах слушалката.

— Може ли днес да покана на вечеря теб, Ленарт и онази Ева? — чух енергичния глас на Петер.

Ленарт и аз бяхме бедни, а също и онази Ева. В хотела живеехме на пълен пансион и всеки ден получавахме непретенциозна храна на непретенциозни цени в непретенциозна малка трапезария сред непретенциозни студенти. Посещенията ни в ресторанти се ограничаваха общо взето до чаша кафе или чаша бира вечер и някой аперитив в часа на аперитива, когато искахме да разгледаме народния живот. Примамливо бе да приемем щедрото предложение на Петер, но се боях, че единствено ненавистта му към самотата го подтиква към подобно разточителство.

— Недей, Петер, ще е много скъпо и после само ще съжаляваш!

— Слушай, малката — отвърна Петер, — ще ти доверя нещо. Да продаваш печатарски машини е много по-доходно, отколкото хората предполагат.

И тогава казах, че много благодаря и че ще питам Ленарт.

— Също и онази Ева.

— Също и онази Ева — обещах аз.

— Ще ви взема в два часа — каза Петер, а пък аз си помислих, че това е доста рано, понеже никой в Париж не вечеря преди седем.

Той наистина дойде в два часа, но онази Ева бе вече изчезнала. Анри Бертран, студентът с кадифените очи, при всяко хранене непрестанно я бе зяпал от съседната маса. Но за учудване на Ева досега не бе направил никакъв опит за сближение. Само казваше „bonjour“ и „bonsoir“, подобно на другите студенти. Но точно днес на

обяд се бе възползвал от удобния случай, когато двамата едновременно си търсели салфетки.

— Искате да ми покаже Сорбоната — обясни после Ева. — Наистина това не е същото като да се пошляем. Но Сорбоната все пак си е Сорбона, дано го разбере Петер печатарската машина.

Петер бе навярно малко разочарован, но не се издаде, а храбро заведе Ленарт и мене в музея Карнавале и на „Плас де Вогез“. А в последна сметка отново срещнахме Ева в хотела.

Влязох в стаята ѝ. Тя се бе проснала на леглото и гледаше към тавана.

— Не беше ли интересно в Карнавале? — попита тя.

— Видях къде е седяла Мадам дьо Севин^[1], когато е пишела всичките си прекрасни писма — казах аз. — А после видях леглото, в което е починал Виктор Юго. Но какво стана с теб?

— Той смята, че имам красиви очи и красива коса — каза Ева мечтателно. — А в Екол дьо Медесин^[2] имат музей, където са запазили цял куп отсечени глави на престъпници.

— Видя ли ги? — попитах ужасена.

— Слава богу, не. Но той ме увери, че ги има. А после каза, че имам красиви очи и красива коса.

— Добре, а сега да вървим — подканих я аз.

Поехме с едно такси за Монмартър, където Петер искаше да вечеря с нас. Твърдеше, че бил уморен от цялото това препускане между революционни спомени и упорито отказваше да вземем метрото, което иначе бе за Ленарт, Ева и мен обичайното превозно средство. През първите дни Ева доста се боеше да не се изгубим в подземните лабиринти, но Ленарт я успокои, че дори селският идиот на Аамаал не би се объркал, понеже навсякъде имало съвсем ясно указващи табели. И скоро разбрахме, че парижкото метро е великолепно съоръжение, с чиято помощ можеш бързо да се придвижиш от единия край на града до другия. Имаше първа и втора класа. Ева твърдеше, че доколкото е успяла да установи, разликата била само в това, че във втора класа е забранено пушенето и плюенето по пода, докато в първа класа е забранено само пушенето.

— Ако имам желание да плюя, ще си взема билет за първа класа — каза тя, — но сега-засега пътувам с втора.

Петер обаче изобщо не искаше да пътува с метро.

— Извървяхме няколко километра. Музеите са хубаво нещо, но това си има и лоша страна, когато някой е неуморим, а самият ти си точно обратното — каза той и отправи укоризнен поглед към Ленарт.

Тъй че взехме такси. Но се озовахме извън града прекалено рано и аз предложих да поостанем на гробищата в Монмартър.

— Още не съм била на нито едно гробище в Париж — казах аз.

Петер поклати неодобрително глава.

— Какъв ламтеж за удоволствия! Затова ли си пътувала от Стокхолм до Париж, за да ходиш по гробища?

— Искам да видя гроба на Дамата с камелиите — казах аз.

Той отново поклати глава.

— Та тя е мъртва.

— Такива са повечето, които лежат в гробищата — казах аз и слязох от колата.

На гроба на малката Алфонсин Плеси^[3] бяха положени свежи цветя, макар че бе починала преди повече от сто години. Нито Стендал, нито Мадам Рекамие, нито някоя от другите знаменитости, които почиваха тук, имаха на гроба си свежи цветя. Но те бяха станали знаменити не само заради любовта.

— „Тук почива Алфонсин Плеси, родена на 15 януари 1824 г., отишла си на 3 февруари 1847 г. От бездната“ — прочете Ленарт. — Боже мой, та тя е била само на двадесет и три години.

— Да, само си помисли колко е прекрасно — казах аз, — да умреш толкова млада и красива и завинаги да те оплакват бъдните поколения.

Ленарт ме погледна тъжно.

— Била е точно на твоите години — каза той.

Докато бавно се изкачвахме по стръмния склон към „Плас дю Тер“, Ленарт продължи да разсъждава върху Дамата с камелиите.

— Трябва да признаеш, че е тъжно да мислиш за всички красиви жени, които вече не са сред живите — каза той на Петер.

— Е да, но и сега има хубавички създания — опита се да го утеши Петер.

— Не разбираш какво имам пред вид. Ако притежаваш една красива роза и тя увехне, можеш да си купиш друга също толкова красива роза. Една красива картина си остава красива картина, а една красива скулптура си е и остава красива скулптура. Но когато една

красива жена си отиде, тя си е отишла безвъзвратно и никоя друга не може да я замени. Наистина след нея могат да се появят хубавици, също толкова красиви или дори още по-красиви, но никоя няма да е точно като нея. И можеш да скърбиш до смърт, че никога не си я зърнал.

— Но коя имаш предвид? За Дамата с камелиите ли говориш? — попитах аз.

— Говоря за всички красиви жени, съществували от сътворението на света — заяви Ленарт.

Ева се спря посред улицата и сложи ръце на кръста.

— Е, вече трябва да се намеся! — викна тя. — Горката ти жена! Няма и осем дни, откакто си се оженил, а вече скърбиш по всички жени, съществували от сътворението на света!

Тогавя Ленарт се разсмя така, че хората се заобръщаха и го заоглеждаха. Но после отново стана сериозен. Хвана ме под брадичката, погледна ме изпитателно и каза:

— И зад най-сладкото лице се крие мъртвешки череп, това е ужасна мисъл.

— Защо ни трябваше да идваме на гробищата! — възкликна Петер възмутено.

Но вече бяхме стигнали „Ла Бют“ — най-високата точка на Монмартър. От терасата при „Сакре Кьор“ загледахме към града в нозете ни и Ленарт забрави мъката си по тленността на красотата. През омарата зърнахме нашия Пантеон на хълма „Света Геновева“. Колко различна бе атмосферата тук на Монмартър, хълма на мъчениците! Някога Монмартър трябва да е бил чудесен; някога, когато е бил малък спокоен град с множество вятърни мелници, живописни улички и идиличния пазарен площад „Плас дю Тер“, където художници и жители на града са сядали след дневната работа. Да, уличките бяха още тук, пазарният площад също, но сега на това място се събираха само туристи. Нещо от провинциалното настроение навярно все още би могло да се усети сутрин, преди да са отворили заведенията за развлечения, но не и по това време на деня. Сега около нас кипеше развлекателното оживление на Монмартър, съпроводено с противен шум, съвсем различен от нежните звуци, с които бяхме свикнали на левия бряг.

— Не можа ли да намериш по-скъпо заведение? — попита Ленарт саркастично, когато Петер ни натика през ниската порта на „Мер Катрин“.

— Не, кое трябваше да бъде? — попита Петер.

Той се запровира през навалищата като пъргаво животно през гъста джунгла и скоро извоюва за нас отлична маса във в градината.

Аз определено се гордея с шведската си кръв. Но не желая да изглеждам в Париж дотолкова шведка, че щом само пристъпя в ресторант, към масата ми да се втурне някой малък цигулар и в моя чест да засвири „Карл Херман и аз“. Точно това направи цигуларят в „Мер Катрин“. Той дълго свири за нас „Карл Херман и аз“.

— Това трябва да е предназначено за теб, Петер — каза Ева. — Защото Кати и аз приличаме повече на французойки, а Ленарт не прилича на нищо.

— Макар да сме дребни, и ние сме шведи — повтори Петер с явно задоволство. Изтегна представителната си снага и тъй заизглежда по шведски и от кнекеброт^[4].

Получихме вечеря, в сравнение с която нашите обеди у дома в хотела ни се видяха като същински сиромашки угощения.

— За тази шунка в сметанов сос ще си поприказвам с чревоугодника от стълбището на нашия хотел — каза Ева.

После отидохме на „Плас дю Тер“ и там пихме кафето си.

— Това следваше да се направи — заяви Ленарт. — То е също тъй неизбежно като Айфеловата кула.

— Само си представете, ако човек можеше да поживее във всички времена и във всички градове на света! — казах аз. — Сигурно има подходящо време за всичко. А подходящото време за това място е било през миналия век. Да можех да седя тук в някоя юнска вечер на 1880 година и да разговарям с художници! И да можех през седемнадесети век да ида в Карнавал в Пале, та да си побъбря с Мадам дьо Севине! Ако можех по времето на Луи XIV да се разхождам с някой елегантен кавалер под аркадите на „Плас де Вогез“!

Сините очи на Петер проблеснаха.

— Или пък с Виктор Юго, докато е живял там. Тогава щеше да се позабавляваш.

Той поривисто се обърна към Ева:

— Можеш ли да си представиш какви ги е вършил този Юго? Да, влюбен бил в момиче на име Жулиет. Но после среща друга и започва да ѝ пише любовни писма. И какво прави? Праща копия от тези писма на Жулиет, за да ѝ обясни по уж изискан начин, че всичко между тях е свършено.

От всичко, което бяхме видели в музея Карнавале и в музея „Виктор Юго“ на „Плас де Вогез“, най-дълбоко впечатление на Петер бяха направили тези разкрития от личния живот на великия писател.

— А на всичкото отгоре е бил и женен — продължи той. — Но предполагам, че на жена си не е писал писма.

— Това не е било хубаво от страна на Виктор — каза Ева.

— Да — каза Петер твърдо, — не е било хубаво. Аз никога не бих се държал така. — Но по лицето му плъзна светла усмивка и той продължи: — Макар и аз да обичам разнообразието, ако трябва да бъда честен. В този момент съм почти малко влюбен в теб, Ева... Но не се тревожи, скоро ще премине, винаги преминава.

— Какво щастие! — каза Ева. — И аз съм от хората, които обичат разнообразието. В този момент съм малко влюбена в Анри Бертран, но ще премине, винаги преминава.

И се спогледаха възхитено, направо щастливи, че и двамата обичат разнообразието.

— И все пак мисля, че ти би могла на часа да се откажеш от този Анри — каза Петер.

— Той смята, че имам много красива коса — каза Ева и нежно погали русото си теме.

А Петер сведе глава настрани, погледна към Ленарт и мене и каза:

— Колко сте смели! Сега, разбира се, сте щастливи. Но как ще бъде след пет години? И тогава ли ще сте щастливи?

Тогава Ленарт нетърпеливо смачка цигарата си:

— Не е ли малко детинско да очакваш, че само защото си се оженил, ще изпаднеш в състояние на непрестанно щастие? Защо изискваш от брака да бъде като безкрайна градина на удоволствията, каквато животът всъщност не е?

— Но нали го има в приказките? — каза Ева. — И живели щастливо до края на дните си.

— В приказките, да — възрази Ленарт. — Но не и в действителността. И за миг не вярвам, че Кати и аз ще се носим на розови облаци, нито утре, нито след пет години. Но във всеки случай се надявам до смъртта си да съм женен за нея. Мисля, че трябва да приемаме лошото заедно с доброто. Във всеки случай нямам намерение непрекъснато да размишлявам дали съм „щастлив“.

— Но ти ще бъдеш щастлив, скъпи Ленарт — казах нежно. — Ще река като Мадам дьо Севине: „Ах, мило дете, колко е лесно да се живее с мен! Малко любезност, малко общителност, малко доверие, повече не е нужно, за да ме завладееш“.

Ленарт погали ръката ми.

— Малко любезност, малко общителност, малко доверие... — повтори той.

— Наред с малко липса на опърничавост — продължих аз. — Това е всичко, което искам от теб! О, животът ни положително ще бъде като градина на удоволствията... Нали ти го нарече „градина на удоволствията“?

— Да, любима моя, да се надяваме, че ще е така. Но само се опитвам да втъпя на Петер, че човек не бива да очаква да получи щастието от другиго като коледен подарък.

— Женена съм за най-умния мъж на света — извиках аз, — и го обичам!

— Макар да скърби по всички жени, съществували от сътворението на света — вметна Ева.

Тя извади голямата си кутия с пудра, изтри огледалцето, взря се дълбокомислено в него и каза:

— Дамата с камелиите е мъртва, Мадам дьо Севине е мъртва, а честно казано, и с мен нещата вървят на зло. Мисля, че вечер трябва да си лягам по-рано.

— Но не и тази вечер — каза Петер разтревожено.

Не, тази вечер тя изобщо не спа. Танцува в Монмартър, та чак подметките ѝ се откачиха.

— Двамата са много очарователни — каза Ленарт, като гледаше как Петер и Ева се носеха по танцовата площадка на „Табарен“, плътно

притиснати един в друг и тъй погълнати от танца, че нищо не виждаха и нищо не чуваха.

Когато се върнаха на масата, изглеждаха като пробудени от някакво опиянение, а Ева ми каза:

— Танцува дяволски добре. Като танцувам с него, почти вече не си спомням как изглежда Анри.

— Може ли още един танц? — каза Петер възбудено.

— Не, сега ще си седя тук и ще си мисля как ли изглежда Анри — отвърна Ева. — Във всеки случай Париж е прекрасен град — добави тя.

И къде отидохме след нашата нощ в Монмартър? Естествено в халите.

— Неизбежно е като Айфеловата кула — каза Ленарт.

Но за мен бе много по-голямо преживяване и от Айфеловата кула. Обичах пазарите и халите с хранителни стоки още от дете, когато с леля ходехме всяка събота на пазара в Йостермалм. И досега си спомням един пролетен ден, когато пазарът бе пълен с люляк, нарцис и момина сълза, а пък аз, полудяла от благоуханията, избягах от леля си и час по-късно ме намериха да дремя блажено сред огромна купчина люляк. В моето детство миризмите играеха решаваща роля — сигурно съм тичала насам-натам и съм душила като малко кученце — а това люляково ухание ме бе изпълнило с възторг. Прекрасно бе да живееш в свят, където ухае толкова хубаво!

И накрая да те пуснат в парижките хали! Закресях от наслада, когато зърнах пазара за цветя от моето детство хилядократно уголемен. Бродех между морета от рози, планини от теменужки, гори от лилии и ми се струваше, че съм в Райската градина. А нататък имаше планини от ягоди, планини от бели глави карфиол, планини от жълти моркови, планини от червени домати, и бе толкова хубаво, че ми се искаше да изям всичко.

Но не исках да ям лучената супа.

— Задължително ли е? — запитах Ленарт.

— Неизбежно е като Айфеловата кула — каза Ленарт. — Впрочем аз съм гладен.

Ленарт и Петер хапнаха лучена супа в „Димящото куче“. Ева и аз седяхме отстрани, гледахме ги и се споразумяхме да запазим като една

от най-позорните тайни в живота си, че никога не сме яли в Париж лучена супа.

Ева каза:

— Ако момичетата в кантората ме запитат: „Е, как беше лучената супа?“, ще им отговоря: „Тралала... още си мисля за Лувъра, тралала“.

На тезгяха се тълпяха едри, яки мъжаги с космати ръце, неколцина от прочутите хамали от халите, и те наистина изглеждаха така, сякаш с протегнатата ръка могат да вдигнат чувал с картофи.

— Изобщо не се боя да предизвикам някого от тях да си премерим силите — заяви Петер.

— Петер е поне толкова силен, колкото един хамалин — отбеляза Ева и остави впечатлението, че това ще ѝ достави удоволствие.

След лучената супа продължихме нататък през пъстрото гъмжило от хора, автомобили и колички, крачехме по замърсени тротоари, върху които се валяха слама и зеленчукови отпадъци. После се забихме в някакви тъмни напречни улички.

Райска градина... сред рози, лилии и теменужки, хубаво. Но не и на това място. Тук живееха клетниците, пропадналите, *les miserables*. „Живееха“ е казано доста пресилено. Те лежаха по тротоарите и навсякъде в ъглите, същества, които нямаха човешки облик. Странни брадати старци и съсухрени старици в най-жалки дрипи. Тук нямаше и следа от веселата беднота на клошарите от уличния ъгъл в нашия квартал. Тук имаше същества, затънали тъй дълбоко в нищета, че повече приличаха на животни, отколкото на хора.

Един голям град има много лица. „Париж е прекрасен град“, бе казала Ева, след като цяла нощ бе танцувала в Монмартър. Да попитам ли този вонящ вързоп в канавката дали смята Париж за прекрасен град?

Съмнявам се дали изобщо знае, че живее в Париж.

[1] Мадам дьо Севине (1626–1696) — френска писателка, прочута с писмата си. — Бел.пр. ↑

[2] Екол дьо Медесин — медицински факултет. — Бел.пр. ↑

[3] Алфонсин Плеси — парижка проститутка, възпята в романа на френския писател Александър Дюма син (1824–1895) „Дамата с камелиите“. — Бел.пр. ↑

[4] Кнекеброт — шведски хляб на кори. — Бел.пр. ↑

ДЕВЕТА ГЛАВА

Старите градове са забележителни. Насъбират се хора, изживяват краткия си живот, работят, любят се, смеят се и плачат за определено време в този град, който те наричат Париж. После лека-полека измират и по техните улици тръгват други хора, които работят, любят се, смеят се и плачат и скоро ще си отидат. Но не оставят ли следа подире си? Не оставят ли нищо от щастието и болката си, от насладите и мислите си, от мъката и копнежа си, от омразата и страха си? И нищо ли не усещам от всичко това, докато обикалям из техния град? Не мълвят ли дори уличните павета своя тихичък, кратък разказ за хората, живели някога тук? Макар онези, които сега изживяват тук своя кратък срок, да вдигат шум до бога, аз долавям шепота на уличните павета навсякъде в Париж. Има толкова много площи: „Пон Ньоф“, „Плас дьо ла Конкорд“, „Плас дьо ла Бастил“, „Плас дьо л’Отел дьо Вил“ — а не чувам нито един истински хубав разказ. Както във всички други стари градове тук се говори за кръв, пот и сълзи, защото хората са такива!

Кръв, пот и сълзи! Гласът на една нещастна кралица шепне в студената килия на „Консиержри“^[1] и аз си поплаквам за Мария-Антоанета. „Господи, смили се над мен! Очите ми вече нямат сълзи за вас, клетки мои дечица!“ Това тя е написала в деня на смъртта си върху страница от молитвеника си, тук, на това място, самотна, горко самотна, разделена от децата си и от мъжа, когото е обичала... О, не мога да понеса тази мисъл. Скривам се зад Ленарт и Ева, за да не видят, че плача за Мария-Антоанета.

„Кажи му, че никакви разстояния и държави на света не могат да разделят сърцата“, е написала тя един ден, а мислите ѝ са летели към една малко далечна Швеция, страната, където се е намирал нейният любим. Дали Аксел фон Ферзен някога е получил поздрава ѝ? Не зная — а сега плача и за това. И отново скърбя също тъй горчиво както някога в училище, когато четях за трагично завършилото бягство на кралското семейство и се гневях на Луи XVI, задето във Варенес подал от каретата дългия си нос и бил разпознат. Иначе може би всичко е

щяло да завърши щастливо и сега нямаше да има килия на кралицата в „Консиержри“. А пък аз нямаше да стоя тук и да преглъщам сълзите си.

Да завърши щастливо? Но не е ли щастлив завършек да умреш като Мария-Антоанета? Иначе може би щяхме да си спомняме за нея като за малка танцуваща кукла, прекарала дните си в игри, докато цял един народ е гладувал и страдал. Сега ѝ прощаваме лекомислието и глупостите заради проявеното величие преди да умре.

Не, вече не плача за смъртта ѝ. Скърбя само за тъжната ѝ любовна история и задето са ѝ отнели децата по такъв жесток начин, и задето писмото, което е написала в едно ранно октомврийско утро на 1793 година, никога не е стигнало до снаха ѝ, Мадам Елизабет. За това ненавиждам Робеспьер много повече, отколкото за всички други жестокости, които е извършил. Какво е щяло да му струва да връчи това писмо на Мадам Елизабет, тъй че тя да може да разкаже на клетите дечица как майка им до сетния си дъх е мислила за тях? Да може, без да я спират никакви разстояния и държави на света, да прати последен таен привет на един беден, дребен шведски благородник, който чака в тревога и страх? Не, такава човечна и естествена мисъл не би възникнала в хладния змийски мозък на Робеспьер. Вместо това той най-грижливо скрил писмото между матраците на леглото си. О, виждам го пред очите си! Сигурно всяка вечер го вади и преди да духне свещта за през нощта, чете по нещичко от него. „Не могат да разделят сърцата“, хе-хе, смее се той със злобната си уста и доволен пъхва писмото обратно под матрака. И девет месеца, нощ след нощ, той спи върху това писмо. Но в една юлска нощ през 1794 година в леглото вече не спи мосю Робеспьер, главата му не почива на меката възглавница, защото мосю Робеспьер вече няма глава, този ден я е загубил на „Плас дьо ла Революсион“.

И ето че писмото излиза на бял свят. Но адресатката вече не е между живите. От два месеца адресатката не е вече между живите. Мадам Елизабет е минала по същия път като злочестата си снаха. Същата гилотина, същият площад. Само писмото е останало. Горката Мария-Антоанета! Някога е била млада и жизнерадостна, красива и обичана и е живеела в най-разкошния дворец, средоточието на света. Трябва да видя Версай — заради Мария-Антоанета!

Този път между Париж и Версай, по който сега пътуваме, тя е изминавала често. Най-напред през един сияещ майски ден като малка, петнадесетгодишна булка. А после през всичките щастливи години за толкова много весели празненства в Париж, за нощни балове с маски, за посещения в театъра — нейната тапицирана в коприна каляска тъй често и тъй леко е трополяла тук. Пътувала е за Париж като горда млада майка — за да направи първото си черкуване в „Нотр Дам“. А за последен път е преминала тук в един мрачен октомврийски ден на 1789 година. Тогава колата ѝ е била наобиколена от разярани жени от парижките хали. Груби юмруци я изтръгнали от копринено блестящия ѝ свят в стил рококо и тя никога вече не се е завърнала в него.

Всемогъщи боже — да си на петнадесет години, да минеш млада под венчило, а после да попаднеш в този чудовищен, обвечен от мания за величие дворец! Колко съм щастлива с трите си стаички вкъщи на улица „Капитен“!

Каква ли мъка по дома си е изпитвала в началото! Колко ли ужасно се е отегчавала! А после навярно се е питала как ли изглежда красивата Мадам Дюбари и защо старият дядо Луи върши винаги онова, което пожелае Мадам Дюбари. Едно петнадесетгодишно момиче от добродетелен австрийски двор навярно трудно е можело да проумее как цяла една страна се управлява от метресите на краля.

Минаваме през залите, в които вече не се трупат разгулни крале, красиви куртизанки и миловидни рококо-принцеси, а само тълпи любопитни туристи от всички краища на света.

— Днес има много хора във Версай — каза Ева.

Тези думи стените са чували и преди, макар че, естествено, някога са били казани на френски. Изrekli са ги с неохота устни и тези устни са принадлежали на тогава седемнадесетгодишната Мария-Антоанета.

Тя стои тук в тази зала — кой знае, може би точно на мястото, където сега стоя аз — и гледа как пред нея дефилират придворните дами. О, колко е озлобена! Не иска... и не иска! Но тази Дюбари идва все по-близо и тя разбира, че трябва да каже нещо, да каже нещо на тази ужасна особа. Царственият дядо е заповядал да го направи. Цели две години е смразявала тази Дюбари с мълчанието си, но сега вече това не върви. Тази Дюбари се е разридала пред краля, оплакала му се е, твърдейки, че Мария-Антоанета я обижда пред целия двор, а все пак

можела да ѝ каже поне една думичка. Мария-Антоанета, съпругата на престолонаследника, е първата дама на кралството. Самата Дюбари не може да поведе разговор, то би нарушило всяка етикеция и всяко благоприличие. Тя може само да стои там и да чака. И е чакала. Но сега вече — край!

Ето че Дюбари застава пред седемнадесетгодишната. Тръпне в очакване да чуе жадуваните думи. И думите идват. „Много хора има днес във Версай“, казва Мария-Антоанета. Всички ясно чуват, че по нейно мнение поне една персона тук е излишна.

Дали сега Дюбари е доволна? Да се надяваме. Защото втори разговор между дамите така и не се състои. Дюбари може да седи на ръба на леглото си и тихичко да си повтаря едничките думи, които някога е чула от устата на Мария-Антоанета: „Много хора има днес във Версай“.

И много скоро този или онзи трябва да напуснат Версай. Две години по-късно Дюбари бди край смъртното ложе на краля. Едрата шарка опустошава старото му, изхабено тяло и той знае, че краят му е близо. Дюбари е единственият човек, когото има на този свят, единствената жена, която ще скърби за него и той я иска при себе си в този тежък миг. Но знае, че греховете му са многобройни и големи. Не от метреса, а от изповедник има нужда сега кралят на Франция. Дюбари трябва да излезе, влиза свещеникът. В продължение на шестнадесет изгарящи минути Луи изповядва греховете си — придворните стоят отвън и отмерват времето по часовник.

— Колко ли е съгрешил — казва Ева, когато спираме в кралската спалня, където се е провела тази изповед.

А после, миловидна Мария-Антоанета, после настъпва твойт час! Сега ти поемаш юздите в красивите си, разточителни ръце. И е толкова весело в Гранд Трианон и Петит Трианон^[2], а Луи е толкова мил и скромнен и ти позволява всичко. Танцувате по цели нощи, ако пък ви се прииска разнообразие, оттегляте се в очарователното селце в самия край на парка. Облечена като пастирка, доиш напарфюмирани крави в съдове от най-фин севърски порцелан и се забавляваш с други пастири и пастирки.

Една малка пастирка в стил рококо играе със своя пастир... Но това само игра ли е? Как се случва така, че изведнъж всичко става сериозно? Кога разбира тя, че пастирът и пастирката имат две сърца, които уж никакви разстояния и държави на света не могат да разделят?

Може би едва когато настъпват лошите дни. В един октомврийски ден на 1789 година тя седи в парка. Тук получава застрашителната вест, че народът на Париж настъпва към Версай. Изгладнели хора, които идват да измъкнат „хлебаря, жена му и малкото хлебарче“, за да им дадат хляб. Мария-Антоанета се надига от пейката

си и се втурва обратно към Версай. Дали разбира, че зърва своя Трианон за последен път? Горката млада Мария-Антоанета...

Вече съм уморена и искам да се върнем в Париж. Колата ни се движи бързо, много по-бързо от златната каляска на Мария-Антоанета, която ще я отведе в затвора.

Толкова съм уморена, уморена, уморена, копнея за леглото си в нашия хотел. Но за известно време засядаме в задръстването на площад „Конкорд“... Или това е площадът на Революцията?

Не виждам Луксорския обелиск^[3]. Виждам неясния силует на гилотина под бледо есенно небе. „Плас дьо ла Революсион“ през страшната 1793 година!

Там жените от халите седят в кръг и чакат, за да видят как омразната австрийка полага глава под острието. Седят, плетат и чакат. Кога най-после ще дойде? Да, вече чуват жадуваното подрънкване на каруцата на палача, зърват я в края на „Рю Роял“. Ха-ха, ето я и нея! От гърлата им се надига вой, терорът вопие за кръв.

„Господи, смили се над мен! Очите ми вече нямат сълзи...“ Не, докато седи в колата, тя не плаче, една бяла фигура, тъй изправена, тъй недостъпна, вече толкова далечна.

Не се страхувай, Мария-Антоанета! Скоро ще можеш да спиш! Не се страхувай!

[1] „Консиержри“ — затвор до сградата на съда в Париж. — Бел.пр. ↑

[2] Гранд Трианон и Петит Трианон — дворци за забавления в парка на Версай. — Бел.пр. ↑

[3] Луксорски обелиск — колона, която Наполеон докарва от древноегипетския храм Луксор и поставя в центъра на площад „Конкорд“ в Париж. — Бел.пр. ↑

ДЕСЕТА ГЛАВА

— Трудно е с любовта на чужд език — оплака се Ева. — Вчера вечерта Анри и аз седяхме в „Дюпон“, а пропос, трябва да идете там някой път, Ленарт и ти, защото е интересно кафене, та седяхме там цяла вечер и той изрече на един дъх: „Обичам те, обожавам те“, а пък аз не знаех какво да му отговоря. Казах „Добре“, но прозвуча ужасно грубо, сякаш съм на заседание и казвам „Добре, работата е опечена и с това обявявам заседанието за закрито“. Не мога да бъда нежна на френски.

— Тогава бъди нежна на шведски — казах аз. — Вярвам, че Петер ще го оцени високо.

— Петер изобщо не го е грижа дали съм нежна, или не — отвърна тя. — Да не си въобразяваш, че идва тук винаги само заради мен?

— Ами да...

— Малкият Петер печатарската машина, ах, просто му е омръзнало да е сам в Париж — прекъсна ме тя. — Но светът е пълен със самотни младежи и аз не мога да се погрижа за всички.

— Винаги даваш най-доброто от себе си — казах аз.

Харесвах Петер. Съвсем не го намирах за скучен, за какъвто самият той се смяташе. Веселите безсмислици, които дрънкаше, докато бяхме четиримата заедно, секваха, щом останеш насаме с него. Тогава бе сериозен и доста мълчалив, но в същото време откровен по един направо обезоръжаващ, малко детински начин.

— Баща ми, виждаш ли — каза ми той веднъж, — баща ми през целия си живот се е грижил за една-единствена жена, и това бе майка ми. А тя го мамеше, щом ѝ паднеше случай. И когато преди няколко години почина, баща ми се разтъгува почти до смърт. Не бих искал така да се случи и с мен. Ужасно обичам жените, но не възнамерявам да заложа всичко на една-единствена карта, заклел съм се!

В следващия миг каза през смях:

— Не се притеснявай от приказките ми. С Ленарт и теб всичко ще бъде страхотно. Ти си страхотна. Ленарт е страхотен. Всичко ще бъде страхотно.

И Ленарт намираше Петер за „страхотен“. През малкото дни, в които бяхме заедно, двамата станаха истински добри приятели.

— Но той допуска една грешка — каза ми Ленарт. — Изглежда толкова самоуверен. Знае, че е добър търговец, че умее вярно да преценява хората и какво ли не още, но бих искал да зная дали в душата си не се съмнява в себе си. Мисля, че не цени Петер Бьоркман, както подобава.

И занапред ходехме четиримата заедно. Понякога Ева ни напускаше и се посвещава на Анри. Петер никога не проявяваше недоволство от това, но веднъж й рече:

— Що за приятел си ти? Казах ти, че съм малко влюбен в теб и значи е ясно, че искам да си ми под ръка, в случай че внезапно реша да ти направя любовно обяснение.

— Можеш да дойдеш с мен да си купя шапка — каза Ева. — Докато пробвам шапките, ще можеш да правиш обясненията си.

— Само внимавай! — предупреди го Ленарт.

Но Петер не слушаше никакви предупреждения. И в резултат тръгнахме всички заедно. Наистина и аз не желяех да се прибера у дома без шапка от Париж.

— Шапката ми трябва да е мечта — заяви Ева. — Като мина с шапката по Крайбрежния булевард, да се понесе през тълпата възторжен възглас: „П-а-р-и-ж!“.

И тя нагледно нададе възглас, за да разберем как трябва да прозвучи това на Крайбрежния булевард.

Искаш ли да намериш шапка, която да предизвика такъв възторг, трябва да пробваш цял куп. Било ден на проби и изпитания, каза Ленарт. За Ева и мен това бе чуден ден.

Навярно денят не бе тъй чуден за нашата продавачка в отдела за шапки на „Лафайет“, но в началото тя бе търпелива и ровеше из всички кътчета, за да ни носи нови и нови шапки-мечта.

Пробването на шапки при Ева е само по себе си зрелище. Изражението на лицето ѝ става загадъчно, тя изглежда така, като че извършва някакъв таен ритуал. Цялата ѝ женска същност сякаш е потопена в мечтание, с грациозни движения тя поставя шапката на

главата си. А шапката се разполага, чувства се добре и сякаш си казва: „Тук искам да остана!“. Но ако аз си сложа същата шапка, можеш буквално да я чуеш как крещи: „Помощ, помощ, убиват ме!“. Въпреки това продавачките нерядко с глупаво усърдие се опитват да убедят мене и шапката, че сме родени една за друга. За наша чест трябва да кажа, че рядко се оставяме да ни надхитрят, както аз, така и шапката. Шапката във всеки случай никога.

Понякога обаче някоя енергична продавачка успява така да заглуши жалните й викове, че аз не ги чувам. Шапката е пхната в торбичка и аз радостно бързам за вкъщи, без да подозирам, че тя се е свила там и събира сили за разплата. И накрая настъпва злокобният миг, когато „оставам насаме с шапката си“, както обича да се изразява Ева. „Мразя те!“, казва шапката. „Мразя челото ти, очите ти, косата ти. Нещастнице, каква е тази коса? Напомня конски косми!“ Злобно захвърлям шапката на земята. „От всички отвратителни шапки-чудовища, които съм виждала...“, започвам аз, но тогава влиза Ева и откупва шапката ми на половин цена. Дръзко я накривява над дясното око и шапката нежно замърква. Ева стои пред огледалото като кристалната мечта на някоя модистка, а шапката ми се оплезва: „Кой спомена нещо за шапка-чудовище?“. Това не биваше да стане, когато си купя моята парижка шапка, в никакъв случай!

Пробвах ли, пробвах шапки, докато продавачката доби вид, сякаш размисля дали да не си смени професията, преди да я е налегнала дълбока старост. А Ленарт стоеше колкото се може по-надалеч, та никой да не го заподозре, че има нещо общо с мен. Пробвах шапки от всички размери и модели, но вината не бе моя, че никоя не бе такава, каквато трябваше да бъде. И аз исках, като мина по Крайбрежния булевард, да предизвикам възторжен възглас, а не оглушителен кикот.

Накрая вече бях изпробвала почти целия склад и се оглеждах като пълководец, който след тежко сражение трябва само да извърши някои обичайни работи по разчистването.

И тогава я зърнах. Малка, невинна, бяла моряшка шапка, която висеше на една стойка и изглеждаше много приятно. Точно това бе шапката, която щеше да подхожда на морскосиния ми костюм. А и шапката смяташе същото. „Да-да“, каза тя, когато я наложих на главата

си, „не си някоя красавица, но можех да попадна и на по-грозна. Харесваш ми, окей, да вървим!“

Междувременно Ева отдавна вече си бе избрала малка черна шапчица с вид на кутия за хапчета, която от първия миг се бе влюбила лудо в пикантния ѝ профил и явно бе готова да воюва на живот и смърт, та този профил да получи истинско признание.

Ах, Ева и аз бяхме толкова щастливи, когато напуснахме „Лафайет“ с новите си шапки.

— На едно нещо винаги ще се чудя — каза Петер.

— На какво винаги ще се чудиш? — попита Ленарт.

— На възторга, който жените проявяват към нещо тъй маловажно като една шапка.

— Но не е ли прелестна! — каза Ленарт.

Петер погледна Ева.

— Да, прелестна е — каза той. — Сега обаче един аперитив ще ни дойде добре!

Ленарт и Петер тръгнаха пред нас с широки крачки към „Кафе дьо ла Пе“.

— На едно нещо винаги ще се чудя — викна Ева след тях, — на възторга, който мъжете проявяват, когато хукнат към някоя кръчма!

Настанихме се в този пъп на света, за който вече бяхме слушали толкова много. Но само след броени минути забелязахме няколко шведи и вече почти си мислехме, че сме попаднали на погрешно място.

— Тихо! Тихо! — каза Ленарт. — Ето че идват!

Те точно това правеха. А като се заслушахме, установихме, че на съседните маси говорят едва ли не само на шведски. Тук-там можеше да се зърне някоя дребничка францужойка. Разпознавахме я по обувките, състоящи се само от няколко каишки и безумно висок ток, както и по нещо авантюристично в погледа.

— Още тази нощ ли *трябва* да пътувам за дома? — проплака Ева. — Наистина ли *трябва*?

Не видът на сънародниците ни предизвика нейния поплак, макар и така да изглеждаше. Причината бе по-скоро в това, че когато имаш нова шапка и седиш в „Кафе дьо ла Пе“, а слънцето грее и наоколо ти кипи народният живот, мисълта да пътуваш за дома и да се скъсваш от работа в някаква адвокатска кантора е направо отвратителна.

„Когато навън животът кипи, не ми се седи вкъщи да кърпя чорапи“, чух веднъж да възкликва от все сърце една финландска дама — горе-долу така се чувстваше Ева сега.

Петер дълго я гледа и сякаш обмисляше нещо.

— Може би ще се срещнем някой път и у дома в Стокхолм, надявам се — каза накрая той.

— Да, защо не? — каза Ева. — Понякога може и да се срещаме, за разнообразие.

Петер кимна.

— Именно — потвърди той доволен. — Понякога може да се срещаме, за разнообразие.

— Но няма ли за разнообразие да си купим и малко парфюм? — обърна се Ева към мен. — Колко ли пари са ми останали? Ах, какво говоря, нали ще си получа заплатата, щом се прибера у дома, значи ще живея тъй, сякаш всеки ден ми е първият.

— Не намираш ли, че тези две момичета са страшно дейни? — каза Ленарт на Петер. — Не мислиш ли, че за нас е най-добре да си седим тук?

Петер мислеше същото. Но ние безжалостно ги помъкнахме към „Рю дьо Риволи“.

Ах, каква улица бе това! Ева и аз притичвахме с ликуващи викове от витрина на витрина. Тук имаше всичко, за което жадува женското сърце. Бижутерски магазини с евтини пръстени, които в нашите очи изглеждаха крайно изискани, изящни гривни и перлени колиета от всевъзможен вид, имаше и парфюмерии, където се произвеждаха добри парфюми далеч под цените на прочутите марки.

Влязохме в един такъв магазин и шармантната дама зад щанда ни заяви, че трябва само да назовем вида аромат, който бихме искали да имаме, и тя щяла да ни избере парфюм със същото ухание, но само на половин цена.

Ева не знаеше за кой аромат да се реши.

— Искам да имам парфюм, който да ухае приблизително така, както изглежда една укротителка на змии — каза ми тя. — Парфюм, който дръзваш да употребиш само с полицейски ескорт.

Дамата зад щанда ни пръскаше обилно от всичките си различни шишета, а Ева и аз пробвахме уханията, Петер и Ленарт също

пробваха уханията, да, а Петер толкова усърдно пробваше уханието на Ева, че тя възторжено извика:

— Този парфюм ми изглежда подходящ!

Тръгнахме си с множество мънички шишенца, пълни с най-разкошни благоухания и влязохме в съседния магазин, за да пробваме пръстени.

— Няма да купуваме нищо — каза Ева, — само ще пробваме.

Там имаше един пръстен с голям „диамант“ и тя завъздиша от копнеж да го притежава. Диамантът бе съвсем евтин, не струваше повече от тридесет и пет крони в шведски пари. Това все пак бе повече, отколкото тя можеше да си позволи.

— Не е ли по-добре да ти подаря гривна? — каза Петер.

— А защо не пръстена? — попита Ева.

— Никога няма да подаря пръстен на момиче — заяви Петер.

— От моя страна въпросът бе чисто теоретичен — отвърна Ева.

— Не приемам бижута от мъже, дори да не са истински, бижутата имам предвид.

Продължихме да обикаляме под аркадите на „Рю дьо Риволи“. Имаше и елегантни стоки за мъже и аз прошепнах на Ева, че бих искала да купя подарък на Ленарт. На една витрина висеше разкошна синя пижама, и аз побутнах Ева:

— Какво ще кажеш за това?

Но Ева погледна цената и заяви, че за тези пари в пижамата трябва да има най-малко и един мъж.

Тъй че купих на Ленарт носна кърпа. С една малка, красиво избродирана сентенция, която уверяваше, че момичетата, родени през май, са красиви, умни и романтични. Това можеше да му бъде напомняно всеки път, когато си духаше носа. Аз съм родена през май.

— Тази улица ще остане в най-хубавите ми парижки спомени — каза Ева, когато приключихме с пазаруването. — Много повече от битпазара.

Съгласих се с нея. Битпазарът се оказа за мен горчиво разочарование.

Всички нашенци, които често ходят в Париж, ти внушават най-разюздани очаквания. „Битпазарът“, бленуват те, „само какви находки можеш да направиш там!“. И после ти показват няколко позлатени свещника най-често от седемнадесети век, купени на „смешна цена“.

Има жилища, в които и най-малката дреболия не е от шведски произход, всичко е домъкнато у дома от парижкия битпазар и всичко е „истинска скъпоценност“. Не проумявам как го постигат. Все едно е къде пътуват. Влизат в някой малък вехтошарски магазин в някоя задна уличка и излизат оттам, понесли един от най-добрите за времето си портрети на Рембранд. Обикновено струва около двадесет крони. А собственикът на магазина търчи подире им и ги умолява да вземат и друга малка потъмняла картина. Никога не грешат, и това си е стар майстор. Собственикът сигурно знае, че магазинът му не е Лувър и никога няма да стане такъв, докато здравето му позволява да го поддържа чист за всички творби на Рембранд и Ван Дайк, които изпълват рафтовете. Защо никога не успявам да направя находка като тези хора? Когато те идат при букинистите по кейовете на Сена, щандовете с книги гъмжат от стари, красиви първи издания. Когато аз ида там, навсякъде виждам само „Мадоната в спалния вагон“ в крайно похабени екземпляри.

Но възлагах надежди на битпазара. Ева също.

— Ще си купя някоя красива, малка антична висулка — каза тя.
— Малък смарагд или нещо такова.

Този път Ленарт и Петер не бяха с нас. Когато слязохме от метрото на „Порт Клинанкор“, Ева се втурна към един старец и го запита къде е нашият битпазар.

— Битпазар, раздел антични висулки?

— Битпазар! — каза старецът и посочи няколко дълги редици с щандове, където продаваха стари дрехи и всевъзможни вехтории.

Обзеха ни мрачни предчувствия и се приближихме недоверчиво. Докъдето погледът ни стигаше, щанд до щанд, а по тях в пъстър безпорядък бяха струпани износени брошки, евтини часовници, огърлици, пепелници, миниатюрни Айфелови кулички и други безвкусни сувенири от Париж. Антични висулки не видяхме. Ева се поразрови в огърлиците, за да види дали смарагдите не са паднали отдолу, но уви!

Е, най-после все пак стигнахме до раздела за антики. Но за жалост бе повече от очевидно, че преди нас там е бил някой превъзходен откривател на съкровища и с привичната си потресаваща увереност е прибрал всичко ценно. Опитах се да си внуша, че едно малко, опърпано кресло е изключителна находка, и размислих дали ще

можем да го вземем в колата. Но Ева каза, че ако искам да отнеса това кресло в Швеция, трябва своевременно да телеграфирам на някоя служба по обезвъшляване, та да са готови с най-голямата пръскачка срещу насекоми.

Антична висулка Ева не намери. Но и двете си купихме по един масивен гребен от рог, понеже от това винаги можеш да имаш нужда.

Не, само не ми приказвайте за битпазара в Париж! Защото ще размахам моя гребен от рог и ще извикам: „Битпазарът ли! Какви находки можеш да направиш там!“.

— Още тази нощ ли трябва да пътувам за дома? — проплака Ева. — Наистина ли трябва?

Отпразнувахме раздялата си с нея в един приятен малък ресторант на „Одеон“. Тя бе забила мрачен поглед в своята мелба с праскова и каза:

— Не искам. Още нямам вест от къщи, че избата е пълна с вино и млади угоени петлети.

— Но всички трябва да се приберем у дома — опита се да я утеши Ленарт.

— Не и аз — каза Петер. — Можеш да дойдеш с мен на Ривиерата, Ева.

— Не говори така — простена Ева. — Може да получа късо съединение в мозъка, тъй че напълно да загубя разсъдък си и да тръгна с теб.

— Не и докато старият Ленарт бди — каза Ленарт. — След пет часа „Нощният парижанин“ ще издигне във въздуха *Evita mia* заедно с останалия багаж.

Но самолетът излиташе чак в среднощ, а на стария Ленарт не му се бдеше дотогава. Затова пък Петер много любезно предложи на Ева да ѝ прави компания през последните часове в Париж.

— Съжалявам — каза Ева. — Анри е стигнал до тази идея много по-рано.

Петер се разсмя.

— Французите са чевръсти! — каза той. — Не са като нас, ленивците от северната раса.

— Да, вие там в Швеция сте малко бавни — каза Ева. — Страната на дървените фигурки — добави тя и го погледна дълбоко в очите.

ЕДИНАДЕСЕТА ГЛАВА

Моето славейче навярно щеше и занапред да чурулика весело сутрин, макар да съм си заминала. То дори не знае, че съществувам. Но аз ще си го спомням, докато съм жива. Отчетата, които се разхождат в градината си, също не знаят, че съществувам, но аз винаги ще ги виждам пред очите си в цялата им облечена в черно тържественост под зелените дървета. Никол, жизнерадостна, набита и свадлива, ще ме забрави заради нови гости, които ще трябва да посвети във възгледите си за тайните на битието. Клошарите в ъгъла ще продължат беседите си върху живота и ще заспиват на своите павета, без да се интересуват жива ли съм, или мъртва. Но всичко това — славейчето, отчетата, Никол и клошарите — е мое вечно притежание. То ми принадлежи също тъй, както ми принадлежат сумракът на юнската нощ над бреговете на Сена и блещукащата под слънцето вода във фонтаните на „Плас дьо ла Конкорд“, дълбоката тишина под сводовете на „Нотр Дам“, малките средновековни улички около църквата „Сен Жулиен льо Повър“, навалищата по „Рю Муфетар“ в ранна утрин и късна вечер, малката Воалетка, красивата майка в Люксембургския парк с всичките ѝ дечица, любезният полицаи, който от кръглата си площадка на „Шанз Елизе“ размахва бялата палка, младежите по ъглите на „Плас Мобер“, цветарките по Ке о Флорс. Всичко това ми принадлежи, това е моят Париж, какъвто го видях за първи път.

— Съжалявам парижаните — казах на Ленарт.

— Но защо?

— Никога не могат да дойдат в Париж за първи път.

— Но няма нужда и да си тръгват — каза Ленарт и погледна завистливо младата двойка, която крачеше пред нас по „Рю дьо л'Естрапад“.

Канехме се да се сбогуваме с Париж.

Искахме за последен път да се разходим по нашите улици.

„Обиколката на великите князе“, *La tournée des grand-ducs* — така наричат в Париж нощното обикаляне на богатите туристи от един

скъп храм на развлеченията към друг. Ленарт и аз също имахме своята Обиколка — *la tournée de Lenart et Kati*. Великите князе не биха я одобрили, но за нас тя бе символ на всичко онова, което най-много обичахме в Париж и щяхме да отнесем в спомените си, когато си тръгнем.

Почти през целия ден валя, кротко и тихо, и ето че спря. Сребристосиво се извисява небето над Париж, мило и нежно, меланхолично като разлъка. Вървим по нашите улици. Пред църквата „Сен Етиен дю Мон“ стои малката Воалетка. Сама, неподвижна. Какво ли чака? Кротка, нежна и меланхолична изглежда и тя. Едва когато падне вечерта и запалят фенерите по „Рю Муфетар“, едва тогава Воалетката ще се оживи, ще се раздвижи като малка радостна рибка.

Сбогом, Воалетке! Никога вече няма да ни видиш. Никога вече няма да те видим.

Вървим по нашите улици. Долавяме как те мълвят своите разкази. Всяка улица има своя история, своя особена багра и атмосфера, която трябва да усетиш с най-фините си нервни окончания, иначе всичко е само безмълвно кръстосване между безмълвни сгради.

И двамата чувстваме живота на улиците.

„Рю дьо ла Монтан Сен Женевиер“ е една от любимите ми улици, неравна, разкривена, средновековна. Франсоа Вийон, крадец и поет, е вървял някога по тези павета. И го усещам като бягаща сянка, докато слиза по склона към „Плас Мобер“ и по-нататък, чак до „Сен Жулиен льо Повър“.

В тесните улици около църквата средновековната атмосфера е по-наситена откъдето и да било другаде в Париж. Тук животът е като по времето на Вийон, беден, какъвто навярно е бил и тогава. Най-дрипавите скитници обитават тукашните улички и ъгълчета, и ако Вийон можеше да ги зърне, сигурно щеше да кимне към тях като към стари познайници: „Ето ги там, моите гладни събратя!“.

За кратко сядаме в градинката около църквата и наблюдаваме жизнерадостните деца, които играят на криеница: втурват се през една църковна порта и излизат през друга. Какво ли би казал за това Сен Жулиен?

Точно пред нас на острова Ла Сите се извисява могъщият силует на „Нотр Дам“, сив като небето. Искам да идем там, това спада към нашата Обиколка. За сетен път искам да се насладя на красотата и покоя вътре. Бавно минаваме по Пон о Дубъл. Там долу под моста тече Сена, кротко и търпеливо, както подобава на реките. Тече невъзмутимо, както в далечните времена, когато „Нотр Дам“ е била млада църква. Реките не се интересуват от градове и църкви, интересуват се само от онова, което е вечно.

Вървим по нашите улици. Минаваме покрай кея към Ил Сен Луи — най-пустият от всички острови, *la plus deserte de toutes les iles*. Не, съвсем не е пуст. Но е толкова тихо по улиците и кейовете му, дъждовното небе тегне така меланхолично над красивите стари сгради и аз също ставам малко меланхолична, когато тръгваме по протежение на Ке Бурбон. Минаваме покрай „Франс Пино“, старата, достопочтена гостилница, и аз бързо и с благодарност погалвам къщата. Тази милувка всъщност е за Сесил Рено, която е била родена тук и за жалост на деветнадесетгодишна възраст е била екзекутирана заедно с баща си, майка си, братята и сестрите си, понеже в един майски ден на 1794 година се опитала да убие Робеспьер.

— Пак този Робеспьер! О, как искам да го...

— Да-да — каза Ленарт, — убеден съм, че ако бе живяла тогава, щеше да помогнеш на Сесил.

Размислям малко върху тези думи, докато продължаваме покрай Ке д'Аню. Виждам себе си да пристъпям към дръвника на палача в червеното наметало на коварна убийца... не, Сесил, навярно не ще се осмеля заедно с теб да сторя това!

Вървим по нашите улици.

Като сън... целият този остров, на който времето е спряло. Като сън... меката сива светлина над изтичащата вода на реката, над меланхоличните тополи покрай кея, над покривите и кулите на града.

Обикаляме острова и се връщаме при „Нотр Дам“ и Ке о Фльорс.

— Щастлива съм, че не сме Абелар и Елоиза^[1] — казах на Ленарт. — Ако родя момче, няма да се наложи по тази причина да идем в манастир.

— Не, слава богу — каза Ленарт. — Ако родиш момче... само си помисли, ако родиш момче!

Той изтича при една цветарка на кея и купи голям букет теменужки.

— Теменужки за мама — каза той и закачи цветята на костюма ми.

Хвана ме под ръка, двамата продължихме нататък и бяхме щастливи, макар това да бе последният ни ден в Париж.

Вървим по нашите улици, вървим покрай кейовете на Сена до Пон о Шанж, наслаждаваме се на великолепието от багри по щандовете за цветя и не усещаме лекия дъждец. Но средновековната кула на „Консиержри“ и тънкият връх на „Сен Шапел“ се открояват на едно небе, чието сребро е преминало в тъмносиво. Скоро ще завали истински.

Най-сигурно е бързо да идем на левия бряг, с уличките около „Плас Сен Мишел“. Тук сме си като у дома. Всички тези виещи се, тъмни улици — тук паветата мълвят своите разкази вече на латински. Тук е бил центърът на древния квартал на учените около най-стария университет в Европа, тук студентите са седели на сламените си вързопи посред улицата и са слушали своите уважаеми преподаватели да изнасят лекции от отворения прозорец на някоя съседна къща. Тук се чувствам добре, макар да е толкова неприветливо. Къщите са западнали, хората, живеещи на това място, навярно също. Но във всеки случай тук се чувствам добре.

Сега вече вали истински дъжд. Но знаем къде да намерим подслон. Приема ни „Сен Северин“, най-чудната малка църква в Париж, приема ни с ухане на тамян и с нежното блещукане на восъчни свещи. Оставаме тук, докато небето се опитва да удави целия Латински квартал и всичко живо в него. Но всичко живо в него бързо се скрива в коридорите на къщите и изчаква там на спокойствие. Защото знае, че дъждът ще премине и че небето на Париж е капризно не само през април.

Ако питат мен, може спокойно да си вали. Имам си толкова интересно занимание. Чета в Книгата. Тук в „Сен Северин“ има голяма книга, в която угнетени хора споделят мъката си с върховното същество, един вид пряка кореспонденция с Бог. Веднъж седмично, по време на църковната служба, всички желания се прочитат на глас, може би за да ги чуе Бог по-добре. В трогателно упование нещастните молят за помощ. Един търси лек за неудачната си търговия, друг иска да се отърве от болестта си, трети се надява да изкара добре изпита си,

някаква клетка майка иска от Бог да сложи край на вечните препирни между нейния син и жена му.

Чета ли, чета, докато навън дъждът залива всичко, и усърдно обръщам големите страници. Най-отдолу на последния лист е написано с дребен, патетичен почерк: „Seigneur, rendez-moi mon ami!“, Господи, върни ми приятеля!

Да, Господи, стори това в името на всички влюбени, в името на Ленарт и Кати те моля да върнеш приятеля на бедното момиче! Само ти знаеш колко страда тя.

О, и аз бих искала да напиша нещо. Но книгата на „Сен Северин“ е може би само за католици? Иначе добре зная какво бих написала: „Господи, дари ме със син... или... ако пожелаеш... с дъщеричка, стори това, о, Господи... скоро!“.

Когато излизаме от църквата, небето е синьо и слънцето сияе. Улиците са чисто измити и въздухът е свеж. Навсякъде гъмжи от младежи, младежи, младежи от всички краища на света. Ленарт и аз крачим между тях и се сбогуваме с Париж. Сбогом, Париж, стари Париж! Млади Париж!

Дъждовните капки блещукат по дърветата в Люксембургския парк, а на една още мокра пейка седят някакъв студент и момичето му и се целуват пламенно и искрено.

*The last time I saw Paris,
her heart was warm and gay.^[2]*

Сърцето му бие горещо и радостно. Един стар град с младо сърце. Как бе казала една гранд дама?

„Дами с моя ранг са винаги млади.“

[1] Пиер Абелар (1079–1142) — френски философ, теолог и поет; трагичната му любов към Елоиза е описана в автобиографията „История на моите бедствия“. — Бел.пр. ↑

[2] Когато за последен път зърнах Париж, сърцето му биеше горещо и радостно (от англ.). — Бел.пр. ↑

ДВАНАДЕСЕТА ГЛАВА

Ключалката на външната врата щракна. Беше Ева, която се прибираще от кантората. Чух, че си пее нещо и знаех, че сега стои пред огледалото и си сресва косата.

После влезе в стаята си. А след това дойде при мен.

Спря на прага и загледа опустошението. Очите ѝ бавно се напълниха със сълзи.

— Тук живееше Кати — каза тя тихо. — Вечна ѝ памет!

— О, Ева — казах аз, но не успях да изрека нищо повече. Протегнах ръка и плахо я погалих по бузата. Пръстите ми оставиха пет черни ивици. Толкова мръсен ставаш, когато се местиш в ново жилище.

Можех да си представя какво чувства Ева. Това бе само една празна стая с всякакви ненужни вещи по пода и с петна по тапетите, от които можеше да се разбере къде са били окачени картините.

Стояхме мълчаливо и знаех, че и двете мислим как е изглеждало преди.

Ако това бе ден като другите, щяхме да се приберем заедно от кантората. Щяхме една на друга да си помагаме да приготвим вечерята и щяхме да я изядем тук на масата в моята стая. Може би по-късно щяхме да поканим няколко приятели, щяхме да си направим чай и да си намажем филийки с масло, а може би щяхме да идем на кино, после да седнем на Евината кушетка и да обсъждаме филма и други важни неща. Щяхме много да се смеем и Ева с много ръкомахания щеше да разказва за Кюре, Алберт, Гьоран, Босе и неколцина други. А пък аз щях да приказвам за Ленарт. С всичко това бе свършено. Настъпил бе краят на нашето щастливо съжителство в това двустайно жилище. Едва сега ме заболя при тази мисъл. Ах, защо в този живот не получавах нищо, без да заплатиш с нещо друго?

През целия ден бях щастлива. С огромно задоволство гледах как носачите пренасят мебелите ми по стълбищната площадка към новия ми дом. Мъкнех книги и картини, изпразвах шкафове, изхвърлях стари

ненужни вещи и си тананиках весели песнички. Предвкусвах мига, когато Ленарт ще се върне от работа и ще види колко много съм свършила. Когато настъпеше вечерта, Ленарт и аз щяхме да имаме собствен дом — всеки път, щом си го помислях, тихичко възкликвах от радост. Досега не бях помисляла за Ева.

— Утре сутринта ще бъде странно, когато никой не ме подръпне за косата, за да се събужда — каза накрая Ева.

— Мога да дойда и да ти откъсна цялата перука, ако искаш — казах услужливо.

О, щях да направя всичко възможно, само да не тъгува!

Тогава Ева се разплака.

— Колко си мила! — изхълца тя на рамото ми. — Но нали знаеш, че съм чувствителна на тема коса. — После си избърса очите. — Всъщност ще е много хубаво да влизам в банята, без да се налага първо да разбивам вратата и да те изхвърлям — каза тя.

На пода лежеше стара снимка, на мястото, където бе стоял ъгловият гардероб. Вдигнах я и я обърнах.

— Тук можеш да видиш нещо, което ще те разведри — казах аз.

И заедно заразглеждахме снимката на едно дългокрако момиче в прекалено широк пуловер, което се хилеше най-идиотски, та да покаже колкото се може по-добре металната шина на предните си зъби. Това бях аз, макар да ми бе трудно да си го призная. Още си спомням как ме снимаха. Бе една неделя на Крайбрежния булевард. Леля и аз гледахме парада на дворецовата стража, появи се един фотограф и си предложи услугите. А пък аз бях безкрайно възхитена от новия си червен пуловер и ужасно исках да се снимам с него.

Странно колко бързо порастваш! Та съвсем не бе толкова отдавна, когато направихме тази снимка. Съвсем не бе толкова отдавна, когато седях тук в нишата на прозореца и си пишех първите училищни домашни. А преди не много отдавна леля ми подари за Коледа най-красивата кукла на света и каза, че мама ми я праща от небето.

В тази стая съм живяла... момент... седемнадесет години. Е, да, сега имах право малко да си поплача. Само че когато сълзите се стекоха през мръсотията, лицето ми стана на ивици.

Ева също се разплака.

— На никого не показвай т-т-т-тази снимка — каза тя, — иначе хората ще си п-п-п-помислят, че Ленарт те е взел само заради парите.

После изчезна в банята, „за да си налее малко разум в главата и си наложи ново лице“, както самата каза.

Но когато Ленарт позвъни на външната врата, аз още стоях с моето лице на ивици. Но това нямаше значение. Ленарт е толкова умен. Разбираше, че можеш и да си малко на ивици, дори само докато прекосяваш коридора.

Отидохме си „у дома“ и той се възхити на всичко, което бях направила, точно толкова, колкото трябва, а после си свали сакото и каза:

— Нали не е глупаво, че всичко тук, заедно с мебелите и прочее, ми изглежда толкова приятно?

И пак заприлича на ученик в първия ден от лятната ваканция. Обвих мръсните си ръце около врата му и двамата дълго подскачахме из стаята в безмълвен, разюздан лудешки танц.

После изтичах оттатък и доведох Ева.

— В никакъв случай — каза отначало тя. — Наистина смятам, че можете да се справите и сами.

— Но не и с облепването на шкафовете с хартия — казах аз. — Знаеш, че никой не може да облепва шкафове като теб.

Тогава тя неохотно тръгна с мен. Ленарт я прегърна през раменете и каза:

— Ти си първият ни гост. Добре дошла!

Ах, колко беше весело тази вечер! Ленарт и аз подреждахме, окачвахме картини и пердета, а Ева нарязваше хартия за шкафовете.

„Никой не може да целува като теб“, пееше един размазан глас по радиото. Изпълняваха „стари грамофонни шлагери“.

— Никой не може да целува като теб, Кати — запя Ленарт така, че сигурно се чуваше през няколко улици.

— Никой не може да облепва шкафове като мен — пееше Ева оттатък в кухнята.

Тогава на външната врата се позвъни.

— Никой не може да отваря като мен — запях аз и за да го докажа, излязох и отворих.

Бе майката на Ленарт. Щастлива бях, че съм се измила.

— Нося ви малко хлебчета — каза тя и ми подаде една кошница.

Благодарих ѝ. Благодарих ѝ почти пресилено. Много исках да ме обикне, затова ми бе трудно да се държа с нея съвсем естествено.

Тя никога не проявяваше към мен нещо друго освен любезност. Но дълбоко в сърцето си навярно не можеше да обикне истински жената, която ѝ бе отнела единствения син. Тя бе вдовица, имаше си само Ленарт и аз ѝ го бях отнела. А навярно не бях и особено желана снаха. Една бедна служителка в кантора без влиятелно семейство или нещо подобно. Наистина Ленарт казваше, че една работеща жена в ръката е по-сигурно от десет богаташки наследнички в гората, но не съм убедена, че майка му споделяше този възглед. Към мен тя винаги проявяваше любезност, не може да се нарече другояче. Но аз знаех колко ѝ е трудно да жертва Ленарт. Тя се чувстваше самотна и стара, доколкото го разбирах.

„Самотна и стара“, казвах на себе си. „Мисли за това, Кати, мисли винаги за това!“

— Прекрасно е, че идваш — казах аз. Наистина го мислех и затова ме хвана яд, че когато го изрекох, прозвуча така неестествено. Но майката на Ленарт може би нямаше толкова изострен слух за тон.

Сложих всичките вкусни хлебчета на кръглата маса в хола и седнахме да вечеряме. Това бе първата ни вечеря в нашия собствен дом.

— Дано бъдете щастливи — каза майката на Ленарт и огледа стаята. — Дано!

— Ах, този брак сигурно ще е като всички други — подметна Ева. — „Ако е хубаво, после ще бъде плач и скърцане със зъби“, или както е казано в Библията.

Ева често е малко безогледна, когато цитира, и майката на Ленарт изглеждаше доста шокирана.

— Вие младите наистина държите особен тон... — каза тя.

Но после замълча и отново заразглежда подредбата. Сметна, че не сме сложили на правилното място нашия диван на цветчета. Каза, че трябвало да стои в ъгъла между откритата камина и прозореца.

Ленарт доста остро отвърна:

— Смятам, че Кати сама трябва да реши!

— Да-да, разбира се — съгласи се майка му отстъпчиво.

Но аз бързо казах, че предложението ѝ е много по-добро. Защото наистина бе така.

А дори да не бе така, мисля, че нямаше да ѝ скърша волята. Готова бях да окача дивана с възета на тавана, стига да ѝ доставеше удоволствие. Аз имах Ленарт и можех да проявя великодушие. И е по-добре навреме да внимавах. Никой не знае как ще я карам, когато един ден стана стара и самотна!

Дълбоко в сърцето си обаче се радвах, че Ленарт бе изрекъл тези думи. Знаех, че съм намерила мъж, който „ще остави баща си и майка си и ще се прилепи при жена си“, ако някога трябва да избира. Той държеше на майка си и това ме радваше. Но по тази причина никога нямаше да забрави, че е мой мъж, а това тук — нашият дом.

Ленарт и аз изпратихме майка му до вратата, когато тя реши да си тръгне.

— Гъди-гъди-гъди— каза Ленарт и я погъделичка под брадичката. — А сега си отиваме вкъщи, глътваме прахче за сън и тази нощ спим добре. И сънуваме щастливото време, когато ще гледаме бебе, гъди-гъди-гъди!

Майка му се усмихна, но усмивката ѝ бе доста измъчена.

— Какво, не искаш ли да имаш малки сладки внучета? — попита Ленарт.

— Да, разбира се, разбира се, че искам — отговори майка му.

— Е, добре — каза Ленарт. — Но схващаш, че технически ти е невъзможно да станеш баба без нейно участие. — И ме посочи.

Майката на Ленарт ме погали и кимна любезно.

— Идвай по-често! — казах аз и сега прозвуча съвсем естествено.

Имах чувството, че тази вечер малко съм спечелила разположението ѝ. Не непременно с дивана, но все пак.

— Лека нощ, мили деца! — каза майката на Ленарт и после си тръгна.

Ленарт веднага се залови за работа, но аз останах известно време в коридора и се размислих. Защо трябваше Ленарт и аз да натъжаваме двама души, само защото искахме да сме щастливи? Колко странен бе животът!

— Никой не може да облепва шкафове като мен — пееше Ева в стаята. — И никой не може, ако се стигне дотам, да целува като мен...

Слава богу, тъгата ѝ бе такава, че скоро щеше да премине.

В един и половина през нощта бяхме почти привършили.

Когато Ева си тръгна, изпратих и нея до вратата.

— Ева, само да знаеше... — казах аз.

— Да, зная — каза тя кратко.

А пък аз стоях там, забила поглед във вратата, която се захлопна зад гърба й.

После изтичах в стаята при Ленарт.

ТРИНАДЕСЕТА ГЛАВА

Зовът на сърцето ми в „Сен Северни“ бе чул, с мен се случи това, което си бях пожелала. В деня, когато медицинската наука го потвърди, незабавно се втурнах от кантората към къщи, за да го съобщя на Ленарт. Новината бе толкова голяма, че не можех и минута повече да я пазя само в себе си. Чудех се как по-бързо да се кача по стълбите до петия етаж. По изключение Ленарт се бе прибрал преди мен и слагаше масата в кухнята.

Врхлетях като ураган, но не казах нищо. Само го зацелувах и го накарах да изтанцува с мен нашия безмълвен танц на радостта. Винаги танцуваме така, когато нещо е толкова хубаво, че ни е нужен отдушник. Ленарт го нарича „тихата лудост“ и може би е точно така, знам ли!

— Смя ли да узная, какво толкова радостно се е случило? — попита Ленарт.

Отпуснах ръце, спрях се и го погледнах.

— Надявам се да има твоите очи — казах аз.

— Кой? — каза Ленарт. — Не, наистина ли е вярно?

— Да, но ще отнеме много, много време, най-малко осем месеца, как ще го дочакам?

Затанцувахме отново, безмълвни и очаровани.

— Трябва да го съобщим на мама — каза Ленарт. — Искam да разбера дали предпочита внук или внучка.

На другия ден попитах Ева дали мисли, че ще имам момче, или ще бъде момиче, а тя най-спокойно отвърна:

— Да, точно така мисля. Повечето искат да имат момче.

Всъщност бе все едно какво ще бъде. Но толкова странно бе да се появи член в семейството, за когото не знаеш нищо, някакво същество, започнало своя собствен безмълвен живот, на път да се превърне в човек с неповторими черти на характера и свой собствен облик, което обаче засега се изплъзваше от всякакво по-близо опознаване.

Казах на Ленарт, че съм щастлива, задето не живея във времената на баба си. Защото тогава навярно е било направо мъчително да признаеш, че очакваш дете. Поне оставаш с такова впечатление от ужасните описания в старовремските романи. Когато младата съпруга, обикновено не преди четвъртия месец, разбере какво става, не отива сияеща от радост при брадатия си съпруг да му го съобщи. Не, тихомълком излиза да купи малко розова прежда и започва да плете. Месеци наред седи всеки ден под фамилните портрети в салона и плете, а когато брадатыят ѝ съпруг се прибира вкъщи, бързо напъхва злепоставящото я плетиво под най-близката покривка. Но един слънчев ден той я изненадва. Какъвто си е схватлив, бързо вниква в положението. Тези сиво-розови чорапки в съчетание с тъй безотговорно наедрелия в последно време корем на жена му могат да означават само едно. И наистина тя завира порумениялото си лице в брадата му и прошепва: „Карл, под сърцето си нося твоето дете!“. На което Карл, одрезгавял от възторг, почервява и казва, че е най-щастливият мъж на света. Но наистина ли? Може ли да е чак толкова щастлив? От това, че жена му носи детето си на едно толкова странно и напълно погрешно място? Не трябва ли да повика най-близкия лекар и да се опита да оправи нещата?

Не, щастлива съм, че не живея във времената на баба си. Щастлива съм, че мога веднага и без увъртания да обясня на Ленарт, че скоро ще станем трима.

Тази нощ трудно заспах. Лежах будна в мрака и целувах една малка мъхеста главичка, която във въображението ми лежеше до мен на възглавницата. Закрилящо обгърнах детето си: не бой се, майка ти бди над теб!

На няколко метра от мен спеше бащата на детето, мирно и тихо. За него това още не бе действителност. Не както за мен... За мен това бе дълбока и чудна действителност. Заспах късно и се събудих, едва когато Ленарт вече се бе облякъл, влезе при мен и сложи табла с чай на леглото ми.

— Ей — каза той, — снощи от вълнение забравих да ти кажа нещо. Познай кой ще дойде.

— Не думай! — казах аз.

— Познай от три пъти! Ако и трите пъти сбъркаш, ще те целуна!

— Негово Величество кралят, Нейно Величество кралицата и Дядо Коледа — казах аз. — Внимавай, ще събориш таблата!

— Петер Бьоркман — каза Ленарт след минута. — Срецнах го вчера на „Арсеналсгатан“.

— Колко хубаво! — казах аз. — С нетърпение чакам да чуя какво ще каже Ева!

— Къде ли вече съм виждала това лице? — попита Ева и замислено застана пред Петер. — Къде ли на този свят? Почакайте... Не беше ли в полицейската сводка?

Мисля, че Ева бе удивена и леко обидена, понеже Петер не се бе обадил никакъв, макар че вече от няколко седмици трябваше да си е у дома. Тя бе свикнала да върти мъжете на пръста си едва ли не според капризите си — „ела и си върви, стой тук или си тръгвай!“ — направо, както й дойдеше. И май си бе втълпила, че щом само се появи в Стокхолм, Петер веднага ще се хвърли в нозете ѝ.

— Какво си натворил междувременно? — попита тя и седна до него на нашия диван на цветчета.

— Продавах печатарски машини — отвърна Петер и се усмихна. — Ами ти? Няколко нови Анрита, французи и други?

— Не, тук на север те не виреят така добре. Но има един малък, жилав местен вид, много издръжлив и качествен.

— В това не се и съмнявам — каза Петер.

— Сигурно страшно съм ти липсвала — отбеляза Ева насмешливо.

— Да, за учудване — призна Петер. — Повече, отколкото заслужаваш. Но не се тревожи, вече премина.

— Мога да си го помисля. Та нали вече съм тук — каза Ева.

Впоследствие Петер често ни гостуваше. Не оставяше впечатление, че идва главно заради Ева — поне в началото.

Седеше в своя ъгъл на дивана, бърбеше с Ленарт и мене и очевидно се чувстваше много добре. Но някак се усещаше, че за да добие истински добро настроение, се нуждае от вдъхновяващото присъствие на Ева. Лицето му винаги се проясняваше, когато чуеше нейните трескави, нетърпеливи сигнали за бедствие по звънеца на

вратата, и бързаше да ѝ отвори, преди някой друг да го е сторил. Чувахме ги как се закачат в коридора.

— Е, Ева, колко шейха завоюва днес? Има ли някой нов от последния път?

— И още как! — надуваше се Ева. — Той е художник. Ще ме рисува. Казва, че изглеждам като дриада^[1] в гората.

— По дяволите! Подобно нещо никога не би ми хрумнало! Къде ли научават някои всичко това?

— Стараят се малко — каза Ева. — За разлика от други.

Да, Петер наистина не се стараеше. Достатъчно му бе Ева да седи до него на нашия диван, но никога не правеше каквито и да било опити да се срещне с нея насаме. Веднъж го попитах защо.

— Ще ти кажа — отвърна той. — Не обичам да стоя на опашка. А около тези горски дриади винаги има страшна навалица!

Това за „горската дриада“ Ева щеше дълго да го слуша. Седеше в ъгъла на дивана и се правеше на дриада, доколкото можеше, приказваше за този художник и се питаше колко ли ще е интересно да я рисува.

— Значи през следващите дни няма да те виждаме много често — каза Ленарт. — Кога започва рисуването?

— Утре — отговори Ева. — Иска първо да ме изучава. За да улови душата ми, казва той.

— Да, трябва добре да се постарее, ако иска да я улови — каза Ленарт. — Душата ти пърха като малко немирно крилце на чучулига.

— Какво си мислиш — каза Ева. — Душата ми е дълбока, ясна и красива като извор.

— Този художник ли го твърди? — попита Петер.

— Да-а — отговори Ева. После отметна глава назад и се разсмя с пълно гърло. — Ще кажа като тебе, Петер: „Къде ли научават някои всичко това?“

Стана ми жал за бедния художник. Той трябваше да внимава. Ако си мислеше, че Ева е малка госпожичка, готова да глътне всичко, изпаднал бе в страхотна заблуда.

— Лека нощ, дриадо — каза Петер, когато тази вечер Ева пое към жилището си.

На другата сутрин, както обикновено, ѝ звъннах, за да идем заедно в кантората. И това, което си показва главата през пролуката на

вратата, бе всичко друго, но не и горска дриада.

— За бога — казах аз, — да нямаш заушка.

— Мъдрецът — изохка Ева скръбно. — Цяла нощ ме въртя.

Едната ѝ буза бе като бухнала кифла, Ева изглеждаше направо гротескно и ми бе трудно да остана сериозна.

— Няма ли да дойдеш с мен в кантората? — попитах аз.

Ева ми хвърли обиден поглед.

— Ако ви е до смях, можете да си купите няколко хубави хумористични вестника — каза тя. И после захленчи: — Трябва да го извадя този проклет зъб! Но си мисля, че ако искаш да се вредиш при зъболекар през юли, трябва да те заболи зъб още през март.

Изглежда въпреки всичко тя успя да си намери зъболекар, и то такъв, който си вършеше работата както трябва.

Щом се прибрах вкъщи, наминах при нея и заварих една отчаяна Ева, поразена от немота. Тя надраска няколко думи на едно листче и го завря под носа ми. „Упои ме така, че не мога да говоря“, пишеше там. Уплаших се. Никога досега не бях чувала за толкова силна упойка. Тук един добър съвет щеше да е от полза. Трябваше да се обадя на зъболекаря и да го питам какво да правя с нея. „Как се казва зъболекарят?“, написах бързо на листчето. Тогавя Ева се строполи на кушетката и зацвили от смях. После ми отне молива и написа: „Не съм глуха, само съм упоена!“.

Е, понякога дори моят мозък отказва да работи!

Ева положително е кокетна. В същото време обаче е удивително естествена. И през ум не ѝ минаваше да крие от нас подпухналото си лице. Вечерта, както обикновено, дойде у нас и спокойно изслуша подигравките на Петер и Ленарт.

— Горска дриадо — каза Ленарт, — не трябваше ли тази вечер да те рисуват?

— Отложихме го — каза Ева.

Езикът ѝ се бе поразвързал и тя носеше подутата си буза като роза в косата.

Петер ми помогна да донеса чашите за чай и когато останахме сами в кухнята, каза угрижено:

— Кати, започвам да се страхувам. Харесвам я такава, каквато изглежда тази вечер, дори повече от друг път. Само си представи, ами ако се влюбя сериозно!

Именно тогава го запитах защо никога не е правил опит да се срещнат насаме и той ми каза, че не иска да чака на опашка сред толкова много народ.

— Но нали си от хората, които винаги търсят разнообразие? — казах аз.

— Да — съгласи се Петер. — Но Ева е забележителна. Когато си с нея, винаги намираш разнообразие.

Не споменах на Ева какво ми е казал Петер. Помислих си за стиха от „Песен на песните“: „Да не събудите любовта ми, преди да пожелае!“.

Има кратки мигове, за които си спомняш. Кратки мигове на съвършенство, когато не желаеш нищо повече, не се стремиш към нищо друго. Държиш чашата на живота в ръцете си и не смееш да помръднеш, за да не разлееш и едничка скъпоценна капчица. Такова чувство имах през тези летни вечери... Небето пред прозореца ни притъмняваше, но не ставаше истински черно. Седяхме в здрача и слушах как Ленарт, Петер и Ева бърбят и се смеят. Лекокрили шегички летяха помежду им, аз обаче седях тихо и не смеех да помръдна... Ах, Ленарт! От коя ли далечна градина на удоволствията долита нощният вятър в нашия прозорец? И вярно ли е, че това тук е моят дом? Моят дом... моят Ленарт... колко много обичам Ева и Петер... и моите чаши за чай... ами моята бяла ваза... ти си толкова красива, красива, красива, че скоро ще се счупиш, на съвършенството е отреден само кратък миг...

И после дълбоко в душата си усетих гореща, прекрасна и чудна увереност: детето!

— Тъжна ли е Кати тази вечер? — каза Ленарт.

Тъжна ли? Тъжна? Можех да се разплача, толкова бях щастлива!

[1] Дриада (мит.) — горска нимфа, самодива. — Бел.пр. ↑

ЧЕТИРИНАДЕСЕТА ГЛАВА

После естествено имаше и не толкова розови мигове. Имаше мигове, когато бях уморена. Всъщност не разбирах защо сега имам да върша много повече неща от преди. Та нали Ева и аз също имахме малко домакинство от двама души. Защо едно домакинство, състоящо се от Ленарт и мене, бе много по-обременително? Та Ленарт ми помагаше, доколкото можеше. Слагаше масата, подсушаваше съдовете и си оправяше леглото. А понякога пускаше прахосмукачката с изражение на малко момче, получило нова играчка, с която се забавлява. Оставяше впечатление, че не прахът е най-важен, по-нужно бе да се установи от какво разстояние прахосмукачката може да всмуче някое хартиено късче. Освен това Ленарт често смяташе почистването за излишно.

— Та тук си е толкова хубаво — казваше той, — хайде да идем в Зоологическата градина.

На драго сърце захвърлях всичко, което държах в ръце. Решила бях да слагам Ленарт винаги на първо място, едва после идваше домакинската работа. Лятото бе толкова кратко, а вечерите така красиви.

Тръгвахме по тъмните пътеки покрай залива на Зоологическата градина и гледахме как августовската луна изгрява над дъбовете като голям, сочен портокал и аз си казвах, че ще си спомням за тези разходки с Ленарт през летните вечери, докато стана на деветдесет. В никакъв случай не искам в залеза на живота си да казвам: „Цяло лято чистих, това бе първото ни лято, а после остаряхме и всичко свърши!“.

Но все пак от време на време трябваше да се почиства. Отвращавах се от пълни пепелници, прах под мебелите, поувехнали цветя и трохички хляб под масата. Толкова обичах дома си. Всеки ден, когато се приберях от кантората, заставах на вратата към хола и му се възхищавах. Оттам това ставаше най-добре. Очите ми обикаляха всичко: етажерката с книги под прозореца, красивия стар шкаф от бащината къща на Ленарт, нашата кръгла бяла маса, акварела над

дивана на цветчета, светлите пердета... обичах всичко и не желяех дори заради мига на наслада напълно да пренебрегна почистването.

А после имаше и толкова много други неща. Преди трябваше да държа в ред само собствените си дрехи, а сега изведнъж в торбата с прането изникваха цял куп мръсни ризи, с които трябваше да сторя нещо. Готвенето за двама души бе нещо съвсем различно, когато тези двама бяха Ленарт и аз, а не Ева и аз. Сега трябваше сама да преценявам какво да има за вечеря, трябваше през обедната почивка да тичам до пазара и да пазарувам, в пет часа трябваше да бързам за вкъщи, да готвя и да съм свършила всичко, когато Ленарт се прибере малко по-късно. Понякога размирно си казвах, че всичко е ужасно плюскане и се питах защо учените не са измислили хапчета. Но учените естествено бяха мъже и не си блъскаха всяка сутрин ума с трудни въпроси като: месни кнедли или зеленчукова супа? Направо бе страшно, че цял живот трябва всеки ден да се яде. Понякога всички тези зелени сарми, рибни кнедли и омлети, които виждах в безкрайна редица по житейския си път, ми тежаха на душата. Стигах до мисълта, че може би е просто глупав навик да се яде всеки ден и веднъж за опит казах на Ленарт:

— Ей, днес ще вечеряме ли?

— Какво ще вечеряме... — започна Ленарт.

— Не — казах аз, — питам дали днес изобщо ще вечеряме.

— Защо пък да не го направим? — каза Ленарт и неспокойно се ококори.

Обясних му, че имам съвсем нова теория в науката за храненето, която се основава на това, че в три дни от седмицата тихомълком се зачерква вечерята.

Ленарт каза, че също имал теория и тя гласи, че моята теория е погрешна. И тогава неохотно отидох в кухнята и направих малък зелник.

Но никой зелник на света не можеше да отнеме блясъка на младия ми брак. Нямаше значение, че понякога бях малко уморена. Изпитвах такова щастие и сърцето ми винаги подскачаше от радост, когато чуех, че Ленарт пъха ключа в ключалката. Как само един толкова незначителен звук можеше да направи някого така щастлив!

Първата година от един брак била най-трудната, казват винаги, тогава хората се карали и биели най-много.

— Ха-ха, но това не се отнася до нас — казах на Ленарт. — Защото сме и необикновено разумни. Всъщност не проумявам защо хората се карат. Ти разбираш ли?

Не, Ленарт също не го разбираше. Това стана една петъчна вечер през ноември, а Бог наказва някои незабавно. На другия ден Ленарт и аз се скарахме за първи път.

През нощта Ленарт кашля, бе се простудил, чувстваше се зле и аз настоях да си остане в леглото. Той не пожела. Казах, че ще му направя гореща лимонада. Той не искаше. Тогава казах, че е най-добре да пие горещо мляко и че веднага ще сложа тенджерата на котлона. Той не искаше. Говорих му известно време, само известно време, колко е хубаво едно горещо мляко, и тогава Ленарт нетърпеливо каза:

— Млъкни! Не искам горещо мляко, нито лимонада, нито друго! Искам само да си кашлям на спокойствие!

О! В мен се надигна гняв. „Млъкни“ — не е нужно повече, за да се почувстваш като вечна домашна мъченица, като робиня на мъжа още от Адамово време. О, как се ядосах!

— Ама разбира се, щом искаш да си докараш пневмония, ще си я докараш — казах аз. — Изобщо не ме интересува. Та дори ако вдовишките пенсии бяха по-високи!

Ленарт седеше на кухненската маса и чакаше да му донеса сутрешния чай. Изглежда забеляза, че съм ядосана, защото умиротворително каза:

— Мислиш ли, че чаша много силен чай ще е добре за кашлицата?

— Ако искаш изпий чаша много горещ цианкалий! — казах аз. — Действа по-добре!

И после хукнах към кантората, без дори да му кажа „сбогом“ или нещо друго. Щом излязох на улицата, и вече съжалявах. Бедният ми любим, сега седи там горе, кашля и тъгува заради злата си жена. Защо ли казах това за цианкалия? Какво ми стана? Защо се ядосах тъй неразумно? Имах голямо желание да изтичам обратно по стълбите на петте етажа и да го помоля за прошка, но вече бе много късно. Трябваше почти да летя, за да стигна навреме в кантората.

Цялата сутрин имах ужасно много работа, но все пак намерих време да се обадя на Ленарт.

— Любими, прости ми — казах бързо. — Не мислех онова, което казах. Прости ми! Прости ми! Прости ми! Кога ще се прибереш вкъщи?

Отначало чух от другия край на линията само лаещ пристъп на кашлица, но после той каза:

— Май няма да мога да си тръгна оттук преди четири. Но ако вече си приготвила цианкалия, можем да изпием заедно по чашка.

Останах малко разочарована, че той няма да се освободи порано. Имахме навика в събота следобед да прекарваме по един приятен час на кафе. Но само казах:

— Значи най-късно в четири. Моля те, прибери се бързо!

Той глухо закашля в отговор.

В събота кантората ни затваря в два часа и още преди часовникът да отброи минутите, изхвъркнах от вратата. Ева пое в обратна посока, тъй че не си тръгнахме заедно. „Кунгсгатан“ бе мрачна в навъсеното време, хората изглеждаха смръщени и напрегнати. Но аз им прощавах — естествено те си нямаха Ленарт, нито малък спретнат дом на улица „Капитен“ и в четири часа няма да пият там съботно-следобедно кафе. Ленарт можеше да има нужда от малко хубав сладкиш към цианкалия след моите простотии. Прекосих улицата, за да пазарувам в „Ого“.

Тогава чух един бодър глас да казва:

— Ама не, та това е Кати!

И пред мен на тротоара застана Ян. Мъжът от моето минало, за когото някога в безкрайната си наивност щях да се оженя.

— Колко хубаво — каза Ян. — Хайде да седнем в „Ого“, да пием по чаша кафе и да си побъбрим за старите времена.

Всъщност може би не съм добър човек. Без колебания бях изоставила Ян почти в мига, когато видях Ленарт за първи път. Тогава Ян страдаше. А сега, когато го срещнах тук на „Кунгсгатан“, изведнъж почувствах, че ми се иска все още малко да страда. Не много, а съвсем, съвсем малко да страда, че тази чудесна жена му се е изплъзнала. Докато мислех, мъчех се да изглеждам чудесна и загадъчна. Да пия ли кафе с него, или не? Бях с шапката, която ми стоеше най-добре, и това реши нещата. А и Ленарт щеше да се прибере вкъщи чак в четири. Ако Ян имаше поне малко чувство за благоприличие, трябваше, докато пием кафе, да изглежда леко унил. „Носиш друго име, носиш друг пръстен“, или нещо подобно трябваше да ми издекламира с тих,

скръбен глас. Но за жалост толкова рядко можеш да накараш мъжете да се държат както трябва. Ян не го направи. С радост ми показа чисто новия си годежен пръстен.

— Малката Лундгрен от службата ми — каза той. — Ще се оженим по Нова година.

— Колко хубаво — отвърнах аз и така го мислех.

Веднага се отказах от всяко желание Ян да страда по мен. Бяхме най-добри приятели, бъбрехме, беше ни наистина приятно и еднородно решихме, че е било истинско щастие, задето навреме сме открили, че не си подходждаме. Когато се разделихме, потупахме се дружески по рамото.

— Добрата стара Кати — каза Ян.

Е, във всичко трябва да има мярка, не бях нито толкова добра, нито толкова стара!

После се разбързах. Станало бе три и половина. Летях по улиците с пакетчето сладкиш в ръка. О, любими мой Ленарт, колко съм щастлива, че съм омъжена за теб, а не за Ян! Трябва да го знаеш, ще ти го кажа, щом се прибереш вкъщи.

Ленарт вече беше вкъщи.

— За бога... — казах аз, — кога се прибра?

— В един — каза Ленарт. — За да ти направя кафе. Къде беше?

— Бях в „Ого“ и пих кафе с Ян — казах истината. — Мислех, че ще се прибереш чак в четири.

Ленарт стана от масата, на която толкова хубаво бе подредил нашите красиви сини чаши за кафе. До моята чаша лежеше една-едничка розова роза.

Той ме изгледа хладно.

— Разбирам. Мислела си, че ще се прибера чак в четири часа — каза той, — и си се възползвала!

О-о-о-о! Ядосах се безумно! Какво искаше да каже? Не бях ли свободен човек и не можех ли да се срещам с когото си искам? Откъде можех да зная, че той седи тук и ме чака!

— Какво искаш да кажеш с това, че съм се възползвала? — креснах аз. — Не те ли е срам?

Ленарт не отговори. Лицето му бе непроницаемо и огорчено. Такъв Ленарт още не бях виждала. Той безмълвно мина покрай мен, излезе в коридора, облече си палтото и си сложи шапката.

Втурнах се подире му.

— Къде отиваш? — викнах аз. — Бъди любезен да останеш тук, че да те набия!

Вратата се захлопна зад него. А пък аз стоях там и треперех с цялото си тяло, все още с пакета сладкиш в ръка. Това бе отвратително! Отвратително... просто мълчиш и си тръгваш! Типично за мъжете! Ние жените оставаме докрай и изясняваме нещата, дори да има малко викове, обиди и сълзи.

Отначало бях ядосана. После бях ядосана и тъжна. Накрая бях само тъжна. На масата до розата намерих малка картичка. „На любимата ми глупава Кати“, пишеше там. И тогава вече не бях тъжна, а отчаяна до смърт. Ела си, Ленарт, ела си, ела си! О, къде ли бе той? Какво ли правеше? Дали обикаляше по мъгливите ноемврийски улици, зъзнеше и кашляше, вместо да си седи вкъщи и за него да се грижи една любеща жена?

Прибрах чашите за кафе. Часовете отлитаха. Не се появяваше никакъв Ленарт. Обадох се у майка му и попитах неестествено непринудено дали Ленарт е там. Нямаше го.

Та как ли можеше да е там? Естествено, че бе мъртъв. Изпаднах в паника, закрачих напред-назад из стаята, плачех и хапех една носна кърпичка. Той бе мъртъв. Бе прегазен. Чела бях, че хора, изнервени от нещо, стават по-често жертва на пътни злополуки. О, в този миг самата аз да вървях през пустинята Гоби, пак щяха да ме прегазят! Ще броя до петстотин — ако дотогава не се върне, ще се обадя в полицията. Ами ако не е прегазен? Ако... си е сторил нещо? Никога досега не бяхме се карали. Кой знае колко бурно реагира Ленарт! О-о-о-о, може би никога нямаше да узная къде е! Можеше да е скочил във водата от някой тъмен кей и може би никога нямаше да го намерят. Защото сигурно не бе тъй разсъдлив като онзи Ларсон, който оставил малка бележка: „Вися в плевнята“. При тази мисъл избухнах в страхотен истеричен смях, после пак се разревах и захапах носната кърпичка.

И тогава чух да се пъха ключ в ключалката. Испитах толкова дълбоко облекчение, че почти отново ме хвана яд.

Ленарт влезе. Все същото непроницаемо, свъсено лице. Той хладно загледа покрай мен, сякаш изобщо не съществувах. Е, щом ще се инатим! Ако ще се забавляваме, да се забавляваме.

Мълчаливо сложих масата и мълчаливо изядохме закъснялата вечеря. Аз хапнах съвсем малко от рулото. Ленарт трябваше да проумее, че никой не знае докога ще има жена си. Че тя може и да се разболеет тежко, да, може!

Измих сама съдовете. Ленарт не ми помогна като друг път и това бе хубаво. Хубаво бе да се отнасят толкова зле с теб и никога да нямаш помощ в убийствената домакинска работа. И на всичкото отгоре да те нахокат, че един-единствен път си пила чаша кафе с добър стар приятел. Стар приятел ли? Ами да, така си е, била си обичана, някои едва не са заболели от охтика, когато си ги напуснала, та да се ожениш за един... един... един брутален вол, който само те мъчи и изтезава. О, толкова ме боли сърцето... може би трябва да ида на лекар... никога не съм била особено здрава...

Сълзите ми капеха в мръсната вода.

Тогава усетих две ръце около себе си.

— Кати, толкова съм нещастен — каза Ленарт. — И ти ли?

Хвърлих се на врата му и така се разплаках, че навсякъде се разлетяха сълзи.

— И още как! — казах аз. — И още как! Мислех, че си мъртъв!

Дълго стояхме съвсем тихо, силно прегърнати.

— Любима, стопли цианкалия! — каза Ленарт.

ПЕТНАДЕСЕТА ГЛАВА

Един ден малко преди Коледа Петер дойде при мен и каза:

— Кати, помогни ми! Какво да правя? Можеш ли да разбереш, че тази Ева напълно ми е взела ума?

— Да, мога добре да го разбера — отвърнах аз.

— Но не знаеш колко е страшно — каза Петер. — В състояние съм веднага да се ожения за нея. Чувала ли си нещо по-безумно?

— Ами да, мисля, че вече съм чувала подобни неща.

Той седеше върху плота на мивката, един потиснат, умислен мъж с тъжни очи.

— Това е катастрофа, както и да го погледнеш — изохка той. — Естествено тя не ме иска, а първо, това не мога да го преживея и второ... представи си, че против всички очаквания, тя все пак ме иска...

— Да, и какво тогава? — казах аз.

— Тя е точно от момичетата, от които изпитвам смъртен страх — обясни Петер. — Същинска пеперуда, която прелита от един на друг. Може би ще ме сполети същото като баща ми... Да, така е, както го казвам: това е катастрофа! — Той се плесна по челото и изглеждаше напълно отчаян. — Може би това е краят ми — каза той, — но трябва да я попитам.

— Изчакай малко — предложих аз, — само още съвсем мъничко.

Мислех си, че ако бе поне малко разумна, Ева би трябвало да се омъжи за Петер, който наистина бе чудесен човек. Той щеше да бъде най-милият и най-добрият съпруг. Увлечението му бе трайно, макар и да казваше, че никога не ще заложи всичко на една-единствена карта. Точно това щеше да направи, ако сериозно се насочеше към някое момиче. Разнообразието и прелитането насам-натам го отвращаваха повече от всичко, както у него самия, така и у евентуалната му бъдеща съпруга. Многото завоевания на Ева изобщо не усилиха интереса му към нея, а имаха точно обратното въздействие: те го плашеха и го караха с всички сили да се бори срещу чара, който тя упражняваше над

него. И ако сега седеше върху плота на моята мивка и казваше „Може би това е край ми, но трябва да я попитам“, това със сигурност бе решение, взето след тежки борби.

Исках да поизчака още малко. Нужно ми бе време да подготвя почвата, да пусна някоя думичка в ухото на Ева. Наистина не знаех дали ще подейства, но във всеки случай точно сега Ева съвсем не бе настроена да се обвързва с някого.

— Имам големи заложби за приятелство — каза ми тя веднъж, — но явно никакъв талант за любов, не и за истинска любов, която да изтрае по-дълго от две седмици.

Но човек не може ли да се ожени и върху основата на здраво, добро приятелство? Не бях годна да преценявам това, защото още от първия миг се бях влюбила лудо в Ленарт. Но да предположим, че много скоро установя: мъжът, в когото съм влюбена, изобщо не ми подхожда, толкова сме различни, че няма да можем да се чувстваме добре за дълго време. Щях ли тогава да се омъжа за него — само защото съм влюбена? Не, надявам се, че няма да съм толкова безразсъдна, макар че никога не се знае! Ами ако е обратното? Нали е възможно да срещнеш някого, за когото сама да си кажеш: „Това е точно типът мъж, с когото бих могла да живея добре“. Щеше ли тогава да заложиш на един брак, без да си влюбена?

О, толкова размишлявах върху това. Потърсих съвета на Ленарт и Ленарт каза, че при всички случаи нужно било мъжът да е истински влюбен.

— Но, естествено, е ужасно хубаво, ако и тя е малко влюбена — каза той и предизвикателно ме подръпна за ухото.

— Мислиш ли? — казах аз.

— Да-да, хиляди пъти съм ти казвал, че те обичам. Но може би при различни хора е различно. Смяташ ли, че с Петер и Ева може да потръгне добре?

— Смятам. Поне той е достатъчно заслепен.

Без съмнение бе така. Едно много влюбено и доста нещастно момче седеше върху плота на моята мивка и чакаше сигнала на Ева по звънеца на вратата.

— Не смяташ ли, че има сладки устни? — малко плахо ме попита той.

— Смятам — отвърнах аз. — Тя изобщо изглежда съвсем приемливо.

— Съвсем приемливо ли, я се чуй! — каза Петер възмутено от името на Ева.

В този миг чухме сигнала на Ева и той бързо каза:

— Нито думичка! Е, може би ще изчакам още малко, щом казваш. Но не дълго, дори това да е краят ми.

Тази вечер Ева бе необикновено весела. Пееше и дърдореше, смееше се и жестикулираше и през цялото време Петер седеше в своя ъгъл на дивана и не сваляше мрачен поглед от нея. Накрая тя се спря посред изречението си и раздразнено попита:

— Какво му е на Петер? Но какво има? Защо ме гледаш така? Да нямам сажди по носа или нещо друго?

Петер въздъхна и понечи да отвърне нещо, но Ленарт го изпревари:

— Сигурно мисли, че си прекалено шумна — каза Ленарт.

— Ха-ха, значи трябваше да ме чуете снощи, впрочем навярно сте го направили — каза Ева. — На гости ми бяха Кюре и още няколко, и Агнета и Барбро, и направо обърнахме къщата с главата надолу. Поне онази Хултгрен, усойницата, дето живее под мен, ни е усетила, защото днес я срещнах на стълбите и ми каза: „Не чухте ли снощи, че чуках по тавана?“ — „Чухме, но не ни попречи, защото и ние самите вдигахме доста шум“, отвърнах ѝ аз. Но, разбира се, щом Петер иска да млъкна, ще млъкна...

— Не, по дяволите... — възрази бурно Петер.

Ева млъча две минути и в стаята стана необичайно тихо.

— Все едно че сме изключили газов котлон — каза Ленарт.

В течение на вечерта обсъждахме всевъзможни неща и по някакъв неясен повод Ева зачекна въпроса дали е възможно приятелство между двама души от различен пол.

— Направо побеснявам, когато говорят, че не можеш да бъдеш приятел с мъж — каза Ева. — Та погледнете мен и Ленарт или мен и Петер. На нас с Ленарт никога не би ни хрумнало да бъдем нещо друго, а не само приятели...

— Само да посмеете — казах аз.

— Обичам Ленарт като брат — продължи Ева.

— И мен ли обичаш като брат? — попита Петер бавно.

— Да, Петер, точно така. За мен ти си истински надежден приятел, от когото винаги зная какво да очаквам.

Надеждният приятел изглеждаше по-мрачен от всякога. Ева седна до него върху облегалката на дивана и насърчително го погали по главата.

— Ще ти доверя нещо: обичам те май повече от Ленарт, защото Ленарт е много строг с мен.

Дори това не зарадва Петер.

През тези седмици преди Коледа всички бяхме много заети и не се срещаме толкова често, както преди. Но по пътя за и от кантората от време на време намирах удобен случай да подхвърля по някоя думичка за Петер.

Не го ли намираше Ева за много чаровен? Да, намираше го. А за мил? Да, положително бил мил. А мъжествен и широкоплещест, та той наистина изглежда много добре, не смята ли и тя така? Да, смяташе.

— Сигурно има страшно много пари — казах аз, защото вече нищо не можеше да ме спре.

— Да, тези богаташи не знаят колко добре си живеят — каза Ева. — А пък аз дори нямам пари да си ида за Коледа у дома.

— Питам се за коя ли ще се ожени — казах аз. — Момичето ще си има добър мъж, това е сигурно.

— Да, надявам се да си намери някоя подходяща — каза Ева равнодушно.

Това не звучеше много насърчително за Петер. Но все пак той трябваше да послуша съвета ми и да изчака още малко. Но една вечер Ева ми позвъни и ме помоли да ида сама при нея.

Тя седна на кушетката си със сълзи в очите.

— Кати, помогни ми — каза тя. — Петер...

— Какво е станало с Петер?

— Той ме обича... съвсем сериозно, разбираш ли?

— Толкова ли е тъжно това? — попитах аз.

— Как да не е тъжно! — извика тя. — Нали разбираш, вече не можем да се срещаме.

— Да, да, сигурно няма да можете — казах мрачно, защото бавно проумявах, че вече нищо не може да се направи.

— О, толкова ми е мъчно за моя малък Петер — каза Ева и се разплака. — Защо трябваше да се случи така?

— Не го ли знаеше отдавна? — попитах аз.

— Съвсем не — отвърна Ева. — В Париж той прояви малко слабост към мен, забелязах го. Но нали това премина?

— Да, премина, но очевидно в погрешна посока — казах аз.

За следващия ден бях поканила Петер на вечеря. Естествено и Ева. Но Петер се обади по телефона и отказа.

— Стана точно както очаквах — каза той. — И естествено, няма да дойда на вечеря. Разбираш, нали? Благодаря, Кати, у вас е толкова хубаво. Може би ще намина някой друг път, но не сега. Нали разбираш?

Каза го толкова мрачно и всичко бе толкова тъжно.

Повече не видяхме Петер. В деня преди коледната вечер той ни прати кошница с бели зюмбюли. „Весела Коледа ви желае Петер, бедният тъжен чудак.“

Да, а после настъпи Коледа. Ева бе заминала при родителите си в Аамаал, а майката на Ленарт — за Силянсбор. Ленарт и аз отпразнувахме Коледа сами.

— Само ти и аз — каза Ленарт. — Някой ден тук ще цари веселба, когато рояк деца се трупат край елхата и очите им сияят. Но сега съм щастлив, че сме само ти и аз.

— Само ти и аз — повторих аз.

В деня на Коледа се събудих с очакване, каквото не познавах от детството. Станах тихо, запалих огън в камината, а също големия дървен свещник на масата. Навсякъде имаше бели зюмбюли, момини сълзи и нарциси, все бели цветя. Цялата стая ухаеше на цветя, а нежната им белота ме озаряваше от тъмните ъгълчета, до които не достигаше зракът на огъня. Не само аз бях изпълнена с очакване. Цялата тази стая бе място на очакване, в ранния утринен час тук се стелеше покой, сякаш цялата стая бе затаила дъх. Направих чай и събудих Ленарт, той седна пред огъня в камината и отпи от чашата, сънен и с разрошена коса. Не зная дали истински разбираше колко прекрасно е тук, макар да направих всичко, за да му го покажа.

Ленарт, колкото и да е умен, интелигентен и превъзходен във всяко отношение, притежава своите детински черти, които много обичам. Към коледните подаръци се отнасяше като малко дете.

— Знаеш ли какво ще получиш? — попита ме той цял месец преди Коледа. — Ще получиш...

— Не искам да зная, не искам да зная, не искам да зная — извиках аз.

Но той изгаряше от желание да ми сподели и трябваше да положа големи усилия, за да го накарам да мълчи.

Сега той седеше тук и разбъркваше чая си, а после отново заприказва за коледните подаръци.

— Не бой се, няма да ти издам нищо — успокои ме той.

После се умълча, дълбоко замислен, отпи от чая си и накрая каза:

— Но ако, да речем, получиш писалка, каква би предпочела, черна или червена?

— Червена — казах без колебание, защото нямаше нужда да си много хитър, та да прецениш, че е купил точно такава.

И тогава Ленарт доби толкова доволен вид, сякаш крие някаква много хубава тайна.

Ленарт си бе поръчал жилетка, „изплетена от собствените усърдни ръчички на моята жена“, както бе казал тогава.

— Каква жилетка? — бях попитала. — Някакъв кардиган ли?

— Жилетка с копчета отпред, а после можеш да я наречеш кардиган или както си искаш. Но на шведски се нарича жилетка.

Веднага купих прежда. Когато следващия път Ленарт заговори за жилетката, нарече я „кордерой“^[1], само за да ме дразни. А друг път каза:

— Ама здравата плетеш моето хикори.

А няколко дни преди Коледа ме попита насмешливо:

— Смяташ ли да завършиш до Коледа моята майолика?

Завърших жилетката.

Никой освен Ленарт и мене не знае, че майолика е жилетка с копчета отпред. Може би един ден децата ми ще питат: „Мамо, къде ми е майоликата?“. Това ще е сигурен знак, че наистина са мои деца. Навярно всяко семейство си има свои собствени, особени, тайни думи, свой собствен код, малки глупави шегички, непонятни за външен човек.

Прекарахме чудесна коледна вечер с подаръци под пламтящата елха, само Ленарт и аз. Прочетохме си нашите духовити коледни стихчета, радвахме се като деца, седяхме край огъня в камината, възхищавахме се на всичките си подаръци и аз изпробвах своята червена писалка. Ленарт разгледа оригиналната вратовръзка, която му бях купила, и тихо ми прочете малко стихотворение:

*Щом Коледната вечер мина,
можем да помислим и за догодина —
някои подаръци ще подарим на друг роднина.*

Това не бе особено мило от страна на Ленарт. Но той остана много доволен от майоликата.

[1] Кордерой (от фр.) — дреха от рипсено кадифе. — Бел.пр. ↑

ШЕСТНАДЕСЕТА ГЛАВА

— Ева се е променила — каза Ленарт една вечер, докато лежахме в леглото и бъбрехме. — Какво става с нея?

— Не зная — отвърнах аз. — Никой в кантората не смее да я заговори, а днес се разплака, когато адвокатът ѝ показа писмо, в което тя бе нарекла един клиент „придворен сплетник“ вместо „придворен съветник“.

— Иначе на това щеше само да се разкикоти — каза Ленарт. — Сигурно нещо се е случило с нея.

— Чете поезия — продължих аз. — Това е може би най-обезпокоителното. За страха и безсмислието на живота или нещо такова. Само си помисли, говоря за Ева!

— Трябва да иде на лекар — каза Ленарт. — Може да е анемия.

Не мислех, че е анемия, но бе мъчително да гледаш тази тъжна, променена Ева. Тя вече не идваше така често у нас и когато я попитах защо, каза: „Вие сте непоносимо щастливи“.

В повечето случаи си седеше сама вкъщи. Всичките младежи, които обикновено се умилкваха около нея, вече не се мяркаха. Една вечер отидох при нея. Тя седеше в тъмното, мислеше за нещо и ми се стори, че е плакала.

— Ева, какво става с теб?

— Преживявам криза — каза тя.

Но повече не можах да изтръгна от нея.

— Почти съм убедена, че върти някаква тайна любовна история, за която не зная нищо — казах по-късно на Ленарт. — Може би най-после се е влюбила сериозно в някого, който ѝ бяга. Може би в адвокатата!

— Това е в нейния стил — каза Ленарт строго. — Тя има необикновен талант да обърква всичко.

Но в един сив и студен февруарски ден, когато Ева и аз се прибирахме от кантората по „Биргерярлсгатан“, на няколко крачи пред нас видяхме Петер. Не беше сам. Едно страховито създание с

латиненоруса коса ситнеше до него в снежната лапавица на гигантските си токчета. Ева рязко се спря и здраво ме хвана за ръката. Не помръднахме, докато двойката не изчезне в „Риче“.

— Не, не съм влюбена в него — каза ми Ева същата вечер. — Поне не мисля така. Но през цялото време се опитвах това да стане и плачех, когато не се получаваше. Защото все пак го обичам, виждаш ли. Никого не обичам повече от него. И стана толкова пусто и скучно, откакто вече не идва. Той ужасно ми липсва.

— След това описание почти може да се допусне, че си малко влюбена — установих аз.

— Ако все пак това е вярно, или по-точно казано... да, но сега той си има друга и навярно е хубаво, че е така. — Тя тежко въздъхна. — И накрая се въртиш в кръг, гледаш Ленарт и тебе и си казваш, че навярно и ти самата би могла да имаш същото, ако не беше такава необикновена гъска... о, изобщо да не бях се раждала!

После помълча известно време и накрая каза:

— Но ако ми падне тази латиненоруса сврака, ще я ухапя!

Зимата и животът продължаваха, февруарският мрак така ужасно тегнеше над Стокхолм и над мен, че копнеех за пролетта. За пролет, слънце и цветя — и нова фигура. Тази, която имах сега, бе толкова тромава.

Отказах се от работното си място. В мига на раздялата изпитах толкова мъчително чувство. Четири години бях прекарала в тази кантора и ни бе толкова хубаво.

— О, колко пусто ще стане без теб — каза Агнета.

— Понякога ще наминавам на гости — казах аз.

— Не е същото — отвърна Барбро. — Не, за нас ти си вече изгубена, Кати.

Когато за последен път си тръгнах оттам, чувствах се малко изгубена.

Но в първите дни неудържимо се наслаждавах, че вече не трябва малко преди девет без дъх да тичам от къщи. Поглеждах часовника... по това време би трябвало да съм на „Стуреплан“... сега би трябвало вече да седя пред пишещата машина. А ето че си се разхождах напред-назад и бях луксозна съпруга, бе прекрасно!

Прекрасно... да, сигурно... но часовете се нижеха толкова бавно. Целият ден минаваше само в чакане Ленарт да се прибере вкъщи. Постоянно поглеждах часовника и ако Ленарт закъснееше съвсем мъничко, чувствах се като измамена. Опитвах се да бъда разумна, но не ми се удаваше. Утешавах се с мисълта, че ще бъде различно, щом вече имам своето дете. Тогава всеки миг щеше да е съдържателен.

Започнах да шия бебешки дрешки и това бе толкова хубаво! Веднъж дневно слизах тромаво по стълбите и се пораздвигвах. Кандилках се през снежната лапавица на улиците и се чувствах с двадесет години по-стара, отколкото бях. Понякога жадувах да се завърна в кантората.

Една сутрин бях в нашата млекарница. На стената висеше календар, който оповестяваше, че е 26-ти февруари. Това е дата, която никога няма да забравя. Този ден ще помня през целия си живот.

Жената зад щанда ме разгледа изчерпателно и с многозначително поклащане на глава каза:

— Май скоро ще го бъде, нали?

— Надявам се — казах аз.

В този миг нямаше други клиенти в магазина, а тя бе много словоохотлива.

— Е, при вас сигурно ще мине добре, госпожо Зундман — каза тя. — Макар че първия път винаги е най-трудно.

— Сигурно е така — казах аз и усетих, че ме хваща страх.

— Да, да, първия път е най-трудно — повтори тя, за да е сигурна, че съм ѝ повярвала.

После подхвана хубав малък разказ за родилната треска, цезаровото сечение и припадъците поради липса на белтъчини, случили се на най-близките ѝ приятелки. Опитах се да се отбранявам, но не успях. Облегнах се тежко на щанда, сърцето ми биеше тревожно.

— Но при вас сигурно ще мине добре, госпожо Зундман — заяви тя с поглед, който ясно подсказваше, че навярно съществува възможност хиляда на една да оживея.

Но после каза още нещо. Нещо ужасно.

— Миналата година сестра ми роди момченце — каза тя. — Толкова им е мъчно за него, мислят, че нещо не му е наред.

Тогава грабнах бутилката с мляко и побягнах.

Навън снегът валеше на едри мокри снежинки. Вдигнах лице и ги оставих да падат върху очите ми, които горяха от сълзи на страх.

Никога стълбите до моя пети етаж не ми се бяха виждали толкова стръмни. Мило дете, идвай по-скоро, повече не мога да те нося. Идвай по-скоро, за да видя, че си нормално, добре сложено детенце!

Стисках перилата така, че кокалчетата на дланите ми побеляха. Ако пък... ако пък... не, не, не и моето дете, имай милост... не и моето дете!

Ръцете ми така трепереха, че едва успях да пъхна секретния ключ в ключалката.

На дивана в хола лежеше малка ризка. Мека бяла ризка с бродирана яка. Седнах до нея и високо я вдигнах. Платът е толкова мек, за да не нарани меката ти кожа. Направила съм толкова фини, тънки ръбчета. Оплепа съм ти и малка шапчица, и топла жилетчица, за да я обличаш, когато излизаме на слънце. Но ако пък... ако пък... не, имай милост! Да, ако все пак! Има ли смисъл тогава да излизаме на слънце? Има ли смисъл да ти дарявам слънце, любов, грижи и добра храна, тъй че да прациш от здраве, а ръцете и краката ти да стават набити и закръглени? Всичко това само ще удължи празния ти живот... Няма ли да е по-добре за тебе да не живееш, щом не можеш да възприемеш нищо от красотата и любовта около себе си?

Сега вече знаех! Знаех си го! Няма да родя нормално дете, никога! То ме гледаше с празни очи, обвиняващо, едно жалко, клето създанийце, което не е искало да се появи на тази земя. Ти, бедно малко същество, но все пак аз съм ти майка, ти имаш майка, която те обича, макар да не го усещаш и никога да не усетиш. О, не бива да прекараш живота си във вечна пустота! Навярно съществува друг свят, където такива като теб се пробуждат сред светлина и великолепиe и стават малки, румени, нормални дечица с весели очи и засмени устни. Ще идем там, ти и аз... ще тръгна с теб, не бой се, не е трудно. Ще те взема на ръце, ще слезем само до залива на Зоологическата градина и после ще бъдем вече там, любимо мое.

26-ти февруари... Никога няма да забравя този ден! Колко самотна и нещастна се чувствах, как копнеех за Ленарт, как се

измъчвах! В цялата къща бе тихо. Отнякъде се чуваше дрънкане на пиано, иначе можех да си помисля, че няма никого освен мене на тази планета.

Снегът валеше ли, валеше. Стоях на прозореца и премигвах, за да отпъдя сълзите. Изтичах в кухнята, отидох в „детската стая“, където вече бе сложено малко бяло креватче. Не, не, имай милост — вече не можех да гледам това креватче... И защо, защо, защо Ленарт не идваше?

Той си дойде и аз се увесих на врата му като голям, тежък воденичен камък и сред сълзи му изповядах, че няма да родя нормално дете.

Ленарт загрижено поклати глава.

— На детето няма да му има нищо — каза той. — По-лошо е положението с клетата му майка. Но сладка Кати, не плачи!

Каквото и да ми говореше, нищо не помагаше. Успокояваше ме. Караше ми се, убеждаваше ме, но аз веднъж завинаги бях решила, че няма да родя нормално дете.

Ленарт прояви голямо търпение.

Лека-полека се опомних. В мен колебливо се прокрадна лъч на надежда и почувствах, че душевните ми спазми поотслабват. Утре може би щях да се смея на всичко.

— Ако някоя роди здрави, нормални деца, това ще си ти — каза Ленарт, — цял рояк, здрави като летни ябълчици.

— Не искам други деца — казах аз и упорито стиснах устни.

— Така ли? — попита Ленарт. — По-рано твърдеше, че искаш да имаш четири.

— Размислих — казах своенравно. — Положително не искам да имам четири деца. Според статистиката всяко четвърто дете, родено на този свят, е китайче, и не вярвам, че братята и сестрите му ще бъдат мили с него.

Ленарт се разсмя.

— Не си ли въобрази днес още нещастни деца?

— Не, това ми стига — казах аз.

Защото не посмях да му разкажа, че имам още една натрапчива мисъл, имах я отдавна и за нея не бе виновна млекарката. Убедена бях, че ще родя близначета или — и това го смятах за по-вероятно — дори три близначета. Невъзможно бе да станеш толкова дебела като мене и да родиш само едно дете. Медицинската наука сигурно се лъжеше... Отдавна хранех глождещото подозрение, че ще се върна от родилния дом вкъщи с три малки ревящи бебета. О, каква беда, къде щях да намеря място за всички? Но в сравнение с ужасните фантазии, които ме бяха измъчвали през целия този дълъг, непоносим ден, вероятността да родя три близначета, бе направо радостна. Затова реших да не страдам и минута повече. Вече щях само да съм весела, да си хапнем с Ленарт добре за вечеря и да си мисля, че в този най-добър от световите всичко е добро. Но тъкмо бяхме приключили с вечерята, и Ленарт изведнъж каза:

— Слушай, вдругиден трябва да ида в Малмьо!

О, не биваше да го казва! Не и сега, преди чувствителните ми нерви да са се успокоили.

Той забеляза ужаса ми и утешително каза:

— Но, любима, ще си бъда у дома много преди да се е случило нещо с теб.

Какво ли разбираше той от тези неща? Деца може да се родят и преждевременно, често го чувам. Тогава в трудния час щях да бъда сама.

— Добре, заминавай — казах горчиво. — Мога да ти пратя телеграма.

— Каква телеграма?

— „Родих три близначета. Колко да удавя?“ — казах аз и станах с плач от масата.

— Всички жени ли са такива, когато ще раждат? — попита по-късно Ленарт.

Седяхме пред огъня в камината и аз най-после се бях успокоила. О, Ленарт бе толкова мил, направи кафе и с приказки прогони всичките

ми тревоги. Седяхме и се радвахме на малкото, здраво, разкошно детенце, което щеше да ни се роди.

Тогава на външната врата се позвъни. Отворих и кой застана пред очите ми? Петер! Със сняг по палтото и с най-тъжните очи на света.

— Минавах насам и реших да видя какво става с вас — каза той.

— О, Петер, Петер, Петер, колко ни липсваше — извиках аз и с грацията на млад слон заподскачах около него.

— Но сами ли сте? — попита Петер неспокойно.

— Да, не бой се — казах аз и го затеглих към пламтящата камина, където Ленарт го посрещна като дълго отсъствал брат.

Хубаво бе да виждаш Петер, седнал в обичайния си ъгъл на дивана.

Но той изглеждаше толкова угрижен. Бе отслабнал. И беше толкова объркан. О, Ева, ако все пак имаше сърце!

Помислих си за платинената блондинка, с която го бяхме видели. Искаше ми се да науча нещо повече за нея.

— Хубава бе дамата, с която неотдавна вечеряхте в „Риче“ — казах лукаво.

Петер направи учудена физиономия и поразмисли.

— А, онази ли? — каза накрая той. — Не ми е приятелка. Собственица е на печатница в Йотебор. Договаряхме една печатарска машина.

Той изпи кафето си и се опита, както в старите времена, да се шегува, но не му се удаде. Не беше весел.

— А вие мислите ли, че не ми липсвахте? — каза той. — До лудост копнеех за този ъгъл на дивана. Впрочем как е при вас?

— Благодаря — отвърнах аз, но не успях да продължа.

Чухме сигнал за бедствие на вратата. Не можеше да се сбърка. Само един човек звънеше така, сякаш някъде гори. Петер се понадигна и задиша учестено.

— Чакай, аз ще отворя — каза Ленарт.

— Може ли един кандидат за самоубийство да намери тук подслон? — чухме отвън гласа на Ева.

— Защо не? — каза Ленарт. — Още не е пълно с отегчени от живота хора.

Ева влезе и зърна Петер. Той бе станал и я гледаше с такива очи, че да се разплачеш с кървави сълзи. Ева се втурна към него, но се спря на две крачки разстояние, а лицето ѝ бе бяло като платно. Никой от двамата не промълви нито дума.

— Ленарт и аз ще поизлезем — казах аз. — Днес не се чувствах добре и имам нужда от свеж въздух.

Не ме чува. Не чуваха и не виждаха нищо.

Облякохме палтата си и тихичко се измъкнахме. Вече не валеше и навсякъде бе чисто и бяло. Толкова хубаво миришеше на сняг. Колите, паркирани до тротоарите, имаха големи, бели, пухкави калпаци.

— Ето че вървим тук и не можем да сторим нищо — казах аз. — Можем само да желаем, да желаем, да желаем... Ах, Ленарт, как горещо желая двамата...

— Мислиш ли, че и аз не го желая?

Вървахме, вървахме, вървахме. Накрая аз повече не можех.

— Прибирате ли се вече? — каза Петер.

— Да не си се надявал, че ще обиколим Меларското езеро? — попита Ленарт.

Но го прекъсна Ева, която скочи от скута на Петер и каза:

— Кати, тъй ужасно го обичам. Може би съм влюбена. Не мислиш ли? Кажи, че го вярваш!

Петер я погледна, смъртно сериозен.

— Не ме е грижа дали си влюбена в мен, не ме е грижа какво ще правиш, не ме е грижа за нищо, но вече никога няма да те пусна.

И той обви ръце около нея и изглеждаше толкова щастлив, че просто да ти се скъса сърцето. Ева опря глава до ревера на сакото му и доволно въздъхна:

— Все едно че дълго ме е нямало и сега съм се върнала у дома. Съвсем същото чувство, като да съм била дълго в Стокхолм и се прибирам в Аамаал.

— Но ще ти кажа едно — рече Петер малко по-късно вечерта, — ще застрелям всеки мъж, който те наближи.

— Тогава най-добре си купи картечница... ра-та-та-та — каза Ева.

Но Петер силно се натъжи, а Ева бързо стана сериозна и каза:

— Петер Бьоркман, обещавам ти, че няма да имаш нужда от картечница. — После нежно го погали по бузата. — Ще ти свърши работа и една малка, хубава прашка.

Седяхме около огъня в камината и отново бяхме добри приятели, а животът бе прекрасен. Светлината на огъня озаряваше русата коса на Ева, очите ѝ блестяха и тя изглеждаше толкова сладка и щастлива. От време на време Петер се плясваше по челото и казваше:

— Не мога да повярвам! Не мога да повярвам!

Това е грешка, Петер, грешка! Трябва да се вярва, че любов съществува, че ще дойде пролетта с малки дечица, бодри и здрави като летни ябълчици, и че Ленарт е прав, когато казва, че смисълът на живота е в това хората да са щастливи.

26-ти февруари бе тревожен и уморителен ден. Мисля, че и детето ми смяташе така.

Пробудих се посред нощ, събуди ме моето дете. Известно време лежах в тъмното и бодро си подсвирквах. Най-после Ленарт се събуди.

— Какво има пак? — каза той разтревожено. — Още ли си така потисната?

— Свиркам си, защото съм щастлива — казах аз. — Само щастлива, без следа от страх. А сега да вървим. Нали искаше да пътуваш за Малмьо?

Изтанцувахме нашия безмълвен танц на радостта, преди да се обадим за кола.

— Върни се по-скоро вкъщи при мен, Кати — каза Ленарт и в гласа му се долавяше нотка на безпокойство.

СЕДЕМНАДЕСЕТА ГЛАВА

Моят син лежи в ръцете ми. Такъв малък и крехък товар, че почти не го усещаш. И все пак тежи повече от земята, небето, звездите и цялата слънчева система.

Ако трябваше днес да умра, можех да взема със себе си в рая спомена за този прелестен малък товар. Не бях живяла напразно.

Моят син лежи в ръцете ми. Има толкова малки, малки ръчички. Едната е захванала показалеца ми и аз не смея да помръдна. Иначе можеше да го пусне и това щеше да ми е непоносимо. Такова божествено чудо бе тази малка ръчичка с пет малки пръстчета и пет малки нокътчета. Знаех, че децата имат ръце, но навярно не бях се замисляла, че и моето детенце ще има. Защото сега лежа и гледам малкото розово листенце, което е ръчичката на моя син, и не спирам да се удивлявам.

Той лежи със затворени очи и вре носле в моята гръд, има черна пухкава косица и го чувам как диша. Той е самото чудо.

Баща му бе тук и също прецени, че е самото чудо. Значи наистина е самото чудо, щом и двамата смятаме така.

Любовта ми към него почти ми причинява болка.

Преди малко моят син проплака. Когато плаче, прилича на жално блеещо козленце и аз просто не мога да го понеса. Колко си беззащитно, малко козленце. Малко мое птиченце, как да те закрилям? Ръцете ми се сключват здраво около теб. Те те очакваха, моите ръце, от самото начало бяха предназначени да станат за теб гнездо, мое птиченце.

Ти си мое, сега ми принадлежиш. В този миг ти си изцяло мое. Но скоро ще започнеш да растеш. Всеки отминал ден ще те отдалечава по мъничко от мен. Никога повече няма да си ми тъй близко, както сега.

Може би някой ден ще си спомням с болка за този час.

„Като плачеща струна на цигулка, като зов на чучулига в полето отеква копнежът на хората по други хора в този обитаван от хора свят.

Но най-скръбно и най-дълбоко копнеят родителите по децата, които законите на живота са запратили в други пространства.“ Така пише в една книга, която имам.

В този миг ти имаш мене, но сигурно законите на живота ще запратят и теб в други пространства. И тогава може би ще стана такава зовяща чучулига в полето и напразно ще викам моето птиченце. Момчето птиче ще расте и ще стане голямо. Зная, че ще е така.

Но сега, в този миг, те имам. Ти си мое, мое, мое — с мъхестата си главица и нежните си пръстчета, жалния си плач и устицата, която ме търси. Имаш нужда от мен, защото си само едно малко клето дете, появило се на този свят, което изобщо не може без майка. Дори не познаваш мястото, където си дошло и може би затова плачът ти звучи така стреснато. Страх ли те е да започнеш живота? Не знаеш какво те очаква ли? Искаш ли да ти разкажа?

Тук има толкова забележителни неща. Само почакай и ще ги видиш. Има цъфтящи ябълкови дръвчета и малки тихи езера, големи просторни морета и звезди в нощта, сини пролетни вечери и гори — не е ли прекрасно, че има гори? Понякога се стеле скреж по дърветата, понякога сияе луна, а през лятото, когато се събудиш, по тревата ще има роса. Тогава ще можеш да вървиш по нея с малките си голи крачета. Ще можеш със ски да се спускаш към гората и да оставяш тесни, самотни следи... през зимата, разбира се. Ще обичаш слънцето, то топли и свети, а водата в морето ще е хладна и приятна, когато се къпеш. Има приказки в този свят, има и песни. Има книги и хора, а някои от тях ще ти станат приятели. Има цветя, те изобщо не са необходими, а само красиви. Нали е чудно и прекрасно? А по цялата земя има гори и езера, планини, реки и градове, които никога не си виждал, но може би един ден ще видиш. Затова ти казвам, сине мой, че земята е добро място за живеене, а животът е дар. Никога не вярвай на онези, които се опитват да кажат нещо друго. Наистина, животът може и да е труден, няма да скрия това от теб. Ще изпитваш тъга, ще плачеш. Може би ще настъпят мигове, когато вече няма да ти се живее. Никога няма да разбереш какво чувствам, като зная това. Мога да ти дам цялата си душа, но не съм в състояние да отнема нито една от грижите, които те очакват. И все пак ти казвам, мило мое дете: земята е родината на хората и тя е чудесна родина. Дано животът не е много суров към теб, че да го разбереш. Бог да те закриля, сине мой!

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.